

Op 16 juli 1972 stierf een jonge soldaat in de Krim. Hij was christen, lid van een Baptistenkerk en stierf op gewelddadige wijze. De details over het hoe en waarom worden in dit aangrijpende boek verteld. In The Centre for the Study of Religion and Communism, Keston, Engeland, bevinden zich dokumenten die de in dit boek verhaaide feiten bevestigen. Vanya stierf onder ongewone omstandigheden en hierdoor werd de aandacht van honderdduizenden, misschien wel miljoenen mensen overal ter wereld – het boek werd in vele talen vertaald – op de Sowjet-Unie en haar religieus beleid gevestigd.

Door over het kwaad te zwijgen en het diep in ons te begraven, zodat het nergens aan de oppervlakte komt, planten we het juist en zal het in de toekomst duizendvoudig opkomen. – Solzjenitsyn.

vanya/videon

Vanya

hij betaalde zijn geloof met de dood

Vatnya

hij betaalde zijn geloof met de dood

Met bewondering en dankbaarheid opgedragen aan mijn christenbroeders en -zusters (sommigen zitten nu ergens in een Sowjet-gevangenis) die dit boek nooit zullen zien, maar die zoveel riskeerden om het verhaal van Iwan in de USSR en het Westen bekendheid te geven

en aan de jonge Russische soldaat die zichzelf in gevaar bracht door mij ergens in een regenachtig Moskou te ontmoeten en die een klein Nieuw Testament van mij aannam met de woorden: „Iets kostbaarders had u mij niet kunnen geven.”

Oorspronkelijke titel: Vanya
Copyright © 1974 by Creation House, USA
Vertaling: R. van Essen en W. Ensink-Offers
Omslagontwerp: Jan Jaring gvn

Uitgave en druk: Gideon – Hoornaar – Holland
ISBN 9060670337

MIRNA GRANT

In dit boek is afwisselend sprake van Iwan en Vanya. Het gaat echter steeds om dezelfde persoon. Vanya is namelijk de roepnaam voor Iwan. Dus in de kring van familie en kennissen wordt Iwan aangesproken met „Vanya”.

De opschriften boven de hoofdstukken zijn traditionele Russische spreekwoorden.

Iwan Moiseyew
toen hij in dienst ging (November 1970)

Iwan in uniform (Mei 1972)

TER INTRODUKTIE
VAN DE NEDERLANDSE UITGAVE

Met mensen die hem persoonlijk hebben gekend, heb ik over hem gesproken. Met Ed bijvoorbeeld, de jonge Afrikaan die in Kerch studeerde, de stad waar Vanya* in militaire dienst was. Tot enkele dagen voor Vanya's dood waren ze samen; zij praatten, baden en bemoeidigden elkaar.

Voor Ed is Vanya het symbool van de Russische ziel, die nooit zal buigen voor het beeld dat de ateïsten zo trots hebben opgericht: de mens en zijn zogenaamde wetenschap. Een bewijs ook van de kracht Gods en het vleesgeworden Woord.

Ed vertelde me over Vanya's rotsvaste overtuiging en de kracht om die uit te dragen. Nooit zocht hij naar een kompromis. Hij had dat gewoon niet nodig: de waarheid overwint, overal en altijd.

Wegens zijn contact met Vanya – en het diepe inzicht inzake de geestelijke strijd in Rusland dat hij daarvoor kreeg – werd Ed het land uitgezet. Vanya zelf moest óók worden weggewerkt. Maar dat kon niet met een uitreisvisum: voor hem lag een andere route open.... Daarover gaat dit boek.

Ik heb ook met zijn voorganger gesproken. Weinig geestelijke leiders zullen het voorrecht hebben over één hunner gemeenteleden te kunnen zeggen wat deze

* Vanya is de roepnaam voor Iwan.

man over Vanya vertelde. Al op zestienjarige leeftijd – hij kende de Heer toen nog niet zo lang – sprak hij in de kerk. Hij had niet alleen een boodschap, hij was er een! Radikaal volgde Vanya Jezus en elke gelegenheid greep hij aan om van zijn Heer en Heiland te getuigen. Hij had een intensief gebedsleven. Wat kon de Almachtige anders doen dan die gebeden verhoren en hem een leven van voortdurende antwoorden op gebed, een leven vol wonderen, te schenken?

Dat bleef niet onopgemerkt voor de autoriteiten. Vandaag spreekt Vanya nog steeds tot de Russische jeugd. Vele jongeren zijn al tot geloof gekomen door zijn getuigenis tijdens zijn leven. En misschien meer nog door zijn dood. Het boek dat u nu in handen houdt, is ook in Rusland bekend. Niet zo keurig en kleurrijk uitgevoerd, maar het verhaal is hetzelfde.

Dezelfde geheime drukpers waarop duizenden bijbels en liederenbladen werden gedrukt, werd ook gebruikt voor de productie van Vanya's geschiedenis. Dat was één van de redenen voor de intensieve jacht die de KGB (Russische geheime politie) op de drukkerij maakte. Resultaat: degenen die de drukkerij bemanden werden gearresteerd. Negen jonge mensen, even toegewijd als Vanya! Ze kregen gevangenisstraffen die varieerden van 2 1/2 tot 4 jaar.

Overall in het land hield de KGB een intensieve speurtocht naar de verboden publikaties over Vanya. De agenten drongen de huizen van gelovigen binnen. In één geval boekten zij een merkwaardig succes. Eén van de KGB'ers vond een boek, opende het en riep verrast uit: „Ja, hier hebben we iets over Moiseyew. Kijk maar, er staat: 'Eerste boek van Moisew.' ”

De man had een bijbel gevonden. Inderdaad staat op

één van de eerste bladzijden: „Eerste boek van Mozes.” De achternaam van Vanya en de naam van de schrijver van Genesis zijn in het Russisch vrijwel gelijk.

De bijbel had een centrale plaats in het leven en handelen van Vanya. Is er één ander boek dat hem zo radikaal kon veranderen en klaarmaken voor de eeuwigheid? En is er één ander boek dan de bijbel dat het Russische volk, het Nederlandse volk en de gehele wereld zo kan veranderen?

Het Boek van God spreekt ons over Gods schepping. En over de herscheppende kracht van Gods Geest in mensen. Het vertelt ons ook wat ateïsme is: „De dwaas zegt in zijn hart: er is geen God.” En over Jezus, Die door zijn dood en opstanding het recht heeft op wereld-heerschappij. Hij alléén! Het radikaal aanvaarden van die heerschappij brengt konsekwenties met zich mee. Dit boek gaat over hen die de prijs betaalden voor het volgen van Jezus.

De martelaren. De Vanya's en degenen die nu nog in Rusland zijn, in konsentratiekampen. Zij lijdten om de naam van Jezus.

Ik ben diep ontroerd door dit boek. En ik heb me afgevraagd: als ik zou worden gearresteerd wegens mijn geloof, zou er dan voldoende bewijs tegen mij kunnen worden ingebracht om mij te veroordelen? En om mij tot „getuige-martelaar” te maken?

Bij Vanya waren die bewijzen overvloedig aanwezig. Vandaar dit boek. Daarom heeft hij nu het loon. De martelaarskroon.

Met vrees en beven, heel eerbiedig voor God, zou ik mijn naam willen schrijven onder het aanvraag-formulier voor die onderscheiding. Hier komt hij dan:

Anne van der Bijl

VOORWOORD

Op 16 juli 1972 stierf een jonge soldaat in de Krim. Hij was lid van een kerk en stierf op gewelddadige wijze. De details over het hoe en waarom worden verteld in dit aangrijpende boek. In het Centrum voor de Studie van Religie en Kommunisme bevinden zich documenten die de in dit boek verhaalde feiten bevestigen. Vanya stierf onder ongewone omstandigheden, en hierdoor werd de aandacht van duizenden, misschien wel miljoenen mensen overal ter wereld, op de Sowjet-Unie en haar religieus beleid gevestigd. De moord op deze jonge Baptist was geen alledaagse gebeurtenis. De gemeenschap van kerken, waartoe hij behoorde, vergelijkt het met de moord op Nikolai Khmara, die in 1964 in een Siberische gevangenis plaatsvond. In de USSR maken jonge Baptistengedichten over deze twee martelaren, die ze tijdens samenkomsten voorlezen om de gelovigen te bemoedigen. Maar al was de dood van Vanya Moiseyew dan een uitzondering, toch werpt deze een schril licht op een situatie die de aandacht van alle christenen en mensen van goede wil over de hele wereld verdient.

Het punt is namelijk, dat de vijandige houding van de Sowjets ten opzichte van het geloof sinds de Bolsjewistische revolutie niet is veranderd. Hun tactiek bestaat nu uit gewelddadige en onwettige vervolging, dan weer uit de wat subtielere, propagandistische benadering. Maar de Sowjet-leiding heeft nimmer verklaard terug-

gekomen te zijn op haar uitgesproken voornemen alle religieuze overblijfselen uit te roeien.

Dit militante, ateïstische beleid heeft gevolgen gehad voor alle kerken in de Sowjet-Unie. In de eerste jaren na 1917 was het de oude gevestigde Ortodoxe kerk, die te lijden had onder de volle kracht van het ateïstisch geweld, terwijl de Baptisten en andere denominaties een betrekkelijke vrijheid genoten – die ze ten volle benutten. Maar toen Stalin de teugels van de macht steeds steviger in eigen handen nam, duurde het niet lang of alle kerken voelden de koude wind.

Tijdens de terreur van de jaren dertig leden en stierven duizenden christenen en anderen onder Stalins zuiveringen. Tot de Tweede Wereldoorlog opeens verandering in de situatie bracht. Naarmate het land steeds grotere verliezen leed, besepte de regering dat zij de maximale steun van het volk nodig had. Er werd een beroep gedaan op de Russische vaderlandsliefde, en de kerken werden aangemoedigd hun leden op te wekken zich voor de nationale zaak in te zetten. In persoonlijke gesprekken tussen Stalin en bepaalde kerkleiders werden konsessies gedaan en dit leidde tot een vermindering van de druk. Het directe gevolg hiervan was een religieuze opleving die de autoriteiten waarschijnlijk verbaasde.

Maar dit nieuwe beleid duurde niet lang. Toen de ergste crisis voorbij was, keerde het oude patroon van onderdrukking terug. Daarna kwam Chroesjtsjow. Ondanks zijn populaire image dat hij degene was die de druk op het volk verlichtte, was het Chroesjtsjow die een boosaardige campagne tegen het geloof ontketende. Deze duurde van 1959 tot aan zijn val in 1964. Men heeft berekend dat de helft van alle Ortodoxe kerken in het land gesloten werd. Ook de Baptisten

leden onder deze nieuwe onderdrukking.

Er werden een paar nieuwe verordeningen ingevoerd die, al werden ze door de leidende organen van de Baptisten aan de kerken voorgelegd, duidelijk het resultaat waren van de druk die de staat uitoefende.

Deze vervelende situatie had in heel het land onder Baptistengelovigen een felle reactie tot gevolg. Er werd een actiegroep gevormd die ijverde voor het bijeenroepen van een vergadering waarop de zaken rechtgezet zouden worden. Men kon dit doel niet bereiken, en in 1965 werd de breuk in de gelederen der Baptisten een feit.

De hervormingsgroep, die zich in 1965 afscheidde, bestaat tot op de huidige dag, ook al heeft zij volgens de letter der wet geen bestaansrecht. Ze noemt zichzelf de Raad van Kerken van Evangelische Christenen en Baptisten, en Vanya Moiseyew behoorde tot deze groepering. De leiders van deze groepering roepen op tot onvoorwaardelijke trouw aan Christus, tot voortdurende geestelijke vernieuwing, tot evangelieprediking. Ze pleiten ook voor gerechtigheid tegenover Sowjetgelovigen; ze beroepen zich op de grondwet van de Sowjet-Unie en op de oorspronkelijke verordeningen van Lenin. Men kan hen dus rekenen tot de grotere beweging in de Sowjet-Unie die opkomt voor de rechten van de mens, en waaraan zij veel hebben bijgedragen. Men zou inderdaad kunnen zeggen dat zij pioniers zijn geweest: neem bijvoorbeeld al de activiteiten voor de mensenrechten die de afgelopen jaren de krantenkoppen gehaald hebben. De Baptisten waren de eersten die, via een heel goede organisatie, onofficiële documenten konden overleggen, lijsten, en zelfs officiële dagbladen en tijdschriften, waarin verteld wordt over hun leven en hun moeilijkheden.

De Baptisten zijn de enige groep in de Sowjet-Unie die officiële lijsten gemaakt heeft van leden die in de gevangenis zitten, die ongelooflijk nauwkeurig gedetailleerde informatie verstrekt, de adressen van honderden werkkampen daarbij inbegrepen. Deze gegevens zijn van onschatbare waarde geweest voor onderzoekers van de moderne Sowjet-samenleving.

Tegen deze achtergrond moeten we de moord van Vanya Moiseyew zien. Het was een wrede daad, die de vrees en woede openbaart van enkele gezaghebbende figuren. Het was tegelijkertijd de manifestatie van een vijandschap die er altijd is en zich ieder ogenblik in een dergelijke gewelddaad kan ontladen. Het is te hopen dat de antigodsdienstige kampanjes uit de tijd van Stalin en Chroesjtsjow niet zullen terugkeren. Eén faktor om de terugkeer ervan te voorkomen zou zeker de voortdurende bezorgdheid en positieve actie kunnen zijn van allen die dit boek lezen en zich het lot van de hedendaagse Sowjet-christenen aantrekken.

Michael Bourdeaux
Direkteur van het Centrum voor de Studie
van Religie en Kommunisme
Chislehurst, Kent, England

INLEIDING

Over het plein liep een menigte vakantiegangers, toeristen uit alle delen van de Sowjet-Unie en Oost-Europa, kinderen met verbaasde ogen, studenten en mensen die een dagje uit waren. De spuitende fontein op het plein vormden koele plekken in de Zuid-Russische hitte. Maar in deze menigte haastte zich een doods-bange man voort; zijn ogen zochten de Amerikaanse vrienden met wie hij een afspraak had.

De avond tevoren had ik in het enige „bedehuis” gezeten dat zijn stad met een miljoen inwoners rijk was. Daar had ik hem vurig horen preken over de macht van God. Hij had David Livingstone en Dostojewski geciteerd en hen voorbeelden voor de gemeente genoemd – mannen die alles voor hun geloof op het spel hadden gezet.

Nu, nog geen vierentwintig uur later, zat de KGB hem op de hielen, en dat wist hij. Hij raakte helemaal in paniek als hij dacht aan de gevolgen die dit kon hebben voor zijn gezin, zijn kerk, zijn Amerikaanse vrienden – hoewel hij niet meer had gedaan dan heimelijk een afspraak maken na de kerkdienst om elkaar de volgende dag te ontmoeten en wat te praten.

In die angstige momenten op het plein doorleefde ik samen met hem het lijden waardoor het leven van de Sowjet-christen gekenmerkt wordt. Ook ik voelde die paniek. De woorden van de voorganger klonken gejaagd: „Ik kan niks zeggen; ik word gevolgd – God zegene u – het beste.” Meteen verdween hij weer in

de menigte. Waarom? Waarom kwam de geheime politie meteen opdraven als twee Amerikaanse christenen en een Russische voorganger een praatje met elkaar wilden hebben?

Toen ik mij dit afvroeg, wist ik dat er een boek over Iwan geschreven moest worden. Dit is eigenlijk het verhaal van alle gelovigen in de Sowjet-Unie – vriendelijke, nederige burgers met een leven dat een aanschakeling is van angst, onzekerheid, voorzichtigheid, opoffering, ongelooflijke moed, uithoudingsvermogen en overwinning.

Het was soms moeilijk in Rusland navraag te doen naar Iwan, want de KGB voerde een felle campagne om de documenten die in dit boek zijn afgedrukt te vinden en te vernietigen. Gelovigen die het verhaal verder vertelden, werden bedreigd en gearresteerd. Maar ondanks het gevaar was men toch graag bereid te praten. Vaak kregen mannen zowel als vrouwen tranen in de ogen als ze zeiden: „Verno, Verno.” – „Het is waar. Het is waar.” Nergens, waar ik navraag deed naar Iwan, was zijn verhaal onbekend of werd het niet bevestigd.

Een jonge vrouwelijke scheikundig ingenieur uit Omsk in Siberië vertelde mij over een verplichte politieke bijeenkomst, die in haar fabriek georganiseerd was om de „valse geruchten” over Iwans dood aan de kaak te stellen en de officiële verklaring bekend te maken.

In de Georgische republiek zat ik met een moeder van middelbare leeftijd op een bank in het park en haar ogen waren rood van het huilen. De afspraak was al een tijdje geleden gemaakt en ondanks haar grote verdriet was ze toch gekomen. Toen zij gisteravond in het bedehuis was, had de geheime politie haar huis doorzocht. Ze zochten naar Moiseyew-dokumenten, maar hadden niets gevonden. (Een dag ervoor had ze

er nog een paar aan anderen doorgespeeld.) Nu hadden ze de weinige religieuze bladen en bijbelgedeelten die ze had, meegenomen. Haar stem beefde toen ze haar verhaal vertelde, en aan het slot barstte ze in snikken uit, terwijl ze steeds de woorden herhaalde: „Het is vreselijk. Het is vreselijk.”

In West-Europa ontvingen we meer informatie over Iwan, van zijn voormalige jeugdpredikant uit Moldawië. Omdat hij naaste familie in Duitsland had, had zijn gezin mogen emigreren. Verder was daar ook een gelovige van de kerk van Iwan, die bij zijn begrafenis was geweest. Al deze mensen wilden over het vurige geloof van Iwan vertellen en waar mogelijk hulp verlenen bij het schrijven van dit boek. Als ze hadden gewild had ieder zijn eigen verhaal kunnen vertellen over het leed dat hij zelf had geleden.

De Russische schrijver Alexander Solzjenitsyn blijft de aandacht van de wereld vestigen op de onderdrukking van de fundamentele rechten van de mens binnen de USSR. Hij is één van de verschillende bekende woordvoerders van de huidige dissidente beweging in de Sowjet-Unie, een actiegroep van intellectuelen die zo vurig pleit voor vrijheid van denken en expressie, en die het Sowjet-systeem van politie-terreur openlijk veroordeelt. Terwijl ik dit schrijf, heeft de Sowjet-regering hem uitgewezen naar aanleiding van de publicatie in Parijs van zijn opzienbarende boek *De Goelag Archipel*.

Het is in de vrije wereld minder bekend dat er nog zo'n protestbeweging is in de Sowjet-Unie. Deze is ontstaan binnen de gelederen van de onderdrukte en lijdende evangelische kerken in de hele USSR. Sommige plaatselijke kerken protesteren individueel. Sinds

1964 is er in Moskou een organisatie die heel typerend „De Raad van Verwanten van Gevangenen” heet. Deze groep vraagt om vrijheid van godsdienst, en protesteert resoluut tegen diskriminatie, vervolging, arrestaties en het vermoorden van christenen in de USSR.

In tegenstelling tot Solzjenitsyn geniet de raad geen bescherming in de vorm van internationale publiciteit. Haar leiders worden aanhoudend verbannen of gearresteerd. Nieuwe leiders met eenzelfde dosis moed nemen dan de lege plaatsen in, zodat de activiteiten worden voortgezet.

Op deze raad deden de ouders van Iwan Wasiliewitsj* Moiseyew een beroep voor hulp. Door haar bemoeienissen werd het verhaal over Iwan in het Westen bekend. Mannen, vrouwen en jonge mensen uit deze groep riskeerden hun vrijheid en hun leven om tegen de dood van Iwan te protesteren.

Over de hele wereld raken mensen van goede wil hevig verontwaardigd door het met voeten treden van de fundamentele rechten van de mens in een totalitaire samenleving. Maar dat is niet genoeg. Deze afkeer moet duidelijk gebundeld worden, als een vloedgolf, een luid protest op alle niveaus van de vrije samenle-

*Voor lezer onbekend met de Russische namen: De middelste naam wordt gemaakt van de voornaam van de vader met een mannelijke of vrouwelijke uitgang (-witsj of owa). *Iwan Wasiliewitsj* betekent dus *Iwan, zoon van Wasiliy* (wat wel lijkt op het bijbelse: David, zoon van Jesse. Ook in het oud-Nederlands kennen we deze vorm: Michiel Adriaanszoon de Ruyter). Alhoewel het ons misschien wat omslachtig aandoet, noemen de Russen elkaar over het algemeen bij zowel de voornaam als de middelste naam.

ving, ten behoeve van deze machteloze mensen die
alsmaar onderdrukt worden.

Het verhaal van Vanya heb ik geschreven, denkende
aan de Stem die tegen Johannes op Patmos zei: „Het-
geen gij ziet, schrijf dat in een boek.” Diezelfde Stem
zei ook: „Weest daders... en niet alleen hoorders.”

Myrna Grant

DEEL EEN
HET VERHAAL

1

*Wie vanuit het hart huilt,
kan zelfs de blinde tot tranen bewegen.*

Joanna Constantinowa wilde maar dat het moment waarop de doodkist zou aankomen nooit aanbrak. Vanaf het ogenblik dat ze op de zeventiende het telegram van het leger had ontvangen, had ze het meest tegen dit moment opgezien. Traag richtte ze haar gewollen ogen op de plaats in de overvolle huiskamer waar haar man, Wasiliy Trofimowitsj, stond. Een groepje broeders uit het bedehuis stond met diep-ernstige gezichten, bij hem. Het gezicht van haar man kon ze niet zien, zijn hoofd was diep voorovergebogen en hij staaarde naar de geschilderde vloer.

Maar het moment was aangebroken. Buiten kwam de kleine bestelwagen, die Vanya's doodkist van het station had gehaald, knarsend tot stilstand op het met wielsporen doorploegde pad. Door de vitrage, die in de juli hitte slap naar beneden hing, zag Joanna het militaire eskorte-voertuig achter de bestelwagen tot stilstand komen. Drie mannen in het grijze uitgaansuniform van het Sowjet-leger stonden stram naast hun Pobeda toen de doodkist voorzichtig uit de wagen op de schouders van de zwetende slippendragers werd geduwd. Semyon, haar zoon, ging hen voor door het houten hek naar het huis.

Toen Joanna de soldaten zag, viel de vreselijke angst voor wat ze zou doen van haar af. Ze zou niet in snikken uitbarsten of flauwvallen bij het zien van haar dode zoon. Als er moeilijkheden kwamen, zou ze alle beschikbare wilskracht nodig hebben. Haar ogen ont-

moetten die van haar man. Ook hij was op alles voorbereid. Het leek wel of er een heilige kracht op hem rustte.

Twee officieren en een jonge soldaat kwamen wat stuntelig de kamer binnen; ze moesten hun hoofd buigen toen ze door de lage deuropening stapten, en hadden het onbehaaglijke gevoel dat ze niet welkom waren in de plotseling geladen atmosfeer van de overvolle huiskamer. De dorpsbewoners weken voor hen uiteen en zo ontstond er een smal pad door de menigte dat eindigde voor Wasiliy Trofimowitsj.

Toen kwam de kist, omhoog gehouden door vier jonge mensen, die vrienden van Vanya waren geweest. Joanna schrok van het formaat van de kist en van het kostbaar glanzende metaal. Haar man wankelde even toen de jonge mannen de kist op de daartoe bestemde tafel lieten zakken. De meeste vrouwen in de kamer hadden hun donkere baboesjka's ver over hun voorhoofd getrokken. Nu begonnen er een paar te huilen; ze verborgen hun gezicht achter witte zakdoeken, zodat hun gezichten nu helemaal onzichtbaar waren.

Opeens merkte Joanna dat de doodkist dichtgelast was, verzegeld met insignes van het Russische leger. De eerste officier, kapitein Platonow van Bijzondere Zaken, schraapte nerveus zijn keel en maakte een lichte buiging voor de ouders. „Namens onze Luitenant Kolonel W. Malsin en de officieren en manschappen van onderdeel 61968T, betuig ik de ouders, familieleden en kameraden van soldaat Iwan Wasiliewitsj Moisejew ons medeleven met de tragische dood van deze jonge Sowjet-soldaat.” Zijn ogen vlogen schichtig langs de gezichten in de kamer en alle ogen beantwoorden zijn blik.

Onder haar sjaal betastte Joanna de brieven die Iwan

de laatste dagen voor zijn dood had gestuurd. Ze drukte de dunne brieven tegen zich aan, als wilde ze een deel van haar zoon uit de buurt van de kapitein houden, door het papier met haar vlakke hand te beschermen tegen de leugens van Platonow. Ze had ze in een klein pakje bij elkaar, op volgorde van de afstempling die met rode inkt op de rode postzegels was aangebracht: 15 juni 1972; 30 juni 1972; 14 juli 1972; 15 juli 1972. Ze voelde de data tegen haar hand opspringen, protesterend tegen de huichelarij daar voor de lijkist. Medeleven! Haar ogen brandden.

„Natuurlijk staan wij er op dat de doodkist van mijn zoon geopend wordt.” De stem van Wasiliy Trofimowitsj klonk kalm.

„Maar dat is niet nodig!” Kapitein Platonow zei het scherper dan de bedoeling was en de klank van zijn stem deed enkele van de gebogen hoofden achterin de benauwde kamer met een ruk omhoog komen. „In Kerch hebben u en uw zoon, Semyon Wasiliewitsj, het lichaam van uw zoon toch al geïdentificeerd.” Hij drukte een opgevouwen zakdoek tegen zijn voorhoofd en ging toen met zachtere stem verder. „Dit verschrikkelijke ongeluk is voor u en uw vrouw een grote schok geweest. U moet zichzelf verdere smart besparen.” Hij fluisterde nu bijna. „Dood door verdrinking kan vreselijk... misvormend zijn.”

Met haar vrije hand drong Joanna zich tussen de mensen door naar haar man.

„Kameraad Officier...?”

„Platonow.”

„Platonow. Als moeder van Iwan sta ik erop dat de kist wordt geopend. Ik wil mijn zoon zien. En wij willen dat hij in burgerkleding begraven wordt. Dat is ons goed recht.”

In de kamer werd een breekijzer doorgegeven en aan Wasiliy overhandigd. Platonow boog zich voorover en overlegde fluisterend met zijn twee metgezellen. Enige ogenblikken later stak Wasiliy de punt van het breekijzer onder het deksel van de kist. De bijzondere officier maakte een gebaar met zijn hand om hem tegen te houden. „Kameraad Moiseyew, het spijt mij dat een andere plicht ons onmiddellijk wegroept. Wat u van plan bent te gaan doen is heel dwaas.” De drie mannen wierpen een blik op Semyon, die naast zijn vader stond, en liepen daarna tussen de mensen door de kamer uit.

Opnieuw stak Wasiliy het breekijzer onder het deksel van de kist. Op het moment dat de kist openging, gebeurden er zoveel dingen tegelijk dat Joanna met open mond stond toe te kijken en niet begreep wat er aan de hand was. Semyon wierp zich als een gek op de kist, omklemde deze met beide armen en riep gesmoord: „Papa! Nee! Papa! Niet open maken!”

Het breekijzer kletterde op de grond. Wasiliy probeerde zijn oudste zoon weg te duwen. De mensen drongen naar voren om te zien wat er aan de hand was. „Wat gebeurt er?” – „Semyon vecht met zijn vader.” – „Ze vechten niet. Hij wil niet dat hij de kist openmaakt.” – „Wie vecht er? Ik kan het niet zien.” – „Wat een schande! Zijn eigen broer.”

Twee van de voorgangers, het dunne overhemd nat van het zweet onder hun zware zwarte kostuum, liepen snel naar Semyon toe en trokken hem ieder aan een arm bij de kist vandaan. Achterin de kamer begonnen een paar vrouwen hardop te bidden. De angstige gebeden kwamen als een golf van emoties, afgebroken door tranen. Semyon worstelde wanhopig om los te komen uit de greep van de voorgangers. Hij wrong

zich in de richting van de kist en zei verstikt: „Papa! Papa! Mama! Alsjeblieft! Laat Vanya met rust! Maak die kist niet open.”

Joanna staaarde naar haar zoon. Temidden van alle verwarring voelde ze een grote vermoeidheid over zich komen. Lang geleden was ze trots geweest op Semyons jeugdige ambities, zijn droom de afmattende arbeid op de kollektieve boerderij achter zich te laten en een plaats te veroveren in een van de leidinggevende commissies van de boerderij. Hij had altijd hard gewerkt en toen hij op een dag uit school was gekomen met de rode sjerp van de Jonge Pioniers* om, kon de afkeuring thuis hem er niet toe bewegen de sjerp weer af te doen. Hij was een Moiseyew geworden die meetelde, vol zelfvertrouwen en zeker van zijn toekomst. Nu zij de felle angst zag, die Semyon weer in een verschrikt, smekend kind veranderde, wendde ze haar blik af. Al die prachtige voordelen die de Komsomol bood hadden hem hiertoe gebracht: een opdracht van de partij om hen te helpen het lichaam van zijn eigen broer te verbergen.

De voorgangers duwden Semyon door de menigte naar buiten, het kleine tuintje in, met kool en rozen, dat er onverzorgd bijlag. Bij de deur ontstond er weer een

* Praktisch alle Russische kinderen zijn lid van de Jonge Pioniers – de kommunistische partij-organisatie voor de leeftijd van 9-14 jaar. Deze regelt alle training op het gebied van kamperen, gymnastiek, muzikale en kulturele vorming. De Komsomol, voor de leeftijd van 15-28 jaar, sluit aan op de activiteiten van de Jonge Pioniers, maar met een veel intensiever onderwijs. Leden hiervan moeten ateïst zijn. De Komsomol is de introductie voor het volledige partij-lidmaatschap.

In de kamer werd een breekijzer doorgegeven en aan Wasiliy overhandigd. Platonow boog zich voorover en overlegde fluisterend met zijn twee metgezellen. Enige ogenblikken later stak Wasiliy de punt van het breekijzer onder het deksel van de kist. De bijzondere officier maakte een gebaar met zijn hand om hem tegen te houden. „Kameraad Moiseyew, het spijt mij dat een andere plicht ons onmiddellijk wegroept. Wat u van plan bent te gaan doen is heel dwaas.” De drie mannen wierpen een blik op Semyon, die naast zijn vader stond, en liepen daarna tussen de mensen door de kamer uit.

Opnieuw stak Wasiliy het breekijzer onder het deksel van de kist. Op het moment dat de kist openging, gebeurden er zoveel dingen tegelijk dat Joanna met open mond stond toe te kijken en niet begreep wat er aan de hand was. Semyon wierp zich als een gek op de kist, omklemde deze met beide armen en riep gesmoord: „Papa! Nee! Papa! Niet open maken!”

Het breekijzer kletterde op de grond. Wasiliy probeerde zijn oudste zoon weg te duwen. De mensen drongen naar voren om te zien wat er aan de hand was. „Wat gebeurt er?” — „Semyon vecht met zijn vader.” — „Ze vechten niet. Hij wil niet dat hij de kist openmaakt.” — „Wie vecht er? Ik kan het niet zien.” — „Wat een schande! Zijn eigen broer.”

Twee van de voorgangers, het dunne overhemd nat van het zweet onder hun zware zwarte kostuum, liepen snel naar Semyon toe en trokken hem ieder aan een arm bij de kist vandaan. Achterin de kamer begonnen een paar vrouwen hardop te bidden. De angstige gebeden kwamen als een golf van emoties, afgebroken door tranen. Semyon worstelde wanhopig om los te komen uit de greep van de voorgangers. Hij wrong

zich in de richting van de kist en zei verstikt: „Papa! Papa! Mama! Alsjeblieft! Laat Vanya met rust! Maak die kist niet open.”

Joanna staaarde naar haar zoon. Temidden van alle verwarring voelde ze een grote vermoeidheid over zich komen. Lang geleden was ze trots geweest op Semyons jeugdige ambities, zijn droom de afmattende arbeid op de kollektieve boerderij achter zich te laten en een plaats te veroveren in een van de leidinggevende commissies van de boerderij. Hij had altijd hard gewerkt en toen hij op een dag uit school was gekomen met de rode sjerp van de Jonge Pioniers* om, kon de afkeuring thuis hem er niet toe bewegen de sjerp weer af te doen. Hij was een Moiseyew geworden die meetelde, vol zelfvertrouwen en zeker van zijn toekomst. Nu zij de felle angst zag, die Semyon weer in een verschrikt, smekend kind veranderde, wendde ze haar blik af. Al die prachtige voordelen die de Komsomol bood hadden hem hiertoe gebracht: een opdracht van de partij om hen te helpen het lichaam van zijn eigen broer te verbergen.

De voorgangers duwden Semyon door de menigte naar buiten, het kleine tuintje in, met kool en rozen, dat er onverzorgd bijlag. Bij de deur ontstond er weer een

* Praktisch alle Russische kinderen zijn lid van de Jonge Pioniers — de kommunistische partij-organisatie voor de leeftijd van 9-14 jaar. Deze regelt alle training op het gebied van kamperen, gymnastiek, muzikale en kulturele vorming. De De komsomol, voor de leeftijd van 15-28 jaar, sluit aan op de activiteiten van de Jonge Pioniers, maar met een veel intensiever onderwijs. Leden hiervan moeten ateïst zijn. De Komsomol is de introductie voor het volledige partij-lidmaatschap.

kleine worsteling; toen werd de deur zachtjes gesloten. Wasiliy drukte het breekijzer naar beneden en een zacht, krakend geluid bepaalde de aandacht van de dorpelingen weer bij de kist, nu verlicht door de vroege middagzon. Angstig trok men het deksel omhoog.

De voorgangers kwamen naar voren en wierpen aarzelend een blik op het lichaam. Toen Joanna de uitdrukking van afschuw op hun gezichten zag, voelde ze de paniek in zich omhoogschieten. Eén van de oudsten, Fyodor Gorektoi, leunde met zijn witte hoofd tegen de kist, zijn ogen afgewend. Er liepen tranen over zijn verweerde gelaat. Angstig omklemde Joanna de hand van de zuster naast haar. Er werd een arm om haar heengeslagen en voorzichtig werd ze naar de kist gebracht. Joanna hoorde haar man snikken. Het geluid leek van heel ver te komen. Haar bevende lichaam liep in de richting van dat van haar zoon, maar alles in haar scheen weg te vluchten, bij haar vandaan, de kamer uit, weg van datgene waarvan ze de aanblik niet kon verdragen.

Ze dwong zich in de lijkist te kijken en staarde ontzet naar het lichaam dat daar lag. Dat was Vanya niet! Ze bleef maar staren en begreep niet waarom ze geen opluchting voelde. Het was een veel oudere soldaat, met zware kaken; zijn gezicht was aan beide kanten ernstig gekneusd, alsof hij hevig had gevochten. De mond was gezwollen, kapotgeslagen bijna, en het voorhoofd en de zijkanten van zijn gezicht waren bont en blauw met vreemde builen. Het donkere haar was achterover geborsteld, net zoals dat van Vanya. Het was of haar hart even stilstond. Vlak bij haar begon iemand vreselijk te kreunen. Opeens schoten haar ogen vol tranen. Het was Vanya. Ze zakte in elkaar en begon opnieuw te huilen.

*Hoop op de Heer,
maar ga niet met je armen over elkaar zitten.*

Iwans hart was vol dankbaarheid toen hij in de ijzige novemberlucht door de donkere wijngaarden liep. De gezangen die ze gezongen hadden, speelden nog door zijn hoofd, en deels zingend, deels pratend, vertelde hij God wat er in hem omging.

„Dank U voor de jonge mensen, voor de afscheidssamenkomst, voor het brood en de druiven en de honing. Voor het verse druivensap van onze eigen Moldawische velden, voor Boris en Wladimir en Luba en Yakow en Wictor en Swetlana. Ik prijs U Heer, voor Uw Woord, voor de prediking van Stefan en Sasja. Voor de verjaardag van Elena Kuzminichna, waardoor we bij elkaar konden komen.”

Zijn moeder tuurde door het kleine, bevroren keukenraam en zag hem aankomen over de door de maan beschenen velden. „Wat zal hem in het leger te wachten staan?” Ze had het meer tegen zichzelf dan tegen haar man, die bij de gaskachel zijn laarzen aan het schoonmaken was.

Met een klap liet hij een laars op de grond vallen en rechtte zijn rug. „Tot zover heeft de Here ons geholpen,” citeerde hij uit het Oude Testament. Wasiliy was een man die graag een rustig leven wilde leiden en zo mogelijk moeilijkheden probeerde te vermijden. „Ja, we hebben een moeilijke tijd meegemaakt.”

Zijn vrouw knikte zonder haar blik van het raam af te wenden. Hij dacht aan de jaren van het Stalin-bewind. Wasiliy had een toerist in de stad eens horen zeggen

dat er in die tijd zo'n twintig miljoen Russen waren gedood.

Zoveel konden het er nooit geweest zijn, wist ze. Joanna zuchtte. Het was niets voor haar om zich zorgen te maken. Wasiliy volgde haar nadenkend met zijn ogen toen ze naar de stenen haard liep om er een stuk hout in te gooien. „Hij is pas achttien. En pas twee jaar een christen. Hij zal het erg moeilijk krijgen.” Haar baboesjka was naar achteren geschoven, zoals bij een jong meisje. Ze pakte het theetrommeltje. „Hij zal wel iets warm willen drinken.”

Haar stem klonk zacht, maar ze fluisterde niet. Echt Russisch, dacht Wasiliy, dat zachte spreken. Zelfs als ze onder elkaar waren, maar zeker in openbare gelegenheden en onder het werk spraken ze zachtjes en zonder nadruk. Moldawiërs als zij hadden het moeten leren.

De gordijnen woeien opeens op toen Iwan de deur open deed en binnen stapte; hij trok de handschoenen van zijn rode vingers.

Aan zijn glimlach kon Joanna zien dat het een geweldige avond was geweest. „Veel jonge mensen?” Ze zette de ketel op de kachel.

„Iedereen. Stefan en Sasja hebben gesproken.”

„O, hebben Stefan en Sasja gesproken!” Semyon kwam uit de slaapkamer waar de jongere kinderen sliepen. Hij hield ervan zijn ouders een beetje dwars te zitten. Zij hadden hem er liever niet bij als ze het over gelovigen hadden. Hij had plezier in het feit dat ze net deden of ze er niet om gaven.

„Hallo, Vanya. Weer terug van je geheime samenkomst?”

„Het was de verjaardag van Elena Kuzminutsjna, Semyon. Je had mee moeten gaan!

„En het feit dat dit de laatste avond is voor je voor twee jaar het leger ingaat, had natuurlijk niets met de samenkomst te maken. Daar heeft zeker niemand aandacht aan besteed.”

„Er is thee voor je, Semyon.” Joanna zette enigszins geërgerd de glazen neer. Ging Semyon de laatste avond dat Vanya thuis was nog ruzie maken?

„Stefan heeft tenminste gesproken! Daardoor zullen de ogen van de meisjes in ieder geval nou eens niet op ene Iwan Wasiliewitsj gericht zijn geweest!” Semyon lachte toen een blos het gezicht van Iwan kleurde.

Joanna glimlachte. „Hij zal er vast knap uitzien als soldaat.” Wat kon Semyon nu begrijpen van de prediking van het Woord?

„Hij was een knappe taxi-chauffeur. Ik vraag me af wat al je klanten morgen zullen doen als je weg bent! Ik hoor al die oude baboesjka's al huilen op weg naar het ziekenhuis. 'Waar is de aardige Vanya?' ”

„Ze zijn mij zo vergeten, als jij maar vriendelijk tegen ze bent.”

Semyon reageerde geprikkeld. „*Vriendelijkheid!* Dat is geen bolsjewistisch woord. Vriendelijkheid en liefde! Liefde is een biologische reactie. Dat weet iedereen.” Hij keek even naar de met bloemen versierde spreuk van zijn moeder op de keukenmuur. „Is God liefde? Hoe kan een God die verondersteld wordt geest te zijn nu biologische reacties hebben?”

„Is jouw liefde voor Mamma biologisch?” Bedachtzaam zette Iwan zijn lege theeglas op tafel.

„Natuurlijk. Er is een band van afhankelijkheid omdat zij mijn moeder is. Met Vader ook.”

„En als je trouwt? Houd je dan niet van je vrouw?”

„Dat is meer biologisch dan wat ook!” glimlachte Semyon, bij deze kleine overwinning. „Het begint na-

tuurlijk met een seksuele aantrekkingskracht; daarna, hoop ik, vriendschap, gebaseerd op wederzijds respect."

Joanna porde zo heftig in de kachel, dat er roodgloeiende sintels in de rokende asla vielen. Haar man begon zijn tweede laars schoon te maken.

Iwan trok zijn stoel iets dichtër naar zijn broer. „En Moldawië? De liefde die je voor Moldawië voelt? Wat is dat?"

Semyon wipte zijn stoel wat achterover en dacht diep na; toen liet hij de voorpoten met een vastberaden klap weer op de vloer vallen. „Ik probeer je aan je verstand te brengen dat je geen vriendelijkheid en liefde zult vinden in het Rode leger. Het leven daar is geen grapje. Het laat me koud als jij niet luisteren wilt. Blijf jij daar maar zitten glimlachen. Maar vanaf morgen zul je niet meer lachen."

Iwan keek hem, en ook zijn ouders, vol vertrouwen aan. „Natuurlijk wel, Semyon. Het is toch niet de regering die bepaalt dat ik mijn dienstdad in het leger moet doorbrengen. De Heer heeft mij daar geplaatst. En zou Hij mij nu in de steek laten? Dat geloof ik nooit!"

Semyon schokschouderde wat. „Het heeft geen zin hierover te discussiëren. Jij bent vastbesloten het jezelf moeilijk te maken. Nou, welterusten dan!" Hij pakte de deken en het kussen die gewarmd waren op de stoel bij de gaskachel en liep naar het kleine kamertje waar hij sliep. Bij de deur draaide hij zich om. „Het is alleen dat je jezelf volslagen belachelijk maakt door over God te praten en steeds maar te bidden. Ik zeg je, dat zulke activiteiten niet eens zijn toegestaan. Het is niet mijn schuld als je niet naar me wilt luisteren." De veren van zijn bed kraakten herhaaldelijk

toen hij zich erop liet vallen en zijn laarzen begon uit te trekken.

Wasiliy Trofimowitsj verbrak de onplezierige stilte. Zijn stem klonk zo zacht, dat Joanna ophield met in het vuur te porren om hem te kunnen horen. „Je moet doen wat God je zegt, zoon. Dat weten wij. Als het waar is wat Semyon zegt...." Hulpeloos zweeg hij. Hij staarde even naar de gloeiende as in de asla. „Ik wou dat ik je op de ene of andere manier kon helpen." Met een blik vol liefde keek hij zijn zoon aan. „Je moeder en ik, heel de familie, alle broeders zullen voor je blijven bidden. Dat weet je."

Joanna was uit haar gebukte houding bij de kachel overeind gekomen, zette de as weg en ging weer naast haar man zitten. Ze pakte een mandje met verstellwerk. Het tochtte door het raam, zodat de dunne gordijnen in de deuropening de kamer in bolden, als probeerden ze de konversatie tussen vader en zoon te volgen.

Vanya straalde een zekerheid uit die niet bij zijn achttien jaren paste. Ze had deze ook gezien bij de broeders die terugkwamen van hun straf in de werkkampen. Zij hadden het allerergste onder ogen gezien en waren ertegen bestand geweest. Het was net of het kamp nog in hen was. Ze waren anders dan andere mannen. Er was een bekend gezegde dat je alleen in de gevangenis vrij kunt zijn, omdat je alles dan al kwijt bent. Toch had Vanya deze vrijheid nu al.

Het was of hij nooit had geleerd voorzichtig te zijn, achter zich te kijken voor hij wat zei, rekening te houden met wie er in de buurt was. Zelfs in de geregistreerde bedehuizen waren de gelovigen bang voor van alles en nog wat. Een tipgever van de politie zou kunnen zien dat een gelovige te lang met een bezoeker

sprak. Een voorganger zou te veel huisbezoeken kunnen brengen. Hij zou te entoesiast kunnen preken of verzuimen een onregelmatigheid in zijn gemeente te rapporteren. In ongeregistreerde gemeenten, als waar zij toe behoorden, was voorzichtigheid meer dan ooit geboden. Maar niet voor Vanya.

Joanna leunde opzij, uit het licht dat op haar borduurwerk viel, om haar zoon te kunnen verstaan. Hierbij wierp ze onwillekeurig even een blik op de kamerdeur van Semyon. Zelfs in de schaduw zag ze het ontspannen vertrouwen op het gezicht van haar zoon.

„Ik heb eens gedroomd,” zei hij zachtjes. „Ik stond op wacht met een engel op een hoge rots. Er kwam een zware storm opzetten. Ik was bang en zag een schip in de hoge golven kapseisen. De mensen verdronken en de engel zei dat ik in zee moest springen om hen te redden. Ik herinner mij dat ik in het water lag en op de ene of andere manier een heleboel mensen naar de kant sleepte. De golven brulden en toen ik de laatste uit het water trok, zakte ik uitgeput in elkaar. Maar de engel hielp me overeind en zette mij weer op de rots, en toen stond ik weer op wacht.”

Joanna wilde dat ze wist wat haar man nu dacht. Wat moest ze aan met die vreemde verhalen van Vanya? Maar Wasiliy Trofimowitsj zweeg, zijn hoofd naar z'n zoon toegewend, als sprak deze nog steeds. Vanya ging door.

„De Heer heeft gezegd dat ik over Hem moet vertellen, waar ik ook ben, en dat ik niet mag zwijgen. Dat stemt overeen met wat onze voorgangers zeggen, als zij prediken dat we van Gods liefde moeten getuigen en niet bang moeten zijn voor de gevolgen. Stefan sprak hier vanavond over – dat we allemaal het evangelie moeten verkondigen, waar we ook zijn: op

school, op ons werk, waar dan ook, naar het voorbeeld van de profeten en de apostelen.”

Wasiliy aarzelde voor hij wat zei. Toen draaide hij zich om en glimlachte even tegen zijn zoon. Hij boog zich voorover en na een lange omhelzing antwoordde hij: „En dus moet je God gehoorzamen, Vanya. Zullen we daarvoor bidden?”

Het werd een lange nacht voor Wasiliy Trofimowitsj. Terwijl alle kinderen sliepen, Iwan met de reeds gepakte koffers naast de bank die hem tot bed diende, knielde Wasiliy in een deken bij de kachel en streed in het gebed voor zijn zoon.

Het was bijna twee uur 's nachts en Iwan duizelde nog van de slaap. In Odessa was het kouder dan thuis in Moldawië. Er lag nog niet veel sneeuw, maar wat er lag, was hard bevroren en glad toen de rekruten uit de benauwde warmte van de legertucks sprongen die hen van het spoorwegstation hadden gehaald. Terwijl ze half glijdend, half rennend de auto probeerden bij te houden die hen naar een aantal gebouwen ergens vóór hen in het donker bracht, trachtte Iwan enigszins wijs te worden uit de stemmen die hij vanaf verschillende plaatsen in het donker door elkaar heen hoorde roepen. „Hierheen – snel!” „Het konvooi is een uur te laat. We hebben hier een uur staan wachten.” „Ga in de houding staan! Wat zijn jullie voor een stelletje treuzelaars? Opschieten nou!” „Hoe moeten die nu nog aan een bed komen, zou ik wel eens willen weten? Volgens de regels horen alle nieuwelingen hier voor tien uur 's avonds te zijn.” „Wat wil jij dan? Ze heel de nacht in de kou laten staan?” „Wie moet ze opvangen?” „Waar is Karetko?” „Laat iemand snel Karetko gaan halen. Ze zijn er.”

Een donkere gestalte, in een overjas gehuld en met een das, die bijna tot aan de klep van zijn officierspet om zijn hoofd was gewikkeld, beklom houterig de stoep van het gebouw waarvoor het verkleumde gezelschap halt had gemaakt. Hij sprak hen gedempt schreeuwend toe. Omdat het zo laat was, blafte hij, zou hij de verwelcoming kort maken, zodat de man-

nen vlug naar hun barakken konden vertrekken. Dit waren de grote gebouwen die uitkeken op het plein waar zij nu stonden. In het licht van de schijnwerpers konden ze zien dat de gebouwen vijf verdiepingen hoog waren. Op elke verdieping waren zes slaapzalen, waarin tweeeëndertig soldaten lagen – per verdieping in totaal dus honderd tweeeënnegentig man. In de trein hadden de mannen een papier ontvangen waarop het nummer van hun barak, de verdieping en de kamer stond. Er waren officieren die de nieuwe soldaten naar hun plaats zouden brengen.

De officier zweeg opeens even om zijn keel te schrapen; trok de das voor zijn mond weg en spooog nadrukkelijk in de sneeuw.

Om zes uur 's morgens zouden ze door een hoornsignaal worden gewekt. Ze hadden dan vijf minuten om op te staan, zich aan te kleden en hun bedden op te maken. Daarna zouden ze verdere instructies krijgen. Ingerukt! De stevig ingepakte figuur maakte rechtsomkeert en verdween door de open deur achter hem. Onmiddellijk ontstond er een koortsachtige activiteit. Officieren kwamen tot leven; ze duwden, schreeuwden en stuurden kleine groepjes mannen in verschillende richtingen. Eenmaal in de barakken baanden de vermoeide rekruten zich bij het licht van de naakte peertjes aan het plafond een weg tussen de rijen britsen door. Opgejaagd door het geschreeuw van de officieren zochten ze naar de nummers die overeenstemden met de gekreukelde blauwe briefjes in hun handen, zoals teaterbezoekers naar hun plaatsen zoeken als het gordijn voor de eerste akte al is opgegaan. Overal op de zalen hoorde Iwan hem onbekende dialecten: Litouwers, die zich in gebroken Russisch verstaanbaar maakten, Witrussen, waarvan het beroemde

Moskoukse aksent vermengd was met de trage, zachte uitspraak van het Noorden — en iedere keer als hij zich bewoog, voelde hij die lome vermoeidheid in zijn hersenen waardoor het hele mozaïek van britsen, armen, benen, gelach en gevloek als een onwezenlijke chaos over hem heen kwam.

's Morgens sneeuwde het weer een beetje. Toen Boris Yakowlewitsj Frolow zijn trompet omhoog stak om reveille te blazen, vielen de zachte vlokken op zijn wenkbrauwen en op zijn instrument. Onverbiddeijk wees de trompet naar de derde verdieping van de barakken, want daar waren vannacht de nieuwe rekruten ondergebracht. Hoe eerder ze kennis maakten met de stiptheid van het leven in het leger, des te beter! Hij zoog een teug koude lucht in zijn longen en blies. Hij kon zich maar al te goed voorstellen wat er nu op de zalen gebeurde: de haast om op tijd aangekleed te zijn, niet achter te blijven, niet op te vallen en voor sloom of stom uitgemaakt te worden. Ze moesten nu aan het vreemde, nieuwe uniform gaan wennen en aan elkaar, aan de koude wandeling naar de kantine waar ze een ontbijt van vis en thee kregen. De eerste dag, waarop ze van de exercitie naar de klas moesten rennen, en vandaar weer naar de oriëntering en de maaltijd en de gymnastiek, lag voor hen. Hij blies opnieuw op de trompet, nu in de tegenovergestelde richting. Hij had nog maar elf maanden voor de boeg. Dat was iets om dankbaar voor te zijn. De mannen van zijn eigen onderdeel renden de barakken al uit, het bovenlichaam ontbloot, om te gaan hardlopen. In het uur tot aan het ontbijt zouden zij hun afstand van vijftien kilometer afleggen.

Boris Yakowlewitsj liet zijn trompet zakken en mar-

cheerde in ganzepas naar zijn barak. Misschien zou hij vandaag tijdens het schijfschieten een kogel kunnen achterhouden. Deze gedachte liet hem maar niet los.

Het belangrijkste is, dacht Iwan op weg naar de eetzaal, een plaats te vinden waar ik kan bidden. De grote menigte soldaten, het lawaai in de barakken en de onmogelijkheid even alleen te zijn drukten hem terneer. Zelfs de kale populieren die hij passeerde kropen in bosjes bij elkaar, alsof het verdacht was om alleen te staan.

In de grote kantine hing de rokerige geur van steur. Iwan ging achteraan de lange rij staan om één van de kroezen thee in ontvangst te nemen die uitnodigend dampte in de kou. Thuis zou hij rond deze tijd al in gebed zijn. Daar kon hij thuis gemakkelijk tijd voor maken, zelfs tijdens de drukke dagen toen hij zijn rijlessen kreeg aan het instituut. Dan kon hij bidden tijdens de uren vóór de trein naar de stad vertrok. 's Winters lagen de jongere kinderen om deze tijd bij de kachel in de keuken te slapen, lekker tegen elkaar aangekropen voor de warmte. Het was fijn om naast hen te bidden als ze daar zo sliepen, zonder dat ze wakker werden van zijn zachte stem.

Misschien kon hij na de maaltijd een rustig plekje zoeken. De schalen vis waren inmiddels leeg, maar de dertig soldaten aan zijn tafel hadden stuk voor stuk nog behoorlijk wat trek en de schalen met bruinbrood gingen dan ook van hand tot hand, tot ook deze leeg waren. Een korveeër liep met een reusachtige ketel tussen de rijen tafels door en schonk de lauwe drank in de kroezen die hem werden toegestoken.

Iwans keel werd dichtgeknepen door een gevoel van eenzaamheid. Natuurlijk had hij dit verwacht, maar

toch had hij de enorme opdracht, die voor hem lag, misschien wel onderschat. Iedereen scheen totaal in beslag genomen te worden door zijn eigen kleine wereldje: het laatste restje thee werd opgedronken, een bord schoongemaakt met een kruimelig stukje brood, daarna klommen ze over de bank, waarbij ze handig bord en kroes in evenwicht hielden; daarna haastten ze zich naar de deur, daarbij slechts even halt houdend om te kletsen met iemand waarmee ze intussen bevriend waren geraakt. Bij de ingang stonden alweer rijen soldaten te dringen, waar de anderen zich een weg tussendoor moesten banen naar de ijskoude november-morgen. „Belijd Mij voor de mensen en Ik zal jou erkennen voor de engelen van God.” Het kwam niet bij hem op ook maar even te twifelen aan deze Stem die zo vaak in zijn geest gesproken had. Iwan zette de vork en lepel in de kroes op zijn bord, stapte achteruit over de bank en liep met de anderen mee naar de deur. Allereerst moest hij nu een plaats zoeken waar hij kon bidden.

Sergeant Strelkow had een lang, glad gezicht met bolle wangen die hij naar binnen zoog als hij zich ergerde. Hij probeerde het nieuwe onderdeel nu al twee weken lang wat discipline bij te brengen; twee weken waarin hij steeds maar weer dezelfde vragen te horen kreeg, twee weken van wanordelijkheid en onderbrekingen die hij verfoeide. Aan zijn laars kleefde wat bevroren modder en ongeduldig schopte hij het eraf. Dit nieuwe zootje stelde niet veel voor. Met van kou samengeknepen ogen tuurde hij naar de plaats waar in de hui-verende formatie een man ontbrak. Ineens zag hij aan de dichtstbijzijnde rand van het exercitieterrein iets bewegen. Terwijl de laatkomer hard kwam aanrennen,

keek hij onverstoorbaar toe. Het was Moiseyew. Hijgend ging hij in het gelid staan. Niemand verroerde een vin of keurde hem ook maar een blik waardig. Dit gaf Strelkow enige voldoening. Misschien was dit een aardige aanleiding voor een lesje.

„Verklaar waarom je te laat bent, Kameraad Soldaat Moiseyew.” Strelkows strenge optreden maakte zonder meer duidelijk dat hij zelf nog nooit in zijn leven één keer ergens te laat was gekomen.

Iwans ontblote bovenlijf ging op en neer van de lange run over het veld. Terwijl hij weer wat op adem probeerde te komen, keek hij ongerust naar de kaarsrechte gestalte van de sergeant. In de formatie kon je langzaam de spanning voelen toenemen, terwijl de vraag van Strelkow daar in de witte lucht hing.

„Het spijt mij, meneer. Ik was aan het bidden, meneer.” Strelkow staarde hem aan. Naar Moiseyews ernstige gezicht te oordelen was het geen grap. Plotseling kuchtte er iemand in de rij. Strelkow keek kwaad naar de bewegingloze mannen. Dachten ze soms dat hij niet doorhad dat ze stikten van de lach?

Strelkow was lang genoeg in het leger om te weten hoe je dit soort zaken aan moest pakken. „Je exercereert nu met je onderdeel, Moiseyew. Als we klaar zijn met de oefeningen, meld je je bij mij.” Hij deed een stap achteruit om de formatie toe te spreken, en op zijn bevel verspreidden de mannen zich over verschillende delen van het veld om met hun oefeningen te beginnen. In een mum van tijd was er een grote bedrijvigheid op het veld, mannen sprongen en liepen in looppas rond, de armen van de kleine oefenformaties zwaaiden ritmisch heen en weer.

Iwan zette alles op alles om zich helemaal in te zetten voor de ritmische gymnastiek en zichzelf zo te ontdoen

van de schande van het te laat komen en het misbruik maken van het geschenk dat hij van de Heer ontvangen had. Wat was het eenvoudig geweest om blij te zijn toen hij een leeg kantoor vond waar hij kon bidden. De oude baboesjka die de vloer aanveegde, had hem verzekerd dat de kamer voor tien uur 's morgens niet gebruikt werd. Zelf deed ze om vijf uur de deur van slot als ze kwam schoonmaken. Sindsdien was Iwan iedere morgen vervuld geweest van dankbaarheid als de rust van deze plaats zich aan zijn ziel mededeelde. Er was een leren stoel, zodat hij op de grond kon knielen en met zijn ellebogen op de zitting steunen, terwijl de leuning zo vriendelijk was hem te beschutten tegen de tocht uit het gebarsten raam.

Maar dat hij de tijd nu toch vergeten was! Te laat bij de exercities! Hij voelde zich weer heel onbehaaglijk toen Strelkow opnieuw zijn naam riep.

Het ateïsme van de sergeant was al drie generaties oud. Zijn grootvader was één van de eerste Bolsjewisten geweest, een marinekadet op het slagschip *Aurora*, die tijdens de Revolutie in de straten van Leningrad gevochten had. Zijn vader was tijdens de Grote Vaderlandse Oorlog officier, en stierf in de laatste dagen van de strijd om Leningrad van de honger en door zijn wonden. Toen hij stierf, had hij de kaart van de Kommunistische Partij in zijn zak. Strelkow bewaarde de kaart van zijn vader samen met zijn eigen in zijn portefeuille.

Hij was wat van slag door de aanwezigheid in het leger van wat hij „bourgeoise restanten” noemde. Hij wreef zijn handschoenen langs elkaar en begon te lopen, Iwan met een hoofdknikje te kennen gevend dat hij hem moest volgen. „Wat praatte je nou over bidden, Moiseyew? Was dat een grap?”

„Nee, meneer.”

„Wat mankeert je dan?”

„Niets meneer. Ik voel me best.”

„Ortodox? Ben je lid van een kerk?” Strelkow ging na of het vandaag misschien een feestdag was voor de Orthodoxen. Op dergelijke dagen waren er altijd wel wat incidenten.

„Nee, meneer. Baptist.”

Dat was erger. Met Baptisten* kon je van alles meemaken en ze waren nogal koppig.

In de Komsomol (Kommunistische Jeugdbeweging) had Strelkow de leiding gehad van antigodsdienstige studiegroepen in plattelandsgemeenschappen. De Baptisten kwamen wel, maar gaven steeds zulke lange antwoorden op vragen over het geloof, dat het moeilijk was hen te overtroeven.

„Dat kan hier niet, Moiseyew. Bidden. Religie. Niet in het Rode Leger. Het is al vervelend genoeg om ergens in het Sowjet-leven op religieuze overblijfselen te stuiten, laat staan bij een jonge kerel die opgeleid wordt in het leger van de Unie van Socialistische Sowjet-Republieken. Je zult je ideeën zonder meer moeten wijzigen.”

Zwijgend bleef Iwan naast de officier lopen. Hij vroeg

* In de USSR is het woord *Baptist* de algemene aanduiding voor *Protestant*, dit in tegenstelling tot *kerklid*, waarmee een lid van de Russische Orthodoxe Kerk wordt aangeduid. Er zijn twee groepen Protestanten: de bij de overheid geregistreerde Unie-Raad van Evangelische Christenen en Baptisten en de niet geregistreerde, illegale Raad van Kerken van Evangelische Christenen en Baptisten. De Moiseyews zijn aangesloten bij een niet-geregistreerde gemeente.

zich af of er nu een antwoord van hem werd verwacht. „Als je maar eenmaal wat vrienden gemaakt hebt en je wat meer in het leger thuisvoelt, dan zul je wel inzien hoe kinderlijk jouw godsdienstige ideeën zijn, daar ben ik zeker van. Pas toen Rusland de kluisters van de tsaar en van de kerk had afgeworpen, kon het sterk worden. Dat geldt ook voor een man.” Ondanks zijn overjas begon Strelkow het koud te krijgen. Hij hoorde nu eigenlijk binnen, achter zijn bureau, te zitten. Hij wierp een blik op Iwan. Zijn huid was blauw van de kou.

Strelkow stampte met zijn *walenki* in de sneeuw en keek hoe Iwan over het terrein naar zijn onderdeel rende. Ondanks zijn tot de knieën reikende vilten laarzen had Strelkow koude voeten, en hij had zijn gebruikelijke kop thee niet gehad. Het was geen bevredigend onderhoud geweest. De andere mannen hadden Moiseyew horen zeggen dat hij had gebeden. Hij zou de Polit-officier moeten inlichten.

Het Polit-Ruk*-kantoor was schaars verlicht. Het winterlicht, dat aarzelend de kamer binnen viel, werd gedeeltelijk tegengehouden door flodderige groene gordijnen die moedeloos voor de vuile ramen hingen. De Polit-officier was kapitein Boris Zaliwako, een stoere kerel, kort en gedrongen van lichaamsbouw met ongehoorlijk ruige wenkbrauwen. Dat iemand wel eens niet op tijd was interesseerde hem niet, maar het verhaal van Strelkow, als het tenminste geen flauwe grap van Moiseyew was, des te meer.

Terwijl Strelkow op de komst van Moiseyew stond te

* Afkorting voor Polititsjeskoye-Rudowodstwo (departement voor politieke begeleiding).

wachten, bekropen hem angstige voor gevoelens. Misschien had hij Moiseyew niet serieus moeten nemen. Hij wilde wel dat hij niet met hem was gaan praten. Hij had gehoopt hem wat goede raad te kunnen geven, om hem te helpen. Maar het zou best eens kunnen dat Moiseyew hem in de maling had genomen. In ieder geval konden de andere manschappen bevestigen dat hij had gezegd dat hij had gebeden; dat zou hij niet kunnen ontkennen. Wie zouden het eigenlijk allemaal duidelijk verstaan hebben? Strelkow probeerde zich te herinneren wie dicht genoeg bij hem gestaan hadden om het te kunnen horen.

Kapitein Zaliwako wierp een luie blik op Moiseyew die aan de andere kant van de tafel in de houding stond. Hij droeg zijn baret precies volgens het voorschrift. Hij had korrekt en met respect gesalueerd. Zaliwako's belangstelling nam enigszins toe door de openhartige manier waarop Moiseyew zijn blik beantwoordde. Die jonge knaap was zeker van zichzelf, maar op zijn gezicht was geen spoor van onbeschaamdheid te lezen.

Zaliwako gaf met een beweging te kennen dat hij kon gaan zitten. „Je ziet er helemaal niet uit als het soort dat te laat bij de exercitie verschijnt. Hoe komt het dat je je niet gelijk met de rest van je onderdeel kunt melden?”

„Kameraad kapitein, het spijt mij enorm dat ik te laat was. Het zal niet meer gebeuren.”

„Je hebt mijn vraag niet beantwoord. Hoe kun je het te laat komen verklaren?” De stem van Zaliwako werd iets scherper. Hij hield niet van uitvluchten.

„Ik was aan het bidden, meneer.” Het antwoord bleef in de lucht hangen en leek haast zichtbaar aanwezig, zo vreemd was het.

Strelkow haalde opgelucht adem. Hij had volkomen terecht een rapport over Moiseyew gemaakt. Iedereen wist dat religie een bedreiging was voor de Sowjet-levenswijze, hoe onschuldig het er op het eerste gezicht ook mocht uitzien. Lenin had zelf gezegd dat het doel van de Kommunistische Partij was de werkende massa van de idee van de religie te bevrijden. Strelkow ging demonstratief rechtop zitten.

Zaliwako trommelde met zijn vingers. „Tot wie bad je?”

„Tot God, meneer. De Schepper van het heelal, die alle mensen liefheeft.”

„Tot God.” Met een diepe zucht sloot Zaliwako zijn ogen. „Het is wetenschappelijk bewezen dat God niet bestaat. Onze Sowjet-wetenschapsmensen hebben deze kwestie grondig onderzocht en de leer van het wetenschappelijk kommunisme, dat er geen God is, bevestigd. Het idee 'God' werd lang geleden door de mensen bedacht om economische situaties te verklaren, die in die tijd nog niet begrepen konden worden.”

„Dat leren de ateïsten, meneer.”

„Dat is de juiste visie. Zo denkt men erover in de Kommunistische regering, op de Akademie van Wetenschappen en op elke andere grote instelling van de Sowjet-maatschappij, inclusief het Sowjet-Departement van Defensie. Zo denken de Sowjet-burgers erover.”

„Kameraad Polit-officier, ik weet dat het ateïsme ons officiële standpunt is. Maar de bijbel leert dat God de mens gemaakt heeft nadat Hij het heelal geschapen had. Dat geloven de christenen.”

Zaliwako maakte aantekeningen op het rapport dat op zijn bureau lag. Hij hield daar even mee op. „Heb je een bijbel?”

„Nee, meneer.”

„In de Sowjet-Unie is de bijbel niet welkom. Dat boek staat vol met allerlei onwetenschappelijke dwalingen. Het bevordert passiviteit en onderworpenheid. Het is in het leger niet toegestaan. Trouwens, ik begrijp beslist niet waarom iemand zo'n boek zou willen lezen.”

„Het verandert levens, meneer.”

„Het leger verandert levens, Moiseyew. En meningen. Misschien moeten we je helpen daar achter te komen. Die waarheid is namelijk veel groter dan alles wat die bijbel van jou beweert.”

„Ik wil mijn diensttijd graag naar mijn beste vermogen vervullen.”

Zaliwako begon nu boos te worden. Religieuze rekruten waren moeilijk te hanteren. Gelovigen waren misleidend. Uiterlijk leken het wel goede burgers; rustige, vredelievende, onschuldige mensen. Maar onder het mom van die deugden verspreidden ze hun valse leer.

„Het doet mij genoegen je dit te horen zeggen, Moiseyew. Natuurlijk betekent zo'n uitspraak dat je besloten hebt je ondermijnende ideeën over God overboord te gooien en je helemaal in te zetten voor het programma dat wij opgesteld hebben om je zoveel mogelijk tot een goede Sowjet-soldaat op te leiden, wiens trouw aan de staat onvoorwaardelijk is. Gefeliciteerd.”

Strelkow wierp een bewonderende blik op Kapitein Zaliwako. De Polit-Ruk wist hoe zij de mensen aan moest pakken. Maar Zaliwako ging verder, zonder te letten op de pijnlijke uitdrukking op het gezicht van Moiseyew. „Ik zal nauwlettend toezien op je politieke vorderingen en op je deelname aan alle militaire en politieke activiteiten die je worden opgedragen.”

Zaliwako kwam overeind en nam Moiseyew scherp op

terwijl hij op zijn antwoord wachtte. De jongen was gek als hij niet inging op de uitweg die hij hem had geboden. Maar gelovigen zijn dom; je wist niet wat je aanhaalde als je met hen ging praten. Sprak die Moiseyew maar wat beter Russisch. Het was vermoeiend om naar zijn gehakkel te luisteren.

„Als Sowjet-burger dien ik graag in het leger en wil ik met alles wat in mijn vermogen ligt meebouwen aan het socialisme. Maar er is nog een plaats waar ik een burger van ben, en dat is het Koninkrijk van God. Dit Koninkrijk kan nooit een bedreiging vormen voor de Sowjet-staat, want dit Koninkrijk is in de harten van de gelovigen en de wetten ervan zijn de wetten van de liefde. Ik kan mijn burgerschap van dit Koninkrijk of mijn trouw aan de Koning, aan God, niet verloochenen. Hij bouwt zijn Koninkrijk overal, zelfs in de Sowjet-Unie, een Koninkrijk van vergeving en liefde.” De stem van Zaliwako schoot omhoog toen hij antwoordde: „In de Sowjet-Unie hebben we afgerekend met koninkrijken, Moiseyew, en ook met koningen! Misschien heb je dit feit in je entoesiasme over het hoofd gezien. Bij ons is alleen plaats voor degenen die trouw zijn aan de Sowjet-staat, anders niets!”

Het viel Strelkow bitter tegen. Hij had gehoopt een demonstratie te zullen zien van de soepele manier waarop dit soort zaken kon worden aangepakt. En hij vond het ongelooflijk dat iemand zo grondig vergiftigd zou kunnen zijn door het geloof.

Maar Zaliwako was nog niet klaar. „Het is duidelijk dat jij weigert naar je superieuren te luisteren, Moiseyew, en hun adviezen niet ter harte neemt. Daar maak ik mij zorgen over. Je hebt een lesje nodig. Daar je nogal graag op je knieën ligt te bidden, zal ik je de gelegenheid geven nuttige socialistische arbeid te doen

in die houding. Je gaat op je knieën het oefenlokaal in de kazerne en alle gangen met een borstel en een emmer boenen. Dat doe je de hele avond. Misschien dat dit soort werk, onder de ogen van je kameraden, je ervan zal overtuigen dat je maar beter naar ons kunt luisteren. Het zal je bovendien ruimschoots de tijd geven om te overwegen of je vast wilt houden aan je anti-Sowjet-ideeën. Ingerukt.”

Strelkow stond opgewekt in de houding en groette kapitein Zaliwako. De zaak was tot een bevredigende oplossing gebracht. Toen Moiseyew groette en de kamer verliet, was er even een blik van verstandhouding tussen de twee mannen. Zulke vernederende arbeid zou Moiseyew leren waar zijn knieën toe dienden.

Nog voor de bleke decemberzon halverwege de vrieshemel stond, had het nieuws dat er een gelovige in het onderdeel was zich door heel de compagnie verspreid. Je zag mannen glimlachen toen het verhaal de ronde deed en sommigen schudden hun hoofd of haalden geamuseerd of ongeïnteresseerd hun schouders op. Op het eerste verhaal volgde al snel het tweede, dat de Polit-Ruk Moiseyew had opgedragen de enorme kazernezaal te schrobben met een kleine handborstel en een emmer. Het was nauwelijks te geloven, maar hij was opgewekt aan het werk; hij zong en glimlachte, ondanks het feit dat hij voortdurend onderbroken werd door officieren die hem in hun kantoor riepen om hem te pesten. Met het avondeten stroomden de soldaten de gang in, op weg naar de eetzaal. Ze zagen hem werken en luisterden naar de zachte liederen die hij met kennelijk plezier zong. Wat een vreemde knaap toch!

Waar vinden we een wetboek dat zo duidelijk is voor ieder mens, als dat wat in zijn eigen hart geschreven staat? (Tolstoi)

Kerch, de kleurrijke Oekraïense zeehaven op de weelderige begroeide landengte die zich in de Zwarte Zee uitstrekte, was een verrukkelijke plaats voor een jong soldaat die nooit ver gereisd had. Iwan gaf zijn ogen goed de kost terwijl hij in een vrachtwagen aan het eind van een troepentransport voorthobbelde. In de verte kon hij de rokende schoorstenen van de ijzeren staalpletterijen zien. Vlak in de buurt werd zijn belangstelling voor alles wat er te zien was aangewakkerd door de geur van de glinsterende zee en het gekrijs van zeemeeuwen. Deze stad was heel oud, zo was de soldaten tijdens de voorafgaande instructie verteld. Hij was in de zesde eeuw door de Grieken gebouwd en heette toen Panticapaeum. De soldaten moesten de hoogste heuvel van de stad, de Mitradates, bezichtigen. Hierop stonden de brokkelige ruïnes van een Griekse Acropolis.

De Acropolis, zo had de officier de mannen verteld, was de zetel van de Griekse „sowjet”. Het zou ze wel interesseren dat in Kerch de roemrijke tradities van menselijke waardigheid en vrijheid, die met de Revolutie pas waarlijk ingang hadden gevonden, nu in praktijk werden gebracht in de schaduw van de Griekse Acropolis!

Dit klonk allemaal mooi, zou Iwan later nog wel eens denken. Maar het was op de nieuwe basis in Kerch dat het menens werd met zijn beproevingen.

De eerste paar dagen was hij vrij om zich aan te sluiten

bij de groepen soldaten die zich in allerlei richtingen voorthaastten, onderwijl zachtjes pratend, met tassen vol boeken en papieren. Hij monterde helemaal op en voelde zich zorgeloos. Tijdens de fitheidstrainingen, de klassikale lessen en de militaire training bad hij vaak: „Heer, laat mij hier in uitblinken. Laat mij een goed soldaat zijn, tot Uw eer.”

Iwan had gehoopt dat hij na het vertrek uit Odessa niet langer ondervraagd zou worden. Hij was net zo blij er weg te zijn als Zaliwako, die hem ook graag kwijt was. Maar Zaliwako had er wel voor gezorgd een waarschuwing naar de Polit-Ruk van Kerch te sturen over de aanwezigheid van een gelovige in Onderdeel 61968T. Soldaat Moiseyew had openlijk toegegeven dat hij bad, Baptist was en bijeenkomsten van gelovigen zou bezoeken wanneer hij daar maar kans toe zag. Hij had zich koppig tegen krachtige indoktrinatie verzet en weigerde over zijn geloof te zwijgen.

Er waren nog geen twee weken verstreken toen het kantoor van de Kerch-Polit-Ruk al gewaarschuwd werd over discussies in de kazerne. Het dekreet van Lenin, punt 5, verleende de leden van sekten het recht tot het houden van religieuze plechtigheden, maar niet het recht tot het propageren van religie, waarmee inbreuk gemaakt werd op de vrijheid van andere burgers. Waarom begreep die Moiseyew dat niet?

Iwan probeerde aan de Polit-officieren uit te leggen dat de mannen in zijn afdeling hem vaak vragen stelden over Christus. Als zij iets over verlossing wilden weten, in welke wet stond dan dat hij hun vragen niet mocht beantwoorden? Hoe kon hij hen dat nu weigeren? Alle gelovigen behoren getuigen te zijn.

Ook als Christus hem niet geboden had anderen in zijn liefde te laten delen, zou het hem onmogelijk zijn

de vreugde te verbergen die hij steeds opnieuw voelde. Als er een blad uit de heldere vrieslucht naar beneden dwarrelde, sprak God daarin tot hem. Wanneer hij zich plotseling een vergeten bijbeltekst herinnerde, was dat de stem van God. De rukwinden spraken van Gods kracht, de maan van zijn schoonheid, de kracht van zijn eigen lichaam was Gods kracht die in hem was uitgestort.

Junior Polit-officier kapitein Yarmak was jong en rusteloos. Hij hunkerde naar een uitdaging die hem verder zou helpen op de partij-ladder. Als die Moiseyew zo moeilijk deed, was dat alleen maar gunstig. Zijn sukses met hem zou zijn staat van dienst zeker ten goede komen. Yarmak tilde zwaar aan zijn verantwoordelijkheden. De elfhonderd soldaten in Kerch moesten stuk voor stuk totaal toegewijd zijn aan de Kommunistische Partij en de leer van het wetenschappelijk ateïsme. Alleen dan kon het militaire apparaat verzekerd zijn van de algehele en onmiddellijke gehoorzaamheid die van iedere Sowjet-soldaat verlangd werd. Vastberaden keek hij, toen Moiseyew bij hem werd gebracht, op van de bureau-papieren. Voor hij begon te spreken staarde hij hem een paar seconden aan, waarbij hij een streng gezicht trok. Met barse stem vroeg hij: „Ben je wel eens ziek geweest, Moiseyew?”

De verbaasde reactie van Moiseyew deed hem genoeg.

„Nee, meneer, ik heb een ziekenhuis nog nooit van binnen gezien.”

Met een teatraal gebaar vouwde Yarmak zijn armen over elkaar. De manier waarop de koperen knopen op zijn mouw in het licht glansden gaf hem een prettig

gevoel. Politieke ontwikkeling was vaak een kwestie van hard optreden.

„Je mag van geluk spreken dat je gezond bent. Je zult de komende paar dagen een sterk gestel nodig hebben – of je moet van gedachten veranderen, maar dat schijnt je niet gemakkelijk af te gaan.” Hij pauzeerde even om een maximaal effect te bereiken. „In Odessa heb je een ongezonde en opstandige houding tentoon- gespreid. Men heeft pogingen gedaan je ervan te overtuigen dat je je anti-Sowjet ideeën overboord moet zetten en wat meer politieke en militaire kennis opdoen. Maar je weigert. Totdat je bereid bent jezelf aan het gezag van deze basis te onderwerpen en de orders te gehoorzamen die je gegeven worden, sta je onder arrest en krijg je geen eten. Ingerukt.”

De kamer waar Iwan naar toe werd gebracht was geen cel, maar een arrestantenlokaal dat door de Polit-officieren gebruikt werd voor ondervragingen en voor eenzame opsluiting. Een brits, bedekt met de voorgescreven grijze legerdeken, een tafel, drie stoelen en een paar legerhandboeken op een plank vormden het meubilair. In de hoek was naast een kraan een smerig toilet. Het grote raam was getralied en de dubbele deuren werden twee maal op slot gedraaid. De kamer baadde in het valse namiddaglicht en was erg koud.

Voor Iwan was het een kapel. Dankbaar liet hij zich op de brits zakken; door zijn hoofd spookten de gezichten van woedende officieren uit Odessa en Kerch, die vervaagden en oplostten als beelden in een militaire film. Wat een zegen om te kunnen slapen en bij het wakker worden te kunnen bidden!

De Heer had Iwan in het verleden al vele malen een poos laten vasten en bidden. Iwan glimlachte om de heilige grap. Na zulke periodes was hij altijd erg ver-

sterkt en verfrist. Kapitein Yarmak had hem geen grotere dienst kunnen bewijzen. Vol dankbaarheid richtte Iwan zijn aandacht op de Heer, om met bidden en vasten zijn aangezicht te zoeken. Hoe lang hij zou vasten was in Gods hand, niet in die van Yarmak.

De tweede nacht werd hij wakker door naderende voetstappen. Hij bleef liggen luisteren tot de sleutel in het slot werd gestoken. Ineens viel er geel licht de kamer in. Een officier die Iwan niet kende stond in de deuropening. Zonder het licht in de donkere kamer aan te doen zei hij: „Je wordt in de leszaal aan het eind van de gang verwacht. Direkt komen.” Het geluid van zijn laarzen stierf snel weg in de lange gang. Iwan deed zijn best helemaal wakker te worden toen hij de elite groep officieren zag die hem voor ondervraging opwachtten. Hij richtte zijn blik op de elektrische wandklok. Kwart over twee 's morgens. De meeste officieren zaten nonchalant in de banken te roken en nipten van dampende kroezen thee. Het ene moment spraken ze zachtjes, stelden hem een vraag en wachtten op zijn antwoord. Het volgende werden er plotse-ling weer schreeuwend een aantal opmerkingen en beschuldigingen op hem afgevuurd.

Was hij niet ziek? Had hij zijn houding al veranderd? Zijn ideeën waren imperialistisch, overblijfselen van het tsarisme en het kapitalisme. Zijn ideeën konden in het Rode leger niet getolereerd worden. Hij moest niet denken dat hij dit aan zijn geloof te danken had. Hij werd tot de orde geroepen vanwege het uit de weg gaan van zijn verplichtingen tegenover het leger. Hoe lang was hij nog van plan zich te onttrekken aan zijn verantwoordelijkheden tegenover zijn kameraden en de Sowjet-staat? Verondersteld dat God bestond, kon Hij dan een ruimte maken die te klein was om er Zelf

in te kunnen? Waarom nam hij opzettelijk geen voedsel tot zich? Hij zette op die manier een vraagteken achter zijn geestelijke stabiliteit. Begreep hij niet dat het afwijzen van de Marxistisch-Leninistische leer een afwijzen was van de Sowjet-levenswijze? God was door de mens geschapen om hongersnood en ziekte en economische situaties te verklaren die hij nog niet kon begrijpen. Het Godsideaal was niet langer nodig. Het stond de ontwikkeling van de vrije socialistische burger in de weg. Mensen die zulke ideeën propageerden waren vijanden van de staat.

Gedurende zijn vastentijd werd Iwan voortdurend weggeroepen voor perioden van ondervraging, soms midden in de nacht bij een stel officieren, soms bij Polit-officieren en een keer of twee bij een officier die op een heel vaderlijke manier begon, maar al heel gauw grof begon te schreeuwen.

Het duurde vijf dagen voor aan deze beproeving een eind kwam. Op de laatste ochtend werd onder het lawaai van argumenterende stemmen en gerammel van apparaten een oud röntgenapparaat de gang ingerold, naar de deuropening van het arrestantenlokaal. Iwan hoorde geharrewar over de afmetingen van de deuren en of de machine er wel door zou kunnen. Tenslotte werd Iwan de gang ingeduwde voor een röntgenfoto van zijn spijsverteringskanaal. De technicus, een Jood uit Estland die Myakeaw heette, sputterde tegen. Dit was duidelijk geen medische aangelegenheid. Hem helemaal door de kou uit het ziekenhuis te laten komen en dan nog verwachten dat het apparaat goed zou werken nadat het over allerlei oneffenheden en stukgevroren bestrating gehobbeld was, was een misdadig onachtzaam omgaan met socialistische eigendommen. Later op de dag kwam kapitein Yarmak de kamer bin-

nen, de röntgenfoto en een rapport in de hand. Alsof de vraag niet al zo'n honderd keer gesteld was, ging hij rustig op een van de houten stoelen zitten en keek Iwan scherp aan toen hij zei: „Wel, Moiseyew, ben je van gedachten veranderd? Je hebt nu al vijf dagen niets gegeten.”

De kapitein leek kleiner, verder van hem vandaan dan de paar meter die zijn stoel van Iwans bed vandaan stond. Iwan was moe, maar hij probeerde zich te concentreren op de vraag van Yarmak en het antwoord dat hij moest geven.

„Ik was op een nacht een keer aan het bidden,” begon hij, „ik had het behoorlijk koud en wilde graag slapen, want ik was die nacht al twee keer wakker gemaakt. Maar ik was wakker en bad tot God voor mijn familie en vrienden, en voor u, kapitein Yarmak, ook voor u.” Yarmak stond ongeduldig op en staarde naar de sneeuw die achter het getraliede raam omlaag viel.

„Ik had niet zozeer honger, maar ik was heel moe en had het erg koud. Terwijl ik aan het bidden was raakte God mij plotseling op wonderlijke wijze aan. Ik kreeg het weer warm en voelde me of ik een enorme, overheerlijk maaltijd op had. Kort daarop viel ik in slaap. Toen ik wakker werd, was het ochtend en stroomde zonlicht naar binnen. Buiten op de vensterbank zat een vogel te fluiten. Er staat in de bijbel: 'Roep Mij aan ten dage der benauwdheid, Ik zal u redden en gij zult Mij eren.' Dankzij Gods uitredding heb ik geen honger en ben ik niet ziek. Hoe zou ik nu 'van gedachten kunnen veranderen'? Kijkt u maar naar mij, dan kunt u zelf zien wat God gedaan heeft.” Yarmak staarde naar de dwarrelende sneeuwvlokken, kokend van woede. Als politiek leider was zijn positie afhankelijk van succes met mensen als Moiseyew. Ko-

lonel Malsin had hem al een memo gestuurd. „Laat Moiseyew eten. Als hij door jouw toedoen van honger sterft, wil ik er niet de schuld van krijgen.” Met een ijzige waardigheid verliet Yarmak de kamer.

Het was 's morgens, tijdens de lange-afstandsliep, dat Iwan Sergei ontmoette. Uit de richting van de Zwarte Zee was een dichte mist aan komen rollen, waardoor de kale bomen die dienden als oriëntatiepunten voor de oefening niet meer te zien waren. Iedere dag werd de route verlengd, totdat men voor het ontbijt de maximum afstand van vijftien kilometer bereikt had. Zo werden de mannen gedwongen tot de uiterste grens van hun uithoudingsvermogen te gaan. Dwars door ruige velden, naar beneden in ravijnen, over sloten springend die half verborgen waren door de mist, renden de mannen tot ze haast niet meer konden. Het leek wel of het landschap zelf van inspanning hijgde, het stampen van onzichtbare voeten klonk als een pijnlijke hartslag onder de bevroren sneeuwlaag.

Iwan raakte achter, hij probeerde goed in de pas te blijven en niet te letten op de vreselijke dorst die zijn keel rauw maakte. Na een tijdje merkte hij dat er een soldaat uit een ander onderdeel naast hem liep. Deze soldaat hijgde plotseling schor: „Hij is opgestaan!”

Een zachte wind bracht beweging in de dampende mist. Iwan keek opzij naar het gezicht van de soldaat. Het zag grauw van inspanning, maar probeerde te glimlachen. Opnieuw riep hij. „Ik zei: 'Hij is opgestaan, broeder! Hij – is – opgestaan!’”

Het was of de bevroren aarde achter hem opeens omhoog ging en Iwan nu heuvelafwaarts rende in een plotselinge vreugde. Met een zin die veel van een juichkreet weghad beantwoordde hij de oude Paasgroet.

„Hij is waarlijk opgestaan! Halleluja!” De omhelzing kon wel tot later wachten.

De plek die ze vonden om bij elkaar te komen was een van de grote garages voor legervoertuigen. Deze was tegen de hoofdingang van de basis gebouwd, en was een oud stenen gebouw dat eens gediend had om paarden te stallen. Daarvoor, en tijdens de oorlog, had het volgens zeggen als kazerne dienst gedaan. De dikke muren hielden de ergste kou buiten, en de brede parkeerbanen waren prachtige paden om over te wandelen en te bidden. Een enkele keer kwam er wel eens een andere soldaat in het gebouw om uit de wind een sigaret te roken, maar over het algemeen werden Iwan en Sergei niet gestoord in de paar minuten die ze konden vinden om bij elkaar te zijn.

Zulke ontmoetingen kwamen zeer weinig voor in het meedogenloze ritme van het soldatenleven. Maar alleen al de wetenschap dat Sergei op de basis was, betekende een grote bemoediging. Dat hij een broeder had ontmoet gaf Iwan onbewust het gevoel dat alles uiteindelijk wel goed zou komen. Het was dan ook een onaangename verrassing dat hij een oproep kreeg zich bij majoor Alexander Petrowich Gidenko in het Polit-Ruk te melden.

Een heilige slaapt niet op zachte bedden.

Majoor Gidenko was een kolossale man met een leeuwekop en een militaire houding, waardoor zijn lengte nog geaksentueerd werd. In zijn jonge jaren had hij uitgeblonken in atletiek en de beloningen en prijzen die hij had gewonnen, maakten hem bijzonder gezien bij zijn onderwijzers en klasgenoten. Rusland was goed voor hem geweest, en het feit dat hij was geboren in het jaar van de Revolutie gaf hem een zekere bezieling die hem geïnspireerd had zich door zijn moeilijke universitaire studies heen te slaan. Na de universiteit was het leger zijn leven geworden. Als hoofd van het Komitee van Kerch voor Politieke Begeleiding had hij zich vast voorgenomen de moeilijkheden met Moiseyew op te lossen vóór de Polit-Ruk kommissaris voor de Krim zich ermee zou moeten bemoeien.

Gidenko zuchtte. Hij was nu al tweeëndertig jaar in het leger en had allerlei soorten mannen zien komen en gaan, maar van die *religiozniks* had hij nog nooit hoogte kunnen krijgen. Voor hem waren het maar halfslachtige wezens die heimelijk in het Sowjet-leven rondwroetten. Waarom braken ze niet met hun vreemde praktijken en gaven ze zich niet helemaal aan de Sowjet-samenleving, zodat zij er naar behoren aan konden bijdragen en de voordelen ervan delen?

De grote Vaderlandse Oorlog was het hoogtepunt geweest in het leven van Gidenko. Als jong soldaat had hij in de slag om Stalingrad vol ontzetting naar de ge-

weren van de fascistische legers gestaad, die honderd meter verder lagen. Hij was er toen van overtuigd dat hij de strijd nooit zou overleven. De Nazigruwelen, waarvan hij getuige was, hadden zijn wil om te leven ondermijnd; hij voelde dat hij blind werd van de sneeuw en de glans van de zon op de witte uniformen van zijn kameraden. Hij was onder granaatvuur naar het partij-hoofdkwartier gestormd, dat in een hoek van een gebombardeerde fabriek was ondergebracht, en had zich aangesloten bij de Kommunistische Partij. Zijn partijkaart nam hij mee in de strijd. Dat hij het overleefd had, was een bevestiging geweest van wat hij voelde: hij was geboren en leefde om Rusland te dienen.

Dat mensen konden vasthouden aan het idee God, was onbegrijpelijk. Misschien waren de ouderen te bang om hun inzichten te wijzigen, maar hoe konden jonge mensen zulke folklore ernstig nemen – zelfs in zijn meest onschuldige vorm? Moiseyew had een goede opleiding gehad op socialistische scholen. Hij was onderwezen in de verdorvenheid van de religie, had geleerd hoeveel ondermijnende invloed het christendom op Rusland had uitgeoefend door alle korrupte priesters en grootgrondbezitters die lid van de kerk waren. Er woei een koude wind over de sneeuwvlakten die zich kilometers buiten de basis uitstrekten. Gidenko zuchtte opnieuw.

Hij had heel vaak met gelovigen te maken gehad. De ervaring had hem geleerd dat sukses vaak niet zo zeer een kwestie was van overredingskracht of politieke heropvoeding, alhoewel hij geloofde dat je dat wel moest proberen. Het was heel vaak een kwestie van tucht.

„Als je toch bedenkt,” had hij de vorige avond treurig

glimlachend tegen zijn vrouw gezegd, toen hij achter een bord dampende koolsoep zat, „dat we met al onze wetenschappelijk ateïstische programma's de meningen van maar een paar gelovigen hebben kunnen veranderen. We moeten maar al te vaak onze toevlucht nemen tot strenge straffen. Als we alleen van de indoktrinatie afhankelijk waren kon ik de Polit-Ruk net zo goed sluiten.”

Toch was hij, hoe dan ook, tegenover kolonel Malsin verantwoordelijk voor die Moiseyew.

Het was een heel stuk lopen naar het kantoor van majoor Gidenko, en terwijl Iwan door de basis liep, loofde hij God voor de tijd die hij zo kreeg om te bidden. Door zijn gedachten speelde een bijbeltekst die zijn kleine broertje Ilyusha hem thuis had leren zingen en hij zong hem zachtjes, en paste zijn tempo bij het ritme van de melodie aan. „De vreugde des Heren is uw kracht. De vreugde des Heren is uw kracht. De vreugde des Heren is uw kracht.” Het was een opgewekte melodie en paste helemaal bij de in de zon glinsterende sneeuw.

Het was een heldere dag. Hoog aan de hemel glansde en schitterde iets. „De vreugde des Heren is uw kracht.” Zijn hart liep over van blijdschap. Het leek net of de bomen in het kleine park op het centrale plein van de basis overgoten waren met een hemels licht. Iwan groette iedere boom die hij passeerde in de naam van Jezus. Het licht was verblindend, zoals wanneer het zonlicht in een spiegel valt. Op hetzelfde moment dat hij een stem hoorde keek hij omhoog. „Vanya. Vanya.” De stralende aanwezigheid van de engel boven hem hield de angst en de vreugde in zijn hart als het ware in evenwicht.

De stem klonk bekend, zo onmiskenbaar helder en toch weer vreemd woordeloos. „Wees niet bang.” Door de doorzichtige gestalte van de engel kon Iwan de grote bomen aan de andere kant van het park zien. Het leek of de engel bewoog. Terwijl hij zijn blik op hem gevestigd hield begon Iwan weer te lopen. De straling van de engel verlichtte het park veel helderder dan de zon. Toen sprak hij weer.

„Wees niet bang. Ik ben met je.” Iwan kon geen woorden vinden om te antwoorden. De blijdschap brandde in hem als een vuur. Of misschien kwam deze warmte door het licht van de engel. Later vroeg hij zich verbaasd af hoe hij bij de deur van het gebouw van majoor Gidenko gekomen was. Maar ondanks het verdwijnen van de heldere glans bleef hij zich bewust van de Tegenwoordigheid. Hij liep naar het kantoor van de majoor en klopte zachtjes op de deur. Gidenko glimlachte breed tegen Iwan. Dit zou gemakkelijker worden dan hij gedacht had. Wat mankeerde die Yarmak? Als hij niet geweten had hoe oud Moiseyew was, zou hij hem zestien gegeven hebben. De knaap had het gezicht van een boerenjongen. „Ga zitten, zoon.” Met uitgestrekte hand gebaarde hij in de richting van de leren stoel tegenover zijn bureau. Hij maakte een vriendelijke indruk.

„Je bent een behoorlijk eind uit de buurt van Moldavië, Moiseyew.”

„Ja, meneer.”

„Over een jaar mag je met verlof.”

„Ja, meneer.”

„Mis je je familie? Je moeder, vader?”

„Zeker, meneer.”

„Ik kan me mijn eerste dagen in het leger nog goed herinneren. Iedere dag schreef ik een brief naar huis.

Nu lijkt het grappig. Schrijf jij veel naar huis?”

„Niet iedere dag, meneer. Daar heb ik geen tijd voor.”

„Nee? Waarom niet?”

„De ondervragingen, meneer. Een groot deel van mijn tijd breng ik bij de Polit-Ruk door met vragen beantwoorden.”

„Wat die ondervragingen betreft – leer je dan niet de goede antwoorden te geven? Ik krijg niet de indruk dat je zo'n slechte leerling bent.”

„Soms is er verschil tussen de juiste antwoorden en de waarheid. Soms vindt God het niet goed dat ik de 'juiste' antwoorden geef.”

„O ja? En wie is die God van jou?” Hij had de vraag nog niet gesteld, of Gidenko had er al spijt van. Moiseyew ging rechtop zitten, terwijl zijn gezicht blij oplichtte bij deze kans.

„Meneer, Hij is de Schepper van het heelal. Hij is een geest en heeft de mensen heel erg lief....”

„Ja, ja. Ik ken de christelijke leer.” Gidenko schoof achteruit in zijn stoel. „Kun je die juiste antwoorden niet geven omdat ze onwaar zijn? Ben je het oneens met wat het roemrijke Rode leger leert?”

„Nee, meneer.”

„Maar je aanvaardt de beginselen niet van het wetenschappelijk ateïsme waarop onze hele Sowjet-staat en de militaire kracht van het leger gebaseerd is?”

„Ik kan niet iets aanvaarden waarvan ik weet dat het onwaar is. Al het andere wil ik graag aannemen.”

„Het is onmogelijk om het bestaan van God te bewijzen. Dat moeten zelfs de gelovigen toegeven. Priesters en dominees geven het toe.”

Iwan hoorde hoe de warmte uit de stem van de majoor verdween. Hij begon in de geest te bidden voor hij antwoord gaf.

Gidenko ging door op wat hij gezegd had. „Weet je, zelfs je eigen leraars praten niet zoals jij – over het kennen van God.”

„Meneer, dan spreken ze over het bewijzen van het bestaan van God. Niet over het kennen van God. Hij is nu bij mij, in deze kamer. Voordat ik hier kwam, zond Hij een engel om mij te bemoedigen.”

Gidenko keek Iwan scherp aan. Probeerde de jongen te doen alsof hij zwakbegaafd was? Was zijn gedrag een list om uit aktieve dienst ontslagen te worden? Hij straalde iets onnozels uit. Een opzettelijke onnozelheid!

Hij kwam in zijn volle lengte overeind. „Moiseyew, we hebben wel eerder mannen als jij in het leger gehad. Die zullen er altijd wel zijn ook.” Hij wendde zijn ogen af van de blije uitdrukking die op het gezicht van Iwan verscheen. Gidenko raakte ervan overtuigd dat Moiseyew niet een gevaarlijke *religioznik* was, maar iemand met heimwee die met alle geweld naar huis wilde. De spelletjes die Moiseyew speelde kende hij wel. En had die knaap niet vijf dagen zonder eten doorgebracht en toch beweerd geen honger te hebben? Gidenko had soldaten gezien die net deden of ze het niet begrepen als er eten voor ze werd neergezet. Een bezoek aan de psychiater had hen van hun voorgewende geestelijke gestoordheid genezen!

Maar aan de gezondheid van Moiseyew viel niet te twijfelen. Hij was zelfs zo onnozel dat hij niet eens goed kon liegen.

Toen Gidenko sprak, klonk zijn stem wat vermoeid. „Moiseyew, het spijt mij dat je volhardt in je dwarse houding. Je wint er niets mee, behalve een hoop tram-melant. Ik ben echter van mening dat je je gezonde verstand wel zult gaan gebruiken na wat tucht om je

te genezen van je waanideeën over engelen en sprekende goden. Ik beveel je om na het blazen van het signaal 'licht uit' vanavond, op straat te gaan staan, tot je bereid bent bij mij te komen en je ekskuses aan te bieden voor de onzin die je op de basis rondgebazuind hebt over jezelf en je zogenaamde ervaringen met God. Daar de temperatuur zo'n vijftwintig graden onder nul zal zijn, hoop ik voor je eigen bestwil dat je niet te lang zult wachten met tot bezinning komen. Morgen zullen we samen bezien hoe we je politieke heropvoeding aan gaan pakken. Je kunt inrukken.”

Gidenko voelde een onverklaarbare ergernis over de moed waarmee Moiseyew het bevel op scheen te nemen. Hij had aarzeling verwacht, iets van bezinning, maar het gezicht van Moiseyew stond kalm en hij rechtte zijn schouders toen hij volgens de voorschriften rechtsomkeert maakte.

„Kameraad soldaat!”

Iwan keerde zich om. Gidenko merkte op dat hij ietwat bleek zag. Hij *had* de order dus begrepen.

„Je zult mijn opdracht uitvoeren in zomertenuue. Dat is alles.”

De oude korporaal van de intendance reageerde ongelovig op Iwans vraag naar een zomertenuue. Lag er niet zo'n halve meter sneeuw op de velden? Verbijsterd bestudeerde hij de order, terwijl hij met zijn gerimpelde hand peinzend over zijn kin wreef. Er moest iets niet in de haak zijn met deze order. Hij wilde niet de schuld krijgen als het niet goed zat. Wat moesten ze nou met een zomertenuue in de winter? Waar was dat voor nodig? Iwans uitleg bracht een begrijpende glans in zijn door kraaiepootjes omrande ogen. Ze haalden een grap met hem uit; bijna was hij er ook nog ingetrapt.

Nadat er van de kant van de Polit-Ruk een kort, bevestigend telefoontje was gekomen, werd Iwan haastig een dunne broek, overhemd, jasje en baret in zijn handen gestopt. De korporaal zweeg en schudde zijn witte hoofd ernstig toen hij Iwan de spullen overhandigde. Iwan kon de bezorgde gedachten achter de sympathieke ogen bijna horen. Het zou een moeilijke nacht worden.

Toen de maan opkwam, stak er een wind op, die de poedersneeuw wegblies bij de hoeken van de gebouwen en over de keurig geveegde straten verspreidde. In de kazerne, waar de soldaten zich uitkleedden om naar bed te gaan was het al koud en om warm te worden kropen ze diep weg onder de dikke dekens.

Igor Alexandrowitsj Markow leunde in zijn deken gehuld tegen de muur en rookte een Kazbek sigaret. Hij kwam uit Georgië en had de heldere, donkere ogen en het zwarte haar van zijn geboorteland en de gelijkmatige aard. Van Moiseyew kon hij geen hoogte krijgen en hij keek verbaasd toe toen Iwan zich omkleedde en het zomertentue aantrok.

„Zeg me nog eens, Moiseyew, wat je gaat doen.” De zachte gesprekken die op de bedden binnen gehoorsafstand gevoerd werden, stokten. Op het bed boven dat van Iwan, kuchte Wladimir Yakowlewitsj plotse-ling en verborg een glimlach.

Iwan kreeg er genoeg van steeds weer hetzelfde verhaal te moeten vertellen. Het nieuws van zijn straf had zich tijdens de avondmaaltijd als een lopend vuurtje door de eetzaal verspreid. De soldaat die aan zijn tafel de soep moest opscheppen had het verhaal gehoord van de korporaal van de intendance, en hij verstrekte het nieuws bij iedere kom *borscht*. Toen Iwan

na de maaltijd de zaal verliet, werd hij er zeker twaalf keer aan herinnerd of naar gevraagd.

En zijn antwoord klonk zo dwaas. „Bij het signaal 'licht uit' moet ik mij melden bij de officier van dienst en buiten op straat gaan staan.” Hij nam het de jongens niet kwalijk dat ze lachten. Als de Polit-Ruk Iwan in het openbaar tot voorbeeld wilden stellen, dan waren ze daar wel in geslaagd. De mannen die naar Iwan en Igor luisterden, bemoeiden zich nu met het gesprek. „Hoe lang ben je van plan in de kou te blijven staan?” „Je zult wel toe moeten geven, anders vries je dood.” „Waarom weiger je je mond te houden over het geloof?” „Waarom kun je niet geloven en erover zwijgen?” „Over vijf minuten ben je weer binnen.”

Igor verhief zijn stem boven de anderen en legde hen zo het zwijgen op. „Iwan! Waarom toch? Wat geloof jij dan wel, dat je er dit voor over hebt?”

„Ik geloof dat God wil dat de mensen weten dat Hij bestaat en hen liefheeft, en in de gestalte van Jezus Christus, als een echt mens, naar de aarde kwam. Het is bijna Kerstmis. Dan vieren wij als gelovigen dat Christus in Betlehem geboren werd. Over heel de wereld staan de mensen stil bij het geweldige wat God gedaan heeft en ze eren Hem daarvoor. Ik geloof dat Hij gekomen is om te sterven voor de zonde van ieder mens die vergeving verlangt. Voor mij. En ook voor jou, Igor.”

Demschenko, een fanatiek lid van de Komsomol die een paar bedden verderop lag, kwam er luidruchtig tussen. „Ik geloof niet dat wij naar dit geklets willen luisteren, kameraden. Mij interesseert het in ieder geval niets. Het verbaast mij dat mensen naar zoiets willen luisteren. En vooral Kameraad Markow.

Toen de kleine groep uit elkaar ging, begon Wladimir

Yakowlewitsj zachtjes te grinniken. „Igor heeft er geen belangstelling voor! Dat geklets over Kerstmis is mooi voor Baptisten, misschien. Maar niet voor Igor! Hij is veel te gek op zijn sigaretten en zijn wodka!”

Op de bedden klonk wat gelach dat ook meteen weer ophield. In de verte hoorden ze zachte klanken van een trompet. Onmiddellijk werd het licht uitgedraaid. Iwan haastte zich naar de deur. De heldere maan scheen door het raam en verlichtte het pad tussen de bedden voor hem. Het was stil achter hem toen hij de trap afliep naar de straat.

Meteen toen hij buiten kwam, was de kou als een klap in zijn gezicht, waardoor zijn ogen begonnen te tranen en zijn hele hoofd pijn deed. Hij deinsde terug voor de ijzige wind die zijn oren deed tintelen. Hij wist dat er nu gezichten achter de donkere ramen naar buiten gluurden. De maan verlichtte de weg en de sneeuwhopen tegen de gebouwen. Hij zette zich schrap tegen de ijskoude wind en wierp een blik op zijn horloge. Het was één minuut over tien.

Hij zou een boel tijd hebben om te bidden. Hij begon aarzelend, terwijl er langzaam een angst in hem omhoog kroop die hij probeerde te onderdrukken. Hoe lang zou hij hier buiten *kunnen* staan? Als hij het nu eens zo koud kreeg dat hij het op moest geven? Als hij nu eens dood vroom? Zouden ze hem dood laten vriezen? Hij probeerde al zijn aandacht bij het bidden te bepalen, maar een gevoel van paniek bekleemde hem. Hoe lang zou het duren voor je doodvroom? Zou het snel gaan? En als hij tegen de ochtend *bijna* doodgevroren was en het overleefde? Hij had gehoord dat bevroren ledematen verschrikkelijk pijn deden. Als ze hem dan eens moesten amputeren? Hij moest zijn gedachten op iets anders richten. Hij begon te zingen.

„De vreugde des Heren is uw kracht. De vreugde des Heren is uw kracht.”

Plotseling voelde hij zich weer als die ochtend. Hij keek naar het park op het centrale plein, een eind verderop, maar zichtbaar in het licht van de maan. Het leek door een hemels licht overgoten. „Wees niet bang. Ik ben met je!” De woorden van de engel! Die waren voor vanavond bedoeld! Zelfs de warmte van dat ogenblik leek weer bezit van hem te nemen. Vurig opende Iwan zijn mond en begon zacht te bidden.

Het was half-één toen zijn aandacht werd afgeleid door het kraken van voetstappen in de sneeuw. Drie officieren, in hun overjassen gehuld, kwamen langzaam vanaf de kazerne naar hem toelopen.

Hun stemmen klonken kortaf en waren bijna niet te horen door de wind.

„En, Moiseyew, heb je je bedacht? Ben je van plan binnen te komen? Heb je hier nu lang genoeg gestaan?” Zelfs in het maanlicht las Iwan iets van vrees in hun ogen toen ze naar hem keken. Was het mogelijk dat hij het warm had?

„Dank u, kameraad officieren. Ik zou graag binnen komen en naar bed gaan. Maar ik kan er niet in toestemmen over God te zwijgen.”

„Je blijft hier dus de hele nacht buiten staan?” Hun gezichten kregen een angstige uitdrukking.

„Liever niet. Maar ik zie geen andere mogelijkheid, en God helpt mij.” Iwan wreef met zijn vingertoppen langs zijn broek terwijl hij in de houding stond. Zijn stem beefde van opwinding. Zijn handen waren koud, maar niet kouder dan toen hij zich in de kazerne aankleedde. Voorzichtig bewoog hij zijn tenen. Dat ging zonder enige moeite of pijn. Er maakte zich een gevoel van verbazing van hem meester. Hij keek verwonderd

naar de officieren. Hij kon zien dat ze het ondanks hun jassen koud hadden. Ze stampten met hun voeten en sloegen hun handen tegen elkaar en wilden liefst maar weer zo vlug mogelijk terug naar de warme kachel. Over nog een uur zal hij wel anders piepen, mompelde de oudste officier terwijl ze zich omkeerden en wegliepen. Iwan kon het niet nalaten even te lachen.

Al gauw zakte dat gevoel van opluchting en kreeg hij het gevoel dat hij gebroken was. Hij was geen haar beter dan de jonge mensen van de gemeente thuis. Zijn ouders hadden jarenlang onder moeilijke omstandigheden moeten lijden. Hij had dat van voorgangers gehoord die ondervraagd waren, gearresteerd en soms zelfs naar werkkampen gestuurd. Toch voelde hij iedere keer weer de machtige en bevrijdende aanraking van God. Iets in hem verzette zich tegen het geweldige voorrecht dat hem te beurt viel. Hij wilde niet bijzonder zijn, hij verdiende geen wonderen en geheimenissen. Hij hóórde te bevriezen! Hij was niet goed genoeg. Hete tranen vulden zijn ogen.

Tegen drie uur 's morgens stond hij half te slapen. Hij had al lang geen zonden meer te belijden. En voor alle gelovigen die hij kende had hij steeds maar weer opnieuw voorbede gedaan. Hij had kerstliederen gezongen. Hij had voor iedere officier die hij kende en van wie hij gehoord had gebeden. Hij had God aangeropen voor de mannen uit zijn onderdeel. Maar geleidelijk aan leek zijn geest uit zijn hoofd weg te drijven. Hoe hij zich ook inspande om te bidden, het lukte hem niet.

Plotseling schrok hij op door een stem vlak bij zich. Het was de vriendelijke stem van de eerste officier van de wacht.

„Goed, Moiseyew, je moet naar binnen.” De maan was ondergegaan, de wind was gaan liggen en in het pikdonker probeerde Iwan zijn gezicht te zien. De officier aarzelde en bleef naast Iwan staan, terwijl het gele licht uit de kazerne op het gouden, eikebladvormige insigne op zijn pet viel. Gespannen zei hij: „Wat ben jij toch voor iemand?”

„Meneer?”

„Wat ben jij voor iemand dat de kou je niet schijnt te deren?”

Iwan antwoordde ook zachtjes. „O, kameraad, ik ben een mens, net als u. Maar ik heb tot God gebeden en werd warm.”

De officier keerde zich om en begon heel langzaam terug te lopen naar de kazerne, waarbij hij Iwans arm aanraakte als teken hem te volgen.

„Vertel me eens over deze God,” zei hij.

Majoor Gidenko was bijzonder ontstemd. Het rapport aan kolonel Malsin over Iwan Moiseyew was in strijd met de logika. Twaalf nachten achtereenvolgend had hij in zomeruniform in temperaturen beneden nul gestaan. Het was onmogelijk dat hij niet was bevroren en om genade smeekte. De vorige avond was Gidenko zelf naar hem gaan kijken. Zijn gezicht was blauw geweest van de kou en hij stond te wankelen van vermoeidheid. De poedersneeuw, die door de wind was opgewaaid, lag op zijn haar en uniform, zodat hij griezelig veel op een standbeeld leek. Maar hij was kalm geweest en na die vier uur nog niet zo koud als Gidenko al binnen vijf minuten was. Was het mogelijk dat een jonge man bestand was tegen zulk weer? Er niets van voelde? Wel, het was mogelijk, natuurlijk. Moiseyew deed het nu al twee weken. Gidenko was meer uit zijn

humeur dan ooit tevoren. De laatste tijd had hij niet goed geslapen. Er moest toch iets in het rapport aan Malsin en de Polit-Ruk distriktskommissaris gezet worden. Het was duidelijk dat de straf niet effectief was. De hele basis had het over Moiseyew. Hij zou een einde maken aan deze openbare nachtwakes.

6

Vrees niet de wet, maar de rechter.

Engel vreesde niet

Alhoewel de militaire bedden maar eenenzestig centimeter breed waren en bovendien hard, strekte Iwan zich uit tussen de lakens en onder een deken, en dankte God voor deze luxe. Dit was in 1971 de eerste keer dat hij in bed lag. Geen uren in de kou. Geen ondervragingen in de sneeuw of in de officiersverblijven. Geen maan zien verdwijnen achter het kleine park op het centrale plein. Al vóór het signaal „licht uit” had geklonken lag Iwan vast te slapen.

Hoewel hij de Stem maar één keer eerder gehoord had, klonk deze zo bekend dat Iwan direkt wakker was. „Vanya, sta op!” Hij kwam direkt overeind en staarde naar de kristallen schittering van de engel. Zijn hoofd duizelde. Hij merkte dat geen van de slapende soldaten in de rijen bedden zich verroerde. Zonder erbij te denken begon hij zijn broek aan te trekken; hij tastte naar zijn schoenen, terwijl hij onafgebroken naar de stralende pracht van het wezen voor zich bleef kijken. De blik van de engel was zo vol liefde, dat hij geen angst voelde. Plotseling begonnen ze te stijgen en zonder enige moeite opende eerst het plafond zich en daarna het dak van de kazerne, waarna Iwan en de engel voor tijd en ruimte naar een andere wereld vlogen. Het gras was hoog en mals en scheen zich helemaal tot aan de horizon van deze onbekende planeet uit te strekken. Het had een frisse, levendige kleur. Helemaal verbijsterd volgde Iwan de engel en na wat hem een lange tijd toescheen kwamen ze bij een beek. Het

water was zo helder als glas zodat Iwan de bedding kon zien, en de glinstering van het water verblindde zijn ogen. De engel stak de beek zonder enige moeite over en keerde zich vragend om toen Iwan aarzelde.

„Waar ben je bang voor, Vanya?” De stem was rustig en teder. Op onverklaarbare wijze had Iwan zich plotseling bang voelen worden voor slangen.

„Slangen.” Terwijl hij het woord uitsprak, schoten zijn ogen naar het dikke gras onder zijn voeten. Door alle vreemde gebeurtenissen werd hij bevangen door een onverklaarbare angst.

Hoewel de engel een eind bij hem vandaan stond, hoorde Iwan zijn stem als stond het glanzende wezen vlak bij hem. „Niet bang zijn. Je bent bij mij. Het is hier niet als op aarde. Hier zijn geen slangen.”

De angst verliet hem even plotseling dan hij gekomen was, waarna Iwan de beek rustig over stak. In het heldere licht van deze wereld werd elk grassprietje en elk bloemblaadje zo helder afgetekend, alsof er een schijnwerper op was gericht. De tekening in de schors van de bomen was onbeschrijflijk mooi. De takken strekten zich zo sierlijk uit en glansden zo, dat het leek of het licht uit de bomen zelf kwam. Instinctmatig keek Iwan naar de hemel, maar waar hij ook keek — er was geen zon.

Toen hij weer naar de engel keek, zag hij een gestalte naast dit wezen, verhevener en tegelijkertijd nog meer liefde uitstralend dan de engel. Op een of andere wijze scheen de engel hem eerbied te betonen en wist Iwan dat het de apostel Johannes was. De apostel sprak tot hem door middel van de engel. Iwan stond als aan de grond genageld en zijn geest dronk ieder heilig woord in. Na de apostel verschenen nog drie wezens, die Iwan op een of andere geheimzinnige manier herkende als

David, Mozes en Daniël. Iwan was er met zo'n intense aandacht bij betrokken en voelde zo'n ontzag en blijdschap, dat hij het gevoel had in een diepe slaap te zullen vallen toen de laatste gestalte verdwenen was. Maar toen sprak de engel weer, die nu alleen in het stralende licht stond.

„We hebben een heel eind gereisd en je bent moe. Kom hier zitten.”

De boom waar Iwan onder ging zitten was groot en verwelkomde hem met een geur die hem op een onverklaarbare manier herinnerde aan de wijngaarden van Moldawië. Als de engel niet opnieuw gesproken had, had Iwan daar best altijd willen blijven zitten met de heerlijke geur van de boom om zich heen en het uitzicht over het stralend verlichte landschap.

„Ik zou je graag de hemelse stad willen laten zien, het nieuwe Jeruzalem. Maar als je dat zou zien zoals het is, zou je niet in het lichaam kunnen blijven dat je nu hebt. En er is nog een heleboel voor je op aarde te doen.” Na een korte stilte begon de engel weer te spreken. „We zullen samen naar een andere planeet vliegen en dan zal ik je het licht van deze stad tonen, zodat je zeker weet, ook al leef je nog in je aardse lichaam, dat er een nieuw Jeruzalem is.”

In een oogwenk vlogen ze naar een andere planeet met hoge bergen. Ook hier verlichtte de heerlijkheid van het licht ieder detail van deze wereld. Iwans blik bleef rusten op diamanten stromen die van de bergellingen omlaag stroomden naar de nevel die uit de heldergroene valleien opsteeg. Toen ze bij een heel diepe kloof gekomen waren, daalden de engel en Iwan er in af, tot ze op de bodem waren. De engel leek een vlam van blijdschap, de Stem klonk plechtiger en jubelender dan Iwan tevoren gehoord had. „Vanya, kijk

omhoog. Het licht van het nieuwe Jeruzalem." Bij de eerste blik deinsde Iwan geschrokken terug. Het licht was zo intens dat hij er zeker van was, ook al had hij het maar een seconde gezien, dat hij nu blind was. De engel zei meteen: „Er zal je niets gebeuren. Kijk maar.” Geen mens die uit de woestijn is gered heeft ooit zo dorstig water gedronken als Iwan de heerlijkheid van dit licht indronk. Het had zo'n grote kracht dat je het kon voelen, proeven, horen. Het zien ervan was niet alleen een sensatie voor zijn ogen, maar voor zijn hele wezen. Iwan had wel kunnen huilen van verdriet en teleurstelling toen de engel zei: „Het is tijd om weer naar de aarde te vliegen.”

Op het moment dat Iwan met zijn voeten de grond naast zijn bed raakte, gebeurden er drie dingen. De engel verdween, de trompet klonk voor het reveille en de lichten in de zaal gingen aan. Terwijl hij daar, geheel gekleed, een beetje dom naar zijn keurig opgemaakte bed stond te kijken, hoorde Iwan in het bed naast zich iemand zachtjes lachen. Grigorii Fedorowitsj Chernykh, zijn buurman, was ook een Moldawiër en koesterde een broederlijke belangstelling voor zijn vreemde streekgenoot. Chernykh hees zichzelf nu vakkundig uit het bed en, terwijl hij zijn broek aantrok, fluisterde hij op samenzweerderige toon: „Vanya, waar heb jij vannacht gezeten?”

Iwan moest zijn uiterste best doen om zijn gedachten bij elkaar te krijgen. Er drongen zich allerlei soldaten langs zijn bed in de richting van de deur. Opgewekte grappen, het kreunen van uitgeputte soldaten, voorbijflitsende uniformen — het leek allemaal zo onwerkelijk. Hij keerde zich om en keek Chernykh aandachtig aan.

„Je wilt toch niet zeggen dat je niet gezien hebt dat ik

me gisteravond uitkleedde en in bed stapte? We kropen gelijk onder de wol.”

Chernykh knoopte vlug zijn overhemd dicht. „Natuurlijk, je bent gelijk met mij naar bed gegaan, zeker. Maar je hebt niet lang geslapen. Om drie uur vanmorgen werd ik wakker en toen was je bed leeg. Vanya, jij was nergens in deze zaal.” Terwijl hij zijn jasje pakte, glimlachte hij sluw tegen Iwan. „Ben jij er, juist jij, nou echt zonder jasje tussenuit geknepen vannacht?” Hij had niet gedroomd! Hij was op reis geweest met de engel! Iwan voelde de opwindning als elektriciteit door zich heen schieten. Haastig liepen ze naar de deur.

Zijn stem beefde toen hij sprak. „Laten we de officier van de wacht vragen of er iemand is weggeweest vannacht.”

De dienstdoende officier was verontwaardigd. „Natuurlijk is er niemand de zaal uit geweest. Schiet op! Wou je me laten arresteren?”

Iwan en Grigorii liepen zwijgend naar buiten. Daar verbrak Chernykh de vreemde spanning met een vraag, waarop Iwan hem over de engel begon te vertellen.

Die avond was heel het onderdeel van Iwans verhaal op de hoogte. Niemand geloofde het, bedacht Chernykh tevreden. Iwan mocht dan oprecht zijn, zijn verhalen waren onmogelijk. Toch hadden ze iets, waardoor iedereen zich onbehagelijk voelde. Hoe was het mogelijk om vijf dagen niet te eten, zonder ziek te worden? Hoe kon iemand nachten lang in een vrieskou van vele graden onder nul staan, zonder het koud te hebben? En als Iwan Wasiliewitsj die nacht de kazerne niet verlaten had en ook niet op zaal was, waar was hij dan geweest?

Chernykh ging languit op bed liggen. Vier vrije uren

per maand waren te kostbaar om ze te verdoen met dagdromen. Hij pakte pen en papier. Hij zou een brief naar huis schrijven. Maar hij bleef op zijn rug naar het plafond liggen staren.

Misschien kon de Polit-Ruk er achter komen wat er nu precies aan de hand was. Ze ondervroegen Iwan nu al een volle maand meedogenloos en Grigorii vroeg zich af hoe Iwan zich onder deze druk staande kon houden. Voor de meeste jongens was het leven in militaire dienst al een ware beproeving op zich. Ze waren de hele dag, vanaf het reveille om zes uur tot het signaal licht uit om tien uur, keihard bezig. En als ze behoorden te slapen was daar nog het nachtelijke alarm voor gevechtsoefeningen. Iedereen vond het verschrikkelijk als in de vroege morgenuren de sirenen uit bed joeg en hen in de koude vriesnacht half bewusteloos naar een gesimuleerde vijandelijke aanval dreef. Chernykh had naar aanleiding van wat er tijdens het laatste alarm gebeurd was ook nog een rekening te vereffenen met het leger.

De sneeuw was zo dicht, dat hij niet meer zag waar hij liep. Terwijl hij zijn uiterste best deed in de dwarrelende sneeuw toch nog iets te zien, was hij in een open put geplonsd. Terwijl hij zich aan de rand vastklemde en zich wanhopig verstaanbaar probeerde te maken in de wind en de sneeuw was Grigorii er door een kameraad uitgetrokken. De rest van de oefening had hij rillend van de kou moeten afmaken, terwijl het water op zijn *walunki* bevroor en zijn broekspijpen hard werden als cement.

En dan bleef het nooit bij één nachtelijke oefening. Stom van kou en uitputting lieten de mannen zich op bed vallen, om een paar uur later weer gewekt te worden om de hele krankzinnige toestand nog eens over

te doen. Grigorii was de tel kwijt geraakt, maar uit zijn eerste woedende verslagen (die hij geschreven had om ze bij zijn eerste verlof thuis te laten lezen) wist hij dat het alarm iedere tweede of derde nacht klonk. Het was onwetenschappelijk om van de mannen te verwachten dat ze de volgende dag op drie of vier uur slaap konden trainen en leren.

Grigorii begreep niet hoe Iwan Wasiliewitsj het volhield met die onafgebroken ondervragingen, die hij naast het gebruikelijke dienstschema te verduren kreeg. Hij had gezien hoe Iwan opgeroepen werd onder de maaltijd, in zijn studietijd, terwijl hij sliep. Dag of nacht, het deed er niet toe. Iwans bed was vaak leeg die nachten.

Hij zat in de knoei, natuurlijk. Er was te veel voorgevallen, te veel onverklaarbare incidenten. Chernykh wilde niet meteen beweren dat de Baptisten vijanden waren van de staat. Maar het waren wel fanatiekelingen en dwazen. Je ging toch niet tegen het Rode leger in. Je hoefde heus niet te denken dat je het tegen ze op kon nemen. Als een officier zei dat kolen zonnebloemen waren, dan waren het zonnebloemen.

Het was in zekere zin misschien wel een kwestie van gehoorzaamheid. Daarom hield de Polit-Ruk zich misschien wel zo hardnekkig met Moiseyew bezig. Stel nou dat één van hen tijdens een gevecht geen bevelen zou opvolgen, waar bleef je dan?

Chernykh rekte zich nog eens uit op zijn bed, terwijl het papier en de pen voor zijn brief nog ongebruikt op de ruwe deken lagen. Van een van de mannen uit zijn onderdeel had hij gehoord dat de kommissaris van de Polit-Ruk van heel de Krim op bezoek was bij kolonel Malsin. Er werd gezegd dat Moiseyew naar de Oeral, naar de militaire tuchtschool in Swerdlowsk ge-

stuurd zou worden. Chernykh nam zich nu toch voor de zaak uit zijn hoofd te zetten en greep zijn pen. Het ging hem niets aan. Het kwam heus niet omdat *hij* de jongens Iwans verhaal verteld had, dat hij met die engel naar een andere planeet was gereisd. Iwan sprak met iedereen openlijk over God of zijn engelen. Chernykh begon woedend te schrijven en probeerde er niet meer aan te denken. Toen ze de vorige avond van een veldoefening naar de kazerne terugliepen, had hij niet lang naar de nachtelijke hemel durven kijken.

Het landschap had al een hele tijd een winters aanzien, toen de trein schommelend over de bevroren rails reed. Velden, wouden, kleine meren en ravijnen gleden langs de half open schuifdeur van de speciale spoorwegwagon die voor militaire gevangenen werd gebruikt. De houten banken waren langs de wanden en in het midden van de wagon boven elkaar bevestigd en daarop zaten of sliepen de gevangenen in het bedompte duister. Sommigen maakten ruzie, anderen kletsten wat, maar de meesten waren in beslag genomen door hun eigen, bittere gedachten.

Iwan bleef dicht bij de half open deur. Hij ademde de koude lucht in en negeerde de van tijd tot tijd opblaaiende meningsverschillen over het al dan niet sluiten van de deur. Een gewaarwording van diepe vrede steeg op uit het voorbij schietende land dat als in een droom aan zijn ogen voorbijtrok. De wacht, een gewoon soldaat van een basis ergens buiten Moskou, leunde tegen de schuddende wand van de wagon. Zijn geweer hing hij losjes aan zijn arm en zijn hoofd knikkebolde. Soms sloeg er een golf van prikkelbaarheid over de gevangenen die even later als vanzelf weer wegebde. Iwan had het gevoel dat hij ergens tussen de groep soldaten

achter zich en het dromerige landschap hing.

In gedachten ging hij zijn pogingen een goed soldaat te worden nog eens na. Tijdens het politieke onderwijs had hij duidelijk proberen te maken, dat de bijbel de gelovigen leert het land lief te hebben waarin ze leven, de autoriteiten te respecteren en alles te geven wat men verschuldigd is.

In plaats van daarin te slagen, hadden zijn pogingen tot gevolg gehad dat hij midden in de nacht uit bed was gehaald en over bevroren landweggetjes naar de gevangentrein met bestemming Swerdlowsk was gedreven, een militaire gevangenis op tweeduizend kilometer afstand, richting Siberië.

Ze hadden de vlakten van centraal Rusland achter zich gelaten en reisden nu naar het oosten. Iwan zag de vage, blauwe lijnen van de met sneeuw bedekte heuvels in de schermering opdoemen. Nog maar twee dagen geleden was hij voor de distriktskommissaris geleid, majoor Andrei Dolotow uit Simferopol. Dolotows amandelvormige ogen waren somber geweest toen hij Iwan bekeek. Voor een officier met zo'n hoge positie had hij ongewoon passief en ongehaast geleken, en zijn terughoudende en gesloten voorkomen gaf zijn omvangrijke lichaam iets van een muur. Hij sprak heel rustig, zonder emoties.

Hij leek enigszins verrast toen hij hoorde dat Iwan al bijna twee maanden in het Rode leger was, zonder dat hij zich bij het legerleven had aangepast. Hij had zijn rapporten nog eens gelezen. Men had alle mogelijke pogingen gedaan Moiseyew op het goede spoor te zetten, hem alle kansen gegeven zijn inzichten te wijzigen, zich politiek aan te passen, maar hij had geweigerd mee te werken. Zijn staat bevatte klachten uit Odessa, van de Polit-Ruk uit Kerch en van de officieren en

mannen van Moiseyews eigen onderdeel. Dan was er nog het probleem dat Moiseyew zijn ondermijnende ideeën onder de andere mannen verspreidde, zodat zij besmet werden met zijn ongewenste ideologie. Natuurlijk was dit direkt in strijd met de bevelen van de Polit-officieren. Dolotow wilde nou wel eens weten waarom Moiseyew niet wilde gehoorzamen.

Zijn stem was zo zacht dat Iwan niet zeker wist of hij al uitgesproken was en hij aarzelde even. Er hing een spanning in het vertrek die het moeilijk maakte om na te denken. Iwan voelde dat hij het benauwd kreeg. Met grote krachtsinspanning bad hij kort en haalde toen diep adem. Zijn hoofd werd plotseling helder toen hij tegen Dolotow begon te spreken.

„Kameraad kommissaris, de bijbel leert de gelovigen om de autoriteiten te gehoorzamen die boven hen gesteld zijn. Het is mijn grote verlangen dit te doen. Maar de bijbel leert ook dat God onze allerhoogste Meester is. Zijn gezag eist volledige gehoorzaamheid en overgave van ons. Ik smeed u er begrip voor te willen hebben dat ik naar twee kanten trouw moet zijn – trouw aan de staat en trouw aan God. Als mij bevolen wordt iets te doen waardoor ik God ongehoorzaam zou moeten worden, ben ik verplicht mijn trouw aan Hem op de eerste plaats te stellen.”

Er verscheen even een donkere trek op het gezicht van de kommissaris; toen leek hij even na te denken voor hij iets zei.

„Jij bent met handen en voeten gebonden aan die Baptisten ideeën. Maar goed – misschien ga je pas beseffen in wat voor netelige situatie je zit als je eens meemaakt hoe het in een echte gevangenis is. Misschien heeft dat meer effekt dan al die heropvoedingsprogramma's in Kerch. We zullen eens zien of je dan niet

tot andere gedachten komt.”

Waarom de kommissaris zo'n afgelegen plaats had uitgezocht begreep Iwan niet. Dichtbij, aan de Zwarte Zee, waren ook gevangenis. Misschien maakte de beproeving van zo'n lange reis in het hartje van de winter deel uit van de strategie.

Iwan haalde diep adem. De lucht die door de treindeur binnenkwam was op een of andere manier veranderd, zwaarder, met een scherp, chemisch luchtje. In de wagon achter hem werd het rumoeriger. Men begon z'n spulletjes wat bij elkaar te leggen. Een oude man haalde een touw tevoorschijn uit een bultige deken en knoopte de deken handig tot een soort pakket bijeen. Een Kozak maakte de pan met gesmolten sneeuw leeg die op de vloer, op een brandertje, stond te rammelen. Een ongeschoren sergeant vloekte toen de trein plotseling begon te slingeren. Twee jonge soldaten, met harde, boze ogen, stonden vlak bij elkaar. Helemaal in de verte kon Iwan een woud van rookpluimen zien die zwarte wolken in de lucht vormden, welke bijna helemaal versmolten met het donker van de avondschemering. Hier en daar schenen oranjeleu-rige vlammen de hemel te lekken.

De oude man kwam achter Iwan bij de deur staan en tuurde zo ver hij zien kon naar buiten. „Swerdlowsk, de stad op de bergrug.” Hij sprak deze woorden uit met het stijgende, vragende aksent van Odessa. „Werker en strijder. Nou, dat zal ik daar allebei moeten zijn, en jij ook, kameraad.” De wacht, die inmiddels uit zijn dutje was ontwaakt, duwde de oude soldaat ruw bij de deur weg en posteerde zich zonder verdere uitleg naast Iwan.

De lokomotief begon te remmen. Rammelend ratelde en bonkte de trein over wissels. De mannen verdrongen

zich zo dicht ze maar durfden bij de open deur om de stad te zien, benieuwd naar het eindpunt van de saaie, lange reis. Boven een rij sparren langs de spoorbaan twinkelde flauw een ster. Iwan keek naar het vriendelijke licht. Opeens schoot hem een bijbeltekst te binnen, waar zijn vader veel van hield: „En de verstandigen zullen stralen als de glans van het uitspannel, en die velen tot gerechtigheid hebben gebracht als de sterren, voor eeuwig en altoos.”

7

*Hij ontsnapt aan de beer
om bij de wolven terecht te komen.*

Zijn cel was heel klein, koud en niet verlicht. Toen zijn ogen aan het donker gewend waren, zag hij dat er langs de ene muur een brits liep en verder was er net genoeg ruimte in de cel om zijn arm te kunnen strekken en de andere muur aan te raken. Boven in de celdeur zat een klein raam waar de bewakers 's nachts met hun lantaarns door schenen. Zijn botten deden pijn door gebrek aan beweging. Het uittrekken van zijn laarzen bezorgde hem ook een pijnlijk gevoel en hij drukte zijn voeten tegen de vochtige, cementen muur. Na het voortdurende geschommel van de trein, het geratel van de wielen en het gebrom van de stemmen van de gevangenen, leek de cel met zijn dodelijke stilte en het ontbreken van ieder levensteken wel een graf. Zo lag Iwan daar in de kou en de slaap wilde maar niet komen om de uitputting te verdrijven. De woorden van de oude man, „strijder en werker”, hamerden in zijn hoofd als de wielen van een trein. Zijn gedachten gingen naar de ervaring op de hemelse planeet met de engel. „Er is nog een heleboel voor je te doen,” had de engel gezegd. *Strijder en werker*. Het leek wel of de koude angst als een dun ijslaagje in het donker boven zijn brits hing. Welk werk wachtte hem? Welke strijd? Langzaam zakte de angst, als was deze aan touwen bevestigd, wat dichterbij zijn gezicht. „Waarlijk, mijn ziel, keer u stil tot God, want van Hem is mijn verwachting; waarlijk, Hij is mijn rots en mijn heil, mijn burcht, ik zal niet wankelen.”

De kamer waar het verhoor werd afgenomen bevond zich in een houten gebouw, een paar passen bij het cellenblok van Iwan vandaan. Het was een ruime kamer met een enigszins doorgezakte houten vloer en een geschilderde radiator langs de volle lengte van de kamer, die Iwan plotseling deed denken aan de kleuterklas op de kollektieve boerderij in Moldawië. Op een paar houten treden, die naar een heel klein podium leidden, waarop een foto van Lenin stond, waren wat varens geplaatst. Iwan vermoedde dat de kamer ook gebruikt werd voor kulturele bijeenkomsten.

Een gevangenisbeambte zat achter een met een paars kleed bedekte vergadertafel aan de zijkant van de kamer. Aan een andere tafel vlakbij zaten vier mannen in burgerkleding. Maar de gevangenisbeambte voerde het woord. Hij had de papieren over Iwan in zijn handen.

Het was prijzenswaardig dat Moiseyew de eed van trouw aan het Rode leger had afgelegd. Dit was iets wat Baptisten vaak weigerden. Moiseyew was goed begonnen, maar had al gauw laten zien dat hij een agitator was die weigerde zich te laten korrigeren, vastbesloten aan zijn oude ideeën vast te houden en de Sowjet-socialistische leer te verwerpen, terwijl hij anderen trachtte te overtuigen hetzelfde te doen. Zijn trouw aan het Rode leger werd in twijfel getrokken, en zijn houding tegenover het gezag was volkomen in strijd met alles wat militair heette. Alle intensieve pogingen van zijn superieuren om hem te heropvoeden had Moiseyew naast zich neergelegd en hij had, in zijn verlangen verdeelheid te zaaien het ene incident na het andere veroorzaakt. Dat hij zoveel kansen had gekregen om zijn inzichten te wijzigen, was een voorbeeld van de goedgunstigheid van de Sowjet-staat. Hij wist

natuurlijk dat ze al veel bewijsmateriaal tegen hem hadden. Wist hij niet dat hij voor de rechtbank gebracht zou kunnen worden en daar zeven jaar gevangenisstraf kon krijgen? Artikel 142 van het Wetboek van strafrecht zou hem ten laste gelegd kunnen worden, daar hij openlijk had toegegeven lid te zijn van een niet geregistreerde Baptisten-groep. Dan waren er nog artikel 181 en 182 die het uitspreken van een vals getuigenis betroffen. Het stond vast dat veel van wat hij zei klinkklare leugens waren en dat hij meerdere malen meened gepleegd had. Artikel 190, paragraaf 1, was ook belangrijk. Met het schrijven van zijn brieven had hij met opzet literatuur verspreid waarin leugenachtige zaken stonden die de Sowjet-staat en het Rode leger belasterden. De brieven aan zijn familie waren gekopieerd en dit was duidelijk bewijsmateriaal. Volgens artikel 58, paragraaf 10 betreffende anti-Sowjet agitatie, was zijn situatie bijzonder ernstig. Hij zat al tussen de gevangensmuren. Toch werd hem nog één mogelijkheid geboden om hier in Swerdlowsk mee te werken aan zijn heropvoeding. Als hij weigerde mee te werken, zouden er zeer overtuigende maatregelen worden getroffen.

Iwan sprak langzaam, met zorg zijn woorden kiezend. Vaak was het moeilijk niet in het Moldawisch, de taal van thuis, te kunnen spreken. De Russische zinsbouw en uitgangen leken uit zijn gedachten te verdwijnen als hij moe was of ze het meest nodig had.

„Ik heb niets tegen de Sowjet-staat misdreven. Ik heb alleen verlangd rustig mijn werk in het leger te kunnen doen en tegelijkertijd God te dienen en te prijzen. Alle moeilijkheden worden door de militairen veroorzaakt, niet door mij. Als ik hier zeven jaar moet blijven, zal ik dat doen, als het God behaagt. Zo niet, dan

zal ik morgen teruggezonden worden naar mijn basis. Daar ben ik van overtuigd."

De nieuwe cel waar Iwan heengezonden werd was klein en kubusvormig als een kooi, een meter vijftwintig in het vierkant. De meeste ruimte werd ingenomen door een bank, die leek op de banken die kleine kinderen op school gebruiken. Evenals de eerste cel was het er erg koud en brandde er geen licht. Twee dagen lang zat Iwan pijnlijk ineengedoken op het bankje, de tijd sloeg zich als een donker kleed om hem heen en alleen het opengaan van de celdeur om brood en slappe koffie neer te zetten en de afvalton weg te halen verbrak de stilte.

Toen hij een of tweemaal met een verstikkend gevoel van paniek uit zijn slaap ontwaakte, was de gewaarwording van Christus' aanwezigheid zo tastbaar en kalmerend, dat Iwan van blijdschap huilde en de ijskoude, folterende pijn in zijn verkrampde ledematen voelde afnemen.

Een stekende pijn vlijmde door zijn spieren toen hij eindelijk uit de cel in het felle licht van de gang getrokken werd. Een bewaker gaf hem een por met de loop van een machinegeweer en duwde hem door de felle kou naar buiten, naar het verhoorlokaal. Naast de tafel stond dezelfde gevangenisbeambte; zijn vingers speelden met een hondenzweep die hij achter zijn riem had gestoken.

„Je bent dus weer uit je hol en ademt de goede, socialistische lucht weer in! De afgelopen twee dagen heb je dus niet om vrijlating gesmeekt; maar misschien heb je dan wat nagedacht. Misschien ben je nu bereid de blinddoek af te doen die je voor je ogen geknoopt hebt en wil je de echte Sowjet-wereld betreden."

Iwan voelde zijn oogleden in het bleke zonlicht branden. Hij probeerde de gedachte te verdringen dat zijn stem, als hij ging spreken, te zacht zou zijn om verstaan te kunnen worden. Het gezicht van de beambte danste voor zijn ogen. Hij begon langzaam te spreken.

„Ergens in de bijbel staat dat de levens van de gelovigen met Christus verborgen zijn in God. Dat is de echte wereld en daar ben ik."

Na dit antwoord staarde de officier Iwan een volle minuut sprakeloos aan. Hij greep zijn zweep en sloeg teatraal op de vergadertafel. Hij sloeg opnieuw en opnieuw, alsof hij een beest geselde, terwijl hij zijn blik geen moment van Iwan afwendde.

Als kind had Iwan op de kollektieve boerderij een dronken arbeider eens een os zien afranselen. Het dier dat met een juk aan een pen vastzat, kon niet weg. Uit het stukgeslagen vlees stroomde het bloed langs de poten naar beneden en druppelde in de modder. Een soort gedachtensprong maakte dat Iwan plotse-ling met afgrijzen vervuld werd.

„Dit is de echte waarheid!" schreeuwde de officier, terwijl hij met de opgeheven zweep in zijn bevende hand op Iwan toeliep. „Verbeeld jij je dat God je kan behoeden voor wat je te wachten staat? We zullen eens zien hoe je je voelt als jouw God je niet redt uit de werkelijkheid die ik voor je zal kiezen."

Heel even zette Iwan zich schrap voor de slag met de zweep die hij verwachtte. Maar de officier keerde zich abrupt om en liep met afgemeten passen door het lange vertrek. Pal daarop kwamen er twee bewakers, die Iwan voor zich uit naar de gevangenis dreven.

Iwan aarzelde met een gevoel van afgrijzen voor de kleine deur die de bewaker voor hem opende. „Naar binnen, naar binnen!" De bewaker duwde zijn geweer

tegen Iwans rug, waardoor hij half glijdend in de kleine cel terecht kwam. De deur werd dichtgesmeten en vergrendeld. Over zijn laarzen spatte water en het stroomde ook langs de muren. Aan het lage plafond hing een metalen vlechtwerk waarin een zwakke lamp brandde, waarvan het licht ook nog gedeeltelijk werd tegengehouden door een wirwar van met ijs bedekte pijpen. Van iedere pijp druppelde water naar beneden, het sijpelde uit de naden, liep in straaltjes uit de platen waar de pijpen aan elkaar bevestigd waren en stroomde traag naar de met ijs afgezette afvoerpijp in een hoek van de cel. Iwan merkte bijna dadelijk dat het niet mogelijk was ergens te gaan staan waar hij niet onder het neerdruppelende, ijskoude water stond. Het liep op zijn jas en in zijn nek toen hij dieper in zijn kleren wegdook. Hij kreeg de neiging op de met melkachtig wit ijs beslagen deur te gaan bonzen. Binnen een paar minuten stond hij heftig te bibberen. „Wees mij genadig, o God, wees mij genadig, want bij U schuilt mijn ziel; ja, in de schaduw van uw vleugelen zal ik schuilen, totdat het onheil voorbij is. Ik roep tot God, de Allerhoogste, tot God, die het voor mij voleindigt. Hij zal vertroosting van de hemel zenden en mij verlossen.” Door het gordijn van onregelmatig vallend water zag hij tot zijn verbazing de onbeveeglijk sturende ogen van de wacht die hem door het kijkgaatje in de deur gadesloeg. „Mijn omzwerping hebt Gij te boek gesteld, doe mijn tranen in uw kruik; zijn zij niet in uw boek? Dan zullen mijn vijanden terugwijken ten dage dat ik roep; dit weet ik: dat God met mij is.”

Iwan ontdekte dat hij het meeste water kon ontwijken door in een hoek van de cel te kruipen, met zijn rug naar het vallende water toe. Steeds opnieuw herhaalde

hij de woorden van de psalm die van buitenaf uit de cel tot hem schenen te komen. Tegelijkertijd martelden zijn hersenen zich af met de vraag, onafhankelijk bijna van de bijbelteksten die hij half uitschreeuwde, hoe hij kon ontsnappen.

Met het verstrijken van de tijd ging het verschrikkelijke bibberen van zijn lichaam over in vreselijke pijnen die zich door al zijn ledematen verspreidden tot in zijn rug en hoofd. Zijn voeten, die in de drijfmaten laarzen gekneld zaten, deden hem zo'n pijn dat hij zich op de grond moest laten zakken. Half geknielend in het ijs en het water beeldde hij zich in dat hij in een Ortodoxe katedraal zat, met rijen kaarsen die hun warm licht verspreidden over prachtige ikonen. Overal om hem heen waren mensen in gebed en de katedraal was vol prachtige muziek en lofzang. De dienst duurde lang, heel lang.

Ditmaal lag het verhoorlokaal in het gevangenisblok; een grote stenen kamer met een rokerig vuur vlakbij een bureau. Iwan lag op een krib achterin de kamer, ver van het vuur, en naast hem op de grond gloeide een elektrisch kachelkje. Hij had er geen idee van hoe en wanneer hij hier terecht was gekomen. Toen hij wakker begon te worden, kreeg hij een schroeilucht in zijn neus. Stijf kwam hij overeind. Hij zag een hoog, getralied raam, kale muren en een stel gevangenisbeamten bij het haardvuur en toen viel hij weer terug. Een bewaker die achter hem stond trok hem weer ruw overeind en vloekte omdat Iwan helemaal niet meegaf.

Wat de officier zei scheen onbelangrijk, maar Iwan probeerde toch te luisteren. Hij voelde zich doodziek. „...Je zult je portie brood en koffie krijgen. Het is

ons vaste voornemen je naar je basis in Kerch terug te sturen als je voldoet aan de eisen die aan een Sowjetjongere gesteld worden. Dat is onze opdracht. Je hebt bewezen erg koppig te zijn, Moiseyew, maar ik geloof dat we je nu wel duidelijk hebben gemaakt dat je niet zomaar je eigen gang kunt gaan. Zodra je er blijk van geeft van gedachten te willen veranderen, zullen we dat als voldoende vooruitgang beschouwen om je hier te ontslaan en zullen we ervoor zorgen dat je je militaire training weer op kunt vatten, hetgeen je tegenover de Sowjet-Unie verplicht bent."

Op de tafel naast Iwans krib werd een beker slappe koffie neergezet, met daarop een wiebelend dun blikken bord met brood. Met een gebed in zijn hart bracht Iwan de beker naar zijn lippen en ademde de koffiedamp in. De symbolische wijn van het Heilig Avondmaal had hem nooit zo heilig toegeschenen als deze beker. De woorden van Christus vulden zijn gedachten. „Dit is mijn bloed van het verbond, dat voor velen vergoten wordt.” Hij ervoer de liefde van Christus toen hij uit de beker dronk. Eerbiedig brak hij een homp brood af. „Neem, eet; dit is mijn lichaam.”

„We hebben hier een paar formulieren, Moiseyew, die je misschien wel wilt ondertekenen,” vervolgde de officier. „Er wordt in gezegd dat je bereid bent helemaal met kolonel Malsin, de kommandant van je basis in Kerch, mee te werken en volkomen gehoorzaam te zijn aan ieder bevel dat je van willekeurig welke officier ontvangt tijdens je verdere diensttijd in het Rode leger. Als je klaar bent met eten is je handtekening het enige dat ik nog nodig heb om met de procedure van jouw invrijheidsstelling te beginnen.”

De volgende dagen zakte Iwan nog verder in de nachtmerrieachtige wereld van de gevangenis. „Je wordt

naar de 'kamer van de bevrorenen' gestuurd”, had een oude bewaker hem toegefluiserd. „Geef toch toe! Dat overleef je niet.” Hoeveel uur kon hij in een koelcel leven vroeg Iwan zich af. De muren en het plafond van de cel waren met een dun laagje sneeuw bedekt. De tijd verstreek en zijn angst werd steeds groter. Hij begon pijn te krijgen en de deur bleef dicht. Het leek wel of de witte celwanden licht uitstraalden. Door bijbelteksten die hij kende, herinneringen aan thuis en de gedachte aan de van licht vervulde plaats waar hij uiteindelijk terecht zou komen kwam hij eindelijk tot rust. De angst en de pijn verdwenen langzaam en hij werd slaperig. Met een gevoel van diepe dankbaarheid ging hij op de celvoer liggen.

Aanvankelijk dacht hij dat het duwen en knijpen een droom was. Hij was een kosmonaut en dreef in een bevroren ruimte. Maar het drukpak was echt en de kreten in zijn oor, „Geef je toe? Wil je jouw ideeën loslaten?” brachten hem met een schok tot bewustzijn. Hij stikte bijna. Hij kon geen adem krijgen. In de ruimte verschenen en verdwenen helder stralende engelen. „Want Hij zal aangaande u zijn engelen gebieden, dat zij u behoeden op al uw wegen.” *Als ik barst, kom ik dan in de hemel terecht?* De druk nam nog meer toe. Iwan probeerde het pak te helpen, probeerde door de folterende pijn en ademnood heen te breken naar die heerlijke plaats waar hij met de engel geweest was. „Ben je van plan je ideeën te wijzigen? We zullen de druk wegnemen. Geef nu maar toe, anders blijf je hier zeven jaar.” Hij wist niet zeker of ze zijn stem konden horen. Met een geweldige inspanning vormde hij de woorden. „Als het Gods wil is blijf ik hier. Zo niet... dan ben ik morgen weg....”

De gevangenisbeambte verfrommelde zijn lege Belomorpakje, gooide het in de prullebak naast zijn bureau en tastte in zijn la naar een nieuw pakje sigaretten. Hij stak er een op en inhaleerde nadenkend. Hij had geen instructies over wat er nu verder moest gebeuren. Als soldaat behoorde Moiseyew door een militair gerechtshof aangeklaagd en veroordeeld te worden. Natuurlijk was het mogelijk hem voor onbepaalde tijd in Swerdlowsk te houden, maar daartoe had hij geen orders. Formeel gesproken had de direktie van de gevangenis haar taak uitgevoerd. Twaalf dagen lang was Moiseyew blootgesteld aan de meest grondige ondervragings- en heropvoedingstechnieken. Er bleef niet veel anders over dan hem in een kist naar Kerch te versturen. Moiseyew zou een lange, onplezierige treinreis hebben terug naar Kerch, tijdens welke hij kon herstellen en over zijn toekomst denken. De kommissarissen in Kerch of Odessa moesten verder maar zien wat ze met hem deden. Ze konden er niet over klagen dat de technieken van Swerdlowsk niet grondig waren toegepast. Swerdlowsk trof wat Moiseyew aanging geen blaam.

De aandacht van de beambte werd getrokken door een kleine vogel die op de smoezelige sneeuw van de vensterbank neerstreek. Het dier pikte naar de bevroren kruimeltjes die hij daar iedere dag neerlegde. Sinds de nieuwe industrie daar gevestigd was, kwamen er ieder jaar minder vogels. Hij keek bezorgd naar de vogel. De lucht was smerig. De sneeuw was smerig. Alles was smerig tegenwoordig.

Je deelde je brood met mij en gaf me daardoor heel Rusland terug.

Het einde van die winter was ongewoon zacht voor Kerch. In de vroege ochtend dwarrelden er nog steeds wat donzige sneeuwvlokken naar beneden, maar het exerceren was bij die minder koude temperaturen iets gemakkelijker. De Polit-Ruk had Iwan gewaarschuwd dat hij zijn mond moest houden over zijn ervaringen in Swerdlowsk. Dat was ook niet zo moeilijk, want al zijn tijd ging zitten in koortsachtige pogingen zijn onderdeel in te halen bij de militaire en politieke studies. Bovendien was hij benoemd tot privé-chauffeur van kolonel Malsin en werd hij in die hoedanigheid op de meest ongelegen en onverwachte ogenblikken opgekommandeerd. Het gebeurde maar zelden dat Iwans jachtige leventje wat rustiger werd en tijdelijk veranderde in een vredig bestaan; eigenlijk alleen als hij met de andere soldaten les had.

Hij praatte alleen met Sergei over de verschrikkingen van Swerdlowsk; dat was tijdens een spelletje schaak. De lopers en pionnen en paarden werden zo maar wat heen en weer geschoven terwijl Iwan en zijn vriend in een donkere hoek van de gemeenschappelijke zaal zaten te fluisteren. Ze bemoedigden elkaar met bijbelteksten en schriftgedeelten, waarbij ze gebruik maakten van de lachsalso's en de scherts die door de kamer rolden, zodat niemand hen hoorde.

Toen het voorjaar werd, begon Iwan iets wonderlijks te merken. Zelfs op de dagen dat hij onmogelijk tijd kon vinden voor gebed had hij in toenemende mate

een haast alles overheersend gevoel van de tegenwoordigheid van God. De liefde laaide in hem op als een kaars voor een ikoon. Het verbaasde hem hevig dat dit gevoel niet minder werd, welk onrecht hem ook werd aangedaan. Ook die avond voelde hij, terwijl hij zich naar de avondles over wetenschappelijk ateïsme haastte, geen irritatie. Hij was moe en al zijn spieren deden pijn, maar zijn hart vloeide over van lofprijzingen.

Hij had zich niet hoeven te haasten. De soldaten verdrongen zich rond een gloeiende kachel voorin het klaslokaal, waar ze, met hun gezichten naar de rode elektrische draden gekeerd, grappen stonden te maken. Iwan ging zitten en legde zijn hoofd op zijn arm op tafel. Zijn buurman uit de barak, Wladimir Albu, zag het wel, maar was niet verbaasd dat hij bij een dergelijk lawaai in slaap kon vallen. Het was op de klok aan de muur een paar minuten over het hele uur. De instrukteur was nog niet aanwezig.

De mannen zochten met tegenzin hun plaatsen op; ze bleven eigenlijk liever bij de behaaglijk warme kachel staan, maar voelden er niets voor op de verkeerde plaats aangetroffen te worden als er toch nog een officier mocht verschijnen. Het werd echter steeds later, tot Wladimir opeens een idee kreeg. „Laten we zelf maar wat gaan doen. Laten we een politiek debat gaan houden!”

Daar bestond wel enig animo voor. Het was in elk geval een manier om de tijd mee door te komen. Niemand durfde namelijk het klaslokaal te verlaten zonder daartoe opdracht gekregen te hebben.

„Onze kameraad Iwan Wasiliewitsj is het wel eens oneens geweest met de theorieën waar deze les over gaat. Maar we hebben hem nog nooit een duidelijk omlijnende mening horen geven. We zullen ons bezig houden

met het volgende probleem: wat is het verschil tussen Iwans God en onze god (die, naar hij beweert, de staat is)?”

Iwan had gebeden voor deze les begon. Van ganser harte stemde hij nu toe in het debat. Een paar mannen haalden een sigaret tevoorschijn en draaiden zich op hun stoelen naar hem toe. Er hing een gespannen stilte in het lokaal.

Wladimir begon. „Goed dan, Iwan, wie is jouw God?” Iwans plezier, in wat een mooie gelegenheid leek om zijn zegje te doen tegenover de klas, was van korte duur. „Mijn God,” begon hij, „is almachtig en Hij kan alles!”

Midden in het lokaal begon een sergeant uit Armenië van zijn sigaret te hoesten; hij stampte ongeduldig op de vloer en steunde geërgerd: „Wacht eens even, Moisejew. Is jouw God *almachtig*?”

„Ja.”

„Kan Hij alles?”

„Ja.”

De plotselinge uitdaging in de ogen van de sergeant was onmiskenbaar. De soldaten keken geamuseerd toe. „Als jouw God almachtig is en alles kan, bewijs dat dan maar eens!”

Overall werden nu bijvalsbetuigingen gemompeld. Iwans leven had in veel harten verwarrende vragen opgeroepen. De sergeant zei heel hard: „Als jouw God dan alles kan doen, laat Hij er dan maar eens voor zorgen dat ik morgen met verlof naar huis kan. Dan zal ik in Hem geloven!”

„Dat lijkt me billijk!” riep Wladimir. Dat zou iets konkreets zijn. Zwart op wit. Ja of nee. Er werd zelden verlof gegeven. Een dergelijke test liet geen ruimte over voor twijfels of vraagtekens.

De reacties op deze uitdaging kwamen al gauw. „Ja, Iwan Wasiliewitsj. Ik heb je wel horen praten! Alles wat je tot nu toe gezegd hebt, klinkt als een sprookje. Maar als jouw God Pyotr Alexandrowitsj Prokhorow met verlof laat gaan, dan zullen we geloven dat er een God is in de hemel.”

„Precies! Als jouw God dat doet, dan zullen wij geloven dat Hij een levende God is en alles kan doen.”

„Beslist. Laat jouw God zichzelf maar eens bewijzen! Dan zullen wij ook geloven.”

Terwijl Iwan naar de opgewonden mannen keek, zond hij in zijn geest een vurig gebed op. De soldaten wachtten op zijn antwoord en werden langzamerhand wat ernstiger door de oprechte strijd die ze op Iwans gezicht konden lezen.

Heer! Komt dit van U? Wilt U door mensen op de proef gesteld worden? Is wat zij vragen goed, Heer?

„Kom op, Iwan Wasiliewitsj! Laten we jouw levende God op de proef stellen!” De sergeant schoof onbehaaglijk op zijn stoel heen en weer. De uitdaging werd op de een of andere manier veel te serieus genomen.

Opeens dacht Iwan aan het oude testament, aan de strijd van Elia tegen de profeten van Baäl. Met een nieuwe innerlijke rust vroeg hij weer om leiding. Toen verschenen, onmiskenbaar, de volgende woorden in zijn bewustzijn: „Zeg tegen hen dat Ik het zal doen.”

Toen Iwan dit antwoord gaf, puilden alle ogen in het lokaal uit. Zijn stem had een zekerheid die de mannen verbaasde. Hij wendde zich tot de sergeant en met duidelijke stem, zodat iedereen zijn antwoord makkelijk kon horen, zei hij: „De Heer zegt dat je morgen met verlof naar huis gaat. Nu moet je doen wat ik zeg. Gooi je sigaret weg.” De sergeant gehoorzaamde. „Haal het pakje nu uit je zak.”

Prokhorow haalde met een demonstratief schouderophalen zijn pakje sigaretten tevoorschijn. Hij hees zich overeind en liep toen langzaam van zijn tafel naar de kachel, waar hij het pakje achter het roodgloeiende rooster liet vallen. In een oogwenk vatte het vlam, waarna het helder begon te branden.

Nu pas zag Iwan dat er bij de twee zijdeuren en langs de muren van het klaslokaal een heleboel soldaten stonden. Er leek een stilte in de lucht te hangen, als een onzichtbare mist. Deze werd eindelijk verbroken door de binnenkomst van een aantal hijgende officieren. De les begon.

Pas na het avondsignaal kreeg Iwan de sergeant weer te spreken. Deze lag klaarwakker op zijn brits naar de plek sterren te staren die hij door het raam vlakbij hem kon zien. De zekerheid van Iwans antwoord had hem van zijn stuk gebracht. Hij had de rest van de avond verder nergens anders meer aan kunnen denken. Een gevoel van opwinding had zich van hem meester gemaakt en half en half verwachtte hij dat er de volgende ochtend iets zou gaan gebeuren.

„Ik heb je een heleboel te vertellen, kameraad,” Iwans stem was een fluistering. Prokhorow richtte zich op een elleboog op en trok de deken over zijn schouder.

„Waarom slaap je niet, Moiseyew?”

Iwan glimlachte. „Omdat er veel is om met je over te praten. Aangezien je morgen een gelovige wordt, zijn er veel dingen die ik je moet vertellen.”

„Je ziet ze vliegen, Moiseyew. Waarom kruip je niet in bed? Je krijgt het koud zo.”

Pyotr Prokhorow tuurde in het donker zenuwachtig naar Iwan. Het verhaal dat Moiseyew hele nachten bij een temperatuur beneden nul in de kou had gestaan schoot hem te binnen. Hij was gerustgesteld toen hij

zag dat Iwan zijn deken had meegenomen en die om zich heensloeg toen hij op de rand van Prokhorows brits ging zitten.

„Je zei toch dat je zou gaan geloven als God je morgenochtend met verlof naar huis laat gaan?”

„Jazeker. Er zeiden een heleboel dat ze dan zouden gaan geloven.”

„Maar het is voor jou, Pyotr Alexandrowitsj, dat God dit wonder gaat doen. Ik moet je vertellen wat er in de bijbel staat.”

Ondanks een onbehaaglijk gevoel, werd Prokhorow geboeid door wat Moiseyew te vertellen had. Nog nooit had hij dergelijke ideeën met zo'n absolute overtuiging horen verkondigen. Wat hij nu over de bijbel hoorde, verschilde hemelsbreed van de merkwaardige ikonen die hij in musea had gezien, of van de bizarre verhalen die hem over de bijbel der christenen verteld waren. Zou die leegte in hem, die hij al lang geleden had geaksepteerd als behorende bij het mens-zijn, een verlangen zijn naar God, zoals Moiseyew zei? Als God bestaat!

„Is er in jullie stad ergens een plek waar de mensen bij elkaar komen om te bidden?”

De sergeant moest grinniken. „Bedoel je waar die oude vrouwen bidden? Nee, volgens mij niet.”

„Daar komen heus niet alleen oude vrouwen. Ook veel mannen. Veel jonge mensen. Die kunnen je verder helpen. Ik kan wel achter een paar namen van gelovigen uit jouw stad komen, maar dat kost tijd. De broeders in Kerch weten dat wel.”

„Zijn er in Kerch mensen die het zo geloven als jij? En ook in mijn eigen stad?”

Iwan begon te grijnzen. „Natuurlijk! Wat zullen ze blij zijn als jij ze vertelt wat de Heer heeft gedaan. Wat

zullen ze Hem lofprijzen! Ze zullen je met open armen ontvangen.”

Prokhorow voelde zich nu bijzonder weinig op zijn gemak.

„Op de bijeenkomsten van die gelovigen zijn er altijd wel een paar met een bijbel. Minstens een van de voor-gangers heeft een bijbel. Vermoedelijk de meesten wel. Iemand zal je die wel willen lenen om te lezen en dan zullen ze je wel aanwijzen waar je het beste kunt beginnen. Het spijt me dat ik je geen bijbel kan lenen. Op het ogenblik zul je moeten geloven dat het waar is wat ik zeg. Ik wil je alles over de bijbel vertellen. We moeten het hebben over de wereld, de mensheid, de zonde en Gods plannen om die mensheid te redden.” Terwijl de nacht verstreek, veranderde de gefluisterde monoloog in een discussie. Twee uur later, toen Iwan een gebed had uitgesproken, ging Prokhorow staan; hij rekte zich uit en zei: „Moiseyew, ik heb zoveel gehoord dat ik niet meer kan slapen. Maar dank je, kameraad. Het is bijna ochtend.”

Bij het ochtendsignaal was Iwan meteen klaarwakker, met een gespannen afwachtend gevoel. Het zou een geweldige dag worden. Hij had die ochtend gewoon zin in de inspanning van het lange-afstand-lopen. Mischien zag hij Sergei en kon hij hem vertellen over Prokhorow en wat de Heer beloofd had te doen. Maar onverwachts werd Iwan weggeroepen.

Er was geen brood bezorgd. Iwan moest naar Kerch om het brood op te halen dat ze nodig hadden voor het ontbijt. Hij klom in de kabine van de kleine vrachtwagen en stak zingend de sleutel in het contact.

Toen hij bijna een uur later weer op de basis verscheen, zag hij tot zijn verbazing enige opschudding

bij de garages waar de vrachtwagens stonden. Nieuwsgierig sprong hij uit de auto. Hij rende naar de groep soldaten die bij de deur rondhingen. Het waren lui van zijn eigen afdeling.

Ze begonnen opgewonden te schreeuwen. „Iwan Wasiliewitsj! Kameraad Prokhorow is met verlof! Prokhorow is al weg! We hebben hier staan wachten om het je te zeggen!”

De soldaten dromden entoesiast om Iwan heen.

Een generaal of kolonel had hun basis vanuit het hoofdkwartier in Odessa gebeld en opdracht gegeven Prokhorow meteen met verlof naar huis te sturen. Hij was tien minuten na het telefoontje vertrokken; hij had als een waanzinnige rondgehold en was achterop een postwagen gesprongen die op weg was naar het station.

Wladimir drong zich door de groep naar voren en greep Iwan bij de arm. „De officiers kwamen naar buiten toen ze ons zo hoorden lachen en juichen. We vertelden wat er gisteravond in de klas gebeurd is. Je had die gezichten moeten zien toen we zeiden dat het allemaal net zo gegaan was als jij gezegd had, Vanya! Majoor Gidenko kwam ook aanlopen om te zien wat er aan de hand was en toen hij het verhaal hoorde, stuurde hij een paar soldaten naar de trein om Prokhorow terug te halen. Met slippende banden verdwenen ze in een wolk sneeuw naar de grote poort. Maar toen ze op het station kwamen, zagen ze de trein net in de verte verdwijnen. Prokhorow was al vertrokken!”

Majoor Gidenko bekeek de scène van Moiseyews terugkeer op de basis door een verrekijker vanachter het raam in zijn kantoor. Zijn ergernis zakte al gauw. Het was goed dat hij opdracht had gegeven Moiseyew met-

een bij hem te brengen. Tevreden zag hij dat Iwan uit de opgewonden groep werd gehaald en dat de soldaten weer aan het werk werden gezet. Gidenko had verwacht dat Moiseyew zich na Swerdlowsk wel koest zou houden. Hij had kommissaris Dolotow in Simferopol geschreven dat hij ervan verzekerd kon zijn dat ze de zaak in de hand hadden. En nou dit weer. Moiseyew verwierf zich een zekere naam in zijn onderdeel. Hij was populair, en een goed soldaat; de mannen stelden belang in hem en in zijn meningen. Het was onmogelijk een onderdeel op militaire en politieke effectiviteit te trainen als zich voortdurend incidenten bleven voordoen. Er hing iets onverklaarbaars om die Moiseyew heen. Kolonel Malsin, die optrad namens kommissaris Dolotow, had Gidenko geadviseerd de zaak afdoend te behandelen of anders Moiseyew te laten overplaatsen naar een ander onderdeel, waar ze hem niet kenden.

Maar er zat meer achter deze zaak dan je op het eerste oog zou denken. Moiseyew moest over contacten in Odessa beschikken, anders had hij niets van Prokhorows verlof kunnen weten. Gidenko voelde zich gedeprimeerd. Dit soort moeilijkheden kostte veel tijd en bovendien was er een verontrustend aantal mannen bij betrokken. Hij was er niet meer zo van overtuigd dat de zaak Moiseyew zo eenvoudig was op te lossen. De kwestie met Prokhorow lag anders. Die was politiek gezien altijd honderd procent geweest. De een of andere onruststoker had het fabeltje verzonnen dat Prokhorow gezegd had dat hij geloofde. Dat konden ze wel ophelderen als Prokhorow weer terug was.

Het was niet best dat kolonel Malsin besloten had zich ermee te gaan bemoeien. In de Polit-Ruk zaten genoeg leiders om wel tien Moiseyews aan te kunnen.

Maar Malsin was erg gevoelig waar het om religieuze zaken ging. Gidenko stond op en salueerde toen Malsins korte gestalte de kamer binnenkwam. Jammer dat Malsin dit soort zaken niet aan anderen wilde overlaten.

„Als hij niet zo populair was bij de mannen, had ik dit varkentje wel eens even gewassen.” Malsins scherpe stem wees beschuldigend naar Gidenko. „Het is een uitstekend chauffeur – geloof me, ik hou hem zorgvuldig in de gaten. Altijd op tijd, auto in prima staat, altijd nuchter, altijd alles tot in de puntjes. Hij heeft zelfs goeie aantekeningen gehaald bij verscheidene officieren. Goeie aantekeningen, en hij draait nog maar zo'n zes, zeven maanden mee!”

Een hele tijd, bedacht Gidenko, voor een jonge man om de autoriteiten van het Rode leger te trotseren. Het was allemaal moeilijk te verklaren.

„Ik weet best hoe die Baptisten te werk gaan. Ze zijn koppig en achterbaks,” vervolgde Malsin, „en stiekum. Maar ze zorgen er wel voor dat er op hun werk niets aan te merken valt! Ze weten meer van de wetten van ons land – of denken dat althans – dan alle politieke juristen, jij inkluis, bij elkaar.”

„Volgens de regel der wet heeft Moiseyew niets misdaan,” antwoordde Gidenko. „En dat is hij zich ongetwijfeld wel bewust ook.” Gidenko opende het raam van zijn kantoor om wat frisse zeewind binnen te laten. Het voorjaar was een prachtig jaargetijde in Kerch – het begon al vroeg en hield pas laat op. Hij haalde diep adem en wou dat Moiseyew maar kwam.

„Nonsens! Op die manier ga ik je bekwaamheid in twijfel trekken, Gidenko. Ik zou Moiseyew op ditzelfde ogenblik kunnen laten arresteren als opruier. Om te beginnen zijn er volgens mij al wetten tegen anti-

Sowjet activiteiten en het propageren van religie. Daar is Moiseyew allebei schuldig aan. En voor de rest weet jij ook best wanneer bepaalde wetten opzij gezet moeten worden en er overgegaan moet worden tot optreden van hogerhand.”

Gidenko hield er niet van met de kolonel te gaan argumenteren. „Helaas kunnen we niet geruisloos met Moiseyew afrekenen. Hij staat zo langzamerhand in het middelpunt van de belangstelling. De mannen van zijn onderdeel moeten onze handelingen niet gaan zien als anti-religieus, kolonel. Dat zijn activiteiten anti-Sowjet zijn is ons uiteraard geheel duidelijk. Maar misschien is het de mannen wel niet zo duidelijk. Het is helemaal niet zo'n simpele zaak.”

Malsin keek Gidenko geërgerd aan en stak een sigaret op. Deze kwestie was al vanaf het begin niet juist aangepakt. Vijf dagen zonder eten! Een paar uur in de sneeuw! Alle tijd om dan een verhaal te verzinnen over engelen. En nou dit weer met Moiseyew plus diens God in de hoofdrol. Het strakke gezicht van Malsin werd in de schemerige kamer even verlicht door de vlam van zijn lucifer.

„Prokhorows verlof is wetenschappelijk te verklaren, als we de feiten maar eenmaal kennen. Er zijn geen mysteries in deze wereld. Alleen maar onwetendheid.” Er klonk een korte klopp, waarna Iwan de kamer binnen werd geleid. De deur ging weer haastig dicht. Malsin haalde diep adem. De jongen was knap, met fijn besneden trekken en heldere, rustige ogen. Zijn gezicht stond aandachtig, maar op een manier die Malsin niet aanstond.

„Moiseyew, ik zal meteen terzake komen. Ik ben kolonel Malsin, de hoogste bevelhebber van deze basis. Ik heb reden om jou te verdenken van revolutionaire,

anti-Sowjet activiteiten. Teneinde op de hoogte te zijn van de order die pas vanochtend op onze basis binnenkwam voor een verlof van sergeant Pyotr Alexandrowitsj Prokhorow, moet jij medeplichtigen in Odessa ingeschakeld hebben."

Gidenko draaide zich om in zijn stoel en staarde zwijgend het raam uit. Vier verdiepingen lager kon hij voor zijn gebouw passerende soldaten af en toe naar boven zien kijken. Het was dus al bekend dat Moiseyew weer eens werd ondervraagd.

„Vastgesteld is dat je bezig bent geweest zoveel mogelijk soldaten in je religieuze fantasieën te betrekken; soldaten die niet zo'n sterke materialistische en socialistische levensbeschouwing hebben. Je hebt gepoogd hen op alle mogelijke manieren terug te houden van produktieve activiteiten, van actieve, kommunistische, opbouwende training en arbeid. Als je kommandant beveel ik je dergelijke bezigheden onmiddellijk te staken en je revolutionaire activiteiten volledig te bekenen."

De majoor draaide zich langzaam om, zodat hij de kamer weer inkeek. Moiseyew was geen spier vertrokken. Hij zei niets.

„Om te beginnen," vervolgde Malsin met een nog ijziger stem, „hoe wist je dat Prokhorow met verlof zou gaan. In Kerch was daar van tevoren absoluut niets van bekend. Ik eis een volledige verklaring."

Iwans stem was rustig en helder. „Kameraad kolonel, ik wist niet dat sergeant Prokhorow verlof zou krijgen. God vertelde me dat Hij hem verlof zou geven om zijn bestaan te bewijzen. En dat heeft God ook gedaan."

Malsin liep rood aan. Hij herhaalde zijn vraag, nog duidelijker nu, alsof hij Iwans antwoord niet had gehoord.

Gidenko wou dat hij van tevoren iets gedronken had. Dit kon wel eens een hele tijd gaan duren.

De morgen ging traag over in de middag, met afwisselend woede en dreigementen, uitvoerige en ingewikkelde vragen, op een manier die Gidenko wel kende. Malsins energie leek eindeloos, maar Moiseyew bleef rustig antwoorden, maar wachtte er soms zo lang mee dat Gidenko zich afvroeg of hij zich wel helemaal in orde voelde. De jongen moest, zonder ontbijt en lunch, vroeg of laat afknappen. En Gidenko hoopte dat ook – de zitting scheen nooit op te zullen houden. Hij had het zelf heel anders aangepakt.

Opeens stuurde Malsins kille stem Moiseyew weer naar zijn onderdeel. Toen de deur achter hem dicht viel, zei Malsin met op elkaar geklemde kaken, terwijl zijn gezicht wit was van woede: „En die eet nou Sowjet-brood!"

1971

Die hele zomer hing er iets onzeker in de lucht. Iwan had een gerucht gehoord dat hij naar een ander onderdeel gestuurd zou worden. Hij wist dat Malsin vastbesloten was hem kwijt te raken. Maar de geurige zeehaven-lente maakte plaats voor de majesteit van zomer en vroege herfst, en nog steeds was hij in Kerch, voortgedreven door de hete dagen en nachten door een schema dat geen tijd overliet voor gepieker. Hij probeerde in alles uit te blinken – in de politiek, in het schijfschieten, in gymnastiek, in voortgezette mechanica, in autorijden, nachtelijke oefeningen, exerceren. Het waren stuk voor stuk gelegenheden om God te verheerlijken.

Maar aan het eind van die middag was er weer wat uitgelekt over zijn overplaatsing. Hij haastte zich naar het postkantoor op de basis om, voor de les begon, een brief naar huis te posten. Opeens hoorde hij zijn naam vallen in een klein groepje soldaten dat voor de deur van de officiers-eetzaal stond.

„Wat heeft Moiseyew dan *gedaan*?” wilde Wladimir Yakowliwitsj weten. „Is het dan niet waar dat onze grondwet iedereen gewetensvrijheid garandeert? Is het tegen de wet om te geloven? Welke wet heeft hij overtreden dat ze hem zo dikwijls ondervragen?”

Iwan kon het antwoord van de officier of de korte reactie van de Polit-officier niet horen.

Een potige Oekraïner drong zich wat verder in de groep. „Waarom wordt hij weggestuurd? Wat heeft hij

gedaan dat hij naar een ander onderdeel wordt gestuurd?” De officier gaf antwoord, maar Iwan hoorde het niet, want hij duwde de zware deur van het postkantoor open. Zijn hand trilde toen hij de kleine koppen voor een postzegel uitzocht. Elk voorval zou de politieke leider weer een reden geven aan de zoveelste serie ondervragingen te beginnen. Kolonel Malsin of majoor Gidenko zouden witgloeiend zijn als ze te horen kregen dat de mannen opkwamen voor Iwan.

Over het pad naar de leesalen liepen bandensporen. Die waren daar eerder op de dag gemaakt door de kleine vrachtwagen die het hout bracht voor de keukens. Het losse zand dat erin lag plakte aan zijn laarzen toen hij daar liep. Overal ter wereld, dacht hij, leefden mannen en vrouwen vrij als christenen en getuigen van Jezus Christus. Zijn ogen gleden over de groene velden in de verte. Ze plachten dit „Heilig Rusland” te noemen, bedacht hij. Nu niet meer.

Een paar blaadjes bewogen in de avondlucht en dwarrelden als gouden vlekken naar de grond. Zo onzeker als zijn dagen waren, zo zeker was de Heer. Hij zou hem nooit in de steek laten. *Ere, ere, ere zij God in den hoge. Heilige, dierbare, geweldige, almachtige God. Vredevorst.* Vol blijdschap hief hij zijn gezicht op naar de avondhemel. Vurige vlammen verlichtten de lucht, zo helder dat de eerste sterren erbij verbleekten.

Angstig zocht Iwan steun bij de stam van een boom in een bosje bij de bocht van de weg. De hemel leek wel vuur te spuwen, maar de stromen vuur kwamen niet dicht bij de aarde. Terwijl hij als aan de grond genaagd naar de lucht stond te staren, smolt zijn angst weg in golven van warmte en bewondering. Langzaam verschenen er letters tussen de vlammen. Het schouw-

spel was zo verbijsterend dat Iwan er niet-begrijpend naar keek. Toen voelde hij een innerlijke drang. *Lees!* Als een kind spelde hij de letters één voor één. Langzaam drong het tot hem door wat er stond. *Ya pridu skoro* („Ik kom spoedig”). De woorden leefden op de een of andere onbegrijpelijke manier. Ze leken naar voren te springen met een blijdschap die ook in Iwans hart groeide. Steeds weer herhaalden de woorden zich in een jubeldans.

Met een plotselinge wanhoop merkte Iwan dat het visioen weer verdween. De vlammen weken terug in het donker van de lucht. Toen waren ze weg. Misschien stond hij daar nog maar heel even toen er een soldaat aankwam die hem aan zijn arm trok.

„Kom op, Moiseyew. Je staat je tijd te verdromen. Als we niet opschieten komen we te laat voor de les.” Zonder iets te zeggen ging Iwan met hem mee. Hij had een gevoel of zijn hart brak en dat maakte het hem onmogelijk iets te zeggen. Zijn metgezel praatte over koetjes en kalfjes. Iwan probeerde naar hem te luisteren, te knikken, normaal de klas in te lopen, beheerst te gaan zitten. Net als de rest maakte hij aantekeningen en probeerde hij de snelle voordracht van de instrukteur bij te houden. Aan het einde van de les klapte hij, net als de anderen, zijn tas dicht, waarna hij zich naar de volgende les haastte, naar de avond-exercitie, naar de barakken, naar bed. Toen er midden in die drukkende nacht alarm geslagen werd, was hij nog steeds wakker; hij was vervuld van zo'n blijdschap en verlangen dat hij onmogelijk kon slapen. Tijdens het exerceren, waarvoor ze die nacht tot tweemaal uit bed werden gehaald, en de resterende uren van die nacht bleef hij bidden. Hij wou dat de engel niet had gezegd dat hij op aarde nog nodig was.

Kolonel Malsin keek geërgerd naar het eerste ochtendlicht, dat Iwan, die God nog steeds loofde, uit bed haalde. De kolonel kuchte vermoeid terwijl hij over-eind probeerde te komen en zich trachtte te herinneren waarom dit ook al weer een onaangename dag was. Hij kon zijn vrouw in de keuken het ontbijt horen klaarmaken; ze praatte zachtjes tegen hun zoontje. Er hing een vislucht in het appartement. Hij hoorde het water in de samowar lopen voor thee.

Ach ja! Vandaag werd Onderdeel 61968T ingedeeld bij het oogst-detachement te Zhostena. Moiseyews onderdeel. Malsin hield niet van half werk. Maar het probleem met Moiseyew was, dat hij erin geslaagd was zoveel vrienden in zijn onderdeel te maken. Dat was ook best te begrijpen. Hij was innemend genoeg, werkte hard en hielp iedereen. Dat was natuurlijk alleen om zijn ideeën te kunnen verspreiden. Maar Gidenko had gelijk. Volgens de regel der wet had hij niets misdaan. En hij was wel zo slim dat hij zoveel mogelijk aandacht trok, waar hij maar kon.

Malsin roerde in zijn glas thee. Zijn vrouw Galina keek peinzend naar hem.

„Het is helemaal verkeerd,” zei hij na een poos, „om Moiseyew mee te laten gaan met zijn onderdeel om te gaan oogsten. Ik zou hem overgeplaatst hebben naar een ander onderdeel, waar hij niet bekend is. Dan hadden er in alle stilte snel de nodige stappen ondernomen kunnen worden.”

„Het maakt me nerveus. Alle gekke verhalen over die jongen. Jij zei dat daar een wetenschappelijke verklaring voor is, maar...” Haar stem stierf weg en ze richtte haar ogen op de steeds lichter wordende hemel.

Malsin slikte zijn thee zo haastig door dat hij zijn tong verbrandde. „Wat krijgen we nou, Lena? En dat zeg jij,

een Sowjet-lerares? Twijfel jij eraan dat de wetenschap alles kan verklaren? Merkwaaardig! Ik dacht dat het juist jouw taak was om de jonge studenten op te voeden in de geest van het Marxistisch Leninisme."

Impulsief boog zijn vrouw zich over de tafel heen naar hem toe. Haar enigszins grijzende haar was op de moderne manier gebleekt en er viel een gele lok over haar wang. Haar ver uit elkaar staande blauwe ogen keken opeens schalks. „Wolodia, wees nou eens eerlijk. Verveelt al dat wetenschappelijke materialisme jou nou nooit eens? Dat moet toch haast wel."

Malsin keek over zijn schouder naar hun zoon die zich in de slaapkamer aankleedde. Zijn vrouw vervolgde: „Verbaast het jou nooit, dat een stuk of wat van de beste mensen in ons land – degenen die het hardst werken, die het eerlijkst zijn – Baptist zijn, net als Moiseyew?"

„Wat mij verbaast, is dat een vrouw met jouw opleiding en positie zo kan spreken!" Malsin werd opeens furieus door de rusteloze zucht die zijn vrouw niet probeerde in te houden. Zijn stem schoot uit. „Het begrip God is een alomvattende verklaring voor natuurlijke verschijnselen die tot op heden nog niet begrepen worden; en wat nog erger is – God is eenvoudig een woord dat in de geschiedenis van ons land eeuwenlang gebruikt is als dekmantel voor onrecht, wreedheid en huichelarij. En dat weet je best."

Hij zou de hele dag last blijven houden van zijn verbrande tong. Hij propte zijn papieren in zijn aktentas en negeerde het bord vis dat zijn vrouw op tafel zette. „Dit religie-gezwel moet uit onze samenleving gesneden worden, wil het kommunistische volkomen kunnen zegenen. Hoe kunnen alle burgers de eenentwintigste eeuw ingaan als een gedeelte van hen nog steeds vast-

zit aan religieuze vooroordelen die de wereld nog niet uitgeholpen zijn? Waar blijven we dan met de Nieuwe Sowjet-burger?"

Galina aarzelde even voor ze antwoordde. „Maar Wolodia, er is ons verteld dat we alleen maar ideologische wapens nodig hebben in de strijd tegen religie, aangezien een harde hand religieus entoesiasme slechts doet toenemen. Denk jij aan harde maatregelen wat betreft Moiseyew?" Haar gezicht betrok toen ze ergens aan dacht.

Malsins stem klonk ongeduldig „Als het ooit zover komt dat ik verantwoording af moet leggen voor mijn militaire of politieke optreden, dan zal ik me voor je lessenaar opstellen in de rij van tienjarigen." Hij vond het heel wat van zichzelf dat hij de deur niet achter zich dichtknaalde.

De weken op de oogstvelden gingen Iwan veel te snel voorbij. Ze woonden in tenten onder de reusachtige Oekraïense hemel. Veel van de anderen, vooral soldaten uit de steden, waren het geloof van het oogsten en de kaalheid van het vlakke platteland beu. Ze interesseerden zich niet voor de landbouwkrachten op de staatsboerderij met hun eenvoudige taal en modderige handen en 's avonds gaapten ze verveeld in hun tenten; ze lazen wat of legden een kaartje en wachtten vol ongeduld op het moment dat de oogst geborgen zou zijn.

Maar Iwan voelde zich er thuis. De kollektieve boerderij waar zijn ouders werkten was niet zo groot als deze en de oogst was ook niet hetzelfde. Maar het gevoel van de heilige namiddagzon op zijn rug, de geur van de aarde en het geluid van stemmen in de open lucht deden hem af en toe vergeten waar hij was; dan

rechtte hij zijn rug, in de veronderstelling dat een paar van zijn broers, of zijn moeder, vlakbij aan het werk waren.

Het was een heerlijke rustperiode geweest, ook geestelijk, bedacht Iwan. Het was alleen veel te vlug voorbij. Hij zat te kijken naar de kraanwagen voor hem, die zijn eigen Zil-164 met een kapotte drijfjas sleepte. Het konvooi legerauto's, dat gevuld was met aarde en terugkerende soldaten, kronkelde zich in het avondlandschap over de golvende heuvels op weg naar Kerch. Iwans vredige gedachten werden opeens ruw gestoord door een hevig geknal onder zijn vrachtwagen. Hij toeterde naar Fyodor Tarusow in de kraanwagen. Ze waren bijna boven op een heuvel. Fyodor stuurde zijn wagen naar de kant van de weg en sprong er uit, samen met Alexi Kuprin.

„De kruiskoppeling zeker,” riep Alexi.

Iwan knikte. Hij sprong in de koude avondlucht. „Geef me de zaklamp maar en de reparatiekist. Ik zal hem ontkoppelen. Zet de noodrem even aan, wil je?” Ergens in de verte huilde een hond. Een uil kraste. Er stonden geen sterren aan de hemel. Fyodor keek zuchtend op zijn horloge. „Tien uur al. We kunnen ons bed wel vergeten.”

Zelfs bij het armzalige licht van de zaklamp kon Iwan zien dat het de kruiskoppeling was. Hij wurmde kreunend van inspanning zijn lichaam onder de wagen. Toen zocht hij in de kist naar een schroefsleutel, waarmee hij de koppeling losmaakte. Op het moment dat hij de truck voelde bewegen wist hij dat Alexi de noodrem niet had aangezet. Hij probeerde nog wanhopig onder de truck uit te rollen toen deze begon te rijden. Hij schreeuwde in paniek: „Stop!”

Hoe vreemd het ook was — in de volgende minuten

zag hij, ondanks zijn pijn, alles heel scherp. Het achterwiel dat over zijn schouder en borst reed, de afschuif op Fyodors gezicht, het gieren van de motor toen Alexi op alle mogelijke manieren probeerde de truck stil te zetten. De lucht van rubberbanden en olie vulde daar in het stikkedonker onder de truck zijn neusgaten. Schuin opzij kon hij de zaklamp zien liggen; deze was op de weg gerold. In de kleine lichtbundel begonnen kleine insecten te dansen. De pijn scheurde door zijn borst en benam hem de adem. Hij merkte heel goed dat Alexi niets met de truck kon beginnen. Het zou nu vast niet lang meer duren of hij was bij de engel. „Jezus.” „Jezus.”

Met een lichte schok reageerde de auto eindelijk. Zes paar wielen rolden terug. Iwan sleepte zich onder de truck vandaan en zakte op de weg, op zijn verbrijzelde arm en borst, in elkaar.

Toen hij zijn ogen weer open deed, leek het net of hij lag te verschroeien onder een heet laken van pijn. Een groepje artsen naast zijn bed kwam in zijn gezichtsveld, met daarachter een witte muur en een smal raam, waar slappe, witkatoenen gordijnen voor hingen. Hij probeerde wat te zeggen, maar zijn mond was kurkdroog door de koorts.

Een van de artsen boog zich belangstellend over hem heen en las de vraag in zijn ogen. Haar stem was vriendelijk. „Je bent naar het Militaire Ziekenhuis in Simferopol gebracht, Iwan Wasiliewitsj.” De uitdrukking op haar gezicht veranderde niet toen ze de termometer onder zijn arm vandaan haalde.

Een zuster bette zijn gezicht met koel water. Hij probeerde het vocht uit het washandje te zuigen toen dit zijn lippen raakte. Met een glimlach hield ze hem een

glas voor, zodat hij wat kon drinken. De minste beweging veroorzaakte afschuwelijke pijn. Het kostte hem enorm veel inspanning om heel oppervlakkig adem te halen. Zijn ogen volgden haar hand toen ze het glas op een tafeltje naast zijn bed zette. Zijn rechterarm lag op de deken. Hij staarde er verbijsterd naar. De hand, de pols en het deel van de arm dat niet bedekt werd door een verband, was loodgrijs. Het leek net of die arm niet meer bij zijn lichaam hoorde. Het was hem onmogelijk de gezwollen vingers te bewegen. Met zijn linkerhand reikte hij door de pijn heen om zijn rechterpols en de achterkant van zijn hand aan te raken. De hand voelde ijskoud, hoewel de rest van zijn lichaam gloeiend heet was.

De zuster tilde hem wat op, tot hij half zat. Dorstig slikte hij nog wat water door. Hij kon nu zien dat hij op een grote zaal lag. Een paar van de patiënten waren erg ziek, te zien aan de druppelende flessen en slangetjes en zoemende machines die om hen heen stonden. Een paar sliepen. Anderen waren aan de beterende hand en sliepen als oude mannen voorovergebogen van het bed naar de stoel, of zaten voorzichtig recht overeind te lezen. Een paar van hen keken aandachtig naar Iwan.

De zuster verdween weer met haar wasbak en handdoek. Iwan sloot zijn ogen en begon te bidden.

Toen het tijd was voor het avondeten, kwam een chirurg Iwan vertellen dat hij de volgende ochtend geopereerd zou worden. Er was een specialist opgetrommeld om de operatie te verrichten. Zijn rechterarm, die zo beangstigend koud was, moest geamputeerd worden. Er zou ook een gedeelte van zijn vernielde long weggehaald worden.

Iwan keek de arts na toen deze vermoeid de zaal ver-

liet, waarbij hij hier en daar bij een bed bleef staan. Zijn witte jas bewoog zich van de ene patiënt naar de andere; steeds bleef hij even staan, met een kort knikje, zijn schouders voorovergebogen van moeheid. Toen hij weg was, zakten de patiënten weer terug, ieder in hun eigen gevecht tegen depressies of pijn of eenzaamheid. Iets in Iwan weigerde wanhopig de woorden van de chirurg te geloven. Zijn hart bonkte tegen zijn gekwetste long. Hij begon een afschuw te voelen bij de gedachte aan zijn lichaam met maar één arm. „Here, hoor mijn gebed, laat mijn hulpgeroep tot U komen; verberg uw aangezicht niet voor mij ten dage dat het mij bang te moede is; neig uw oor tot mij; ten dage dat ik roep, antwoordt mij haastelijk.”

Iwan moest op de een of andere manier het bed uit zien te komen. Hij voelde zich wegzakken in een verdriet, waarin hij niet meer kon bidden of hopen. In een angstvlaag hees hij zich op de rand van zijn bed. Toen zwaaide hij zijn benen over de rand. Hij vocht om zijn evenwicht te bewaren toen de pijn alles donker maakte. De wanhoop gaf hem adem. Alle ogen in de zaal waren vol angst en verbazing op hem gericht. „Met luider stem roep ik tot de Here, met luider stem smee ik de Here; ik stort mijn klacht voor zijn aangezicht uit, ik maak Hem mijn benauwdheid bekend. Wanneer mijn geest in mij versmacht, kent Gij mijn pad. Tot U roep ik, Here; ik zeg: Gij zijt mijn schuilplaats, mijn deel in het land der levenden. Sla acht op mijn smeken, want ik ben zeer verzwakt.”

Een verpleegster, die langs kwam, bleef in de deuropening staan en liep langzaam de zaal binnen.

„Voer mij uit de kerker, opdat ik Uw naam love; de rechtvaardigen zullen mij omringen, wanneer Gij mij weldoet....”

De verpleegster steunde Iwan onder zijn linkerelleboog en bracht hem weer naar bed.

Een grote vreugde leek door hem heen te trillen. Op eens straalde Iwan. „Gij zult mij weldoen.”

Hij voelde nog dat de zuster zijn gezicht met een vochtige doek afveegde voor hij wegzakte in een gezegende duisternis.

Hij werd de volgende ochtend om zes uur wakker. Iwan bleef een paar ogenblikken roerloos liggen in een poging de plezierige ervaringen van zijn droom vast te houden. Langzaam maar zeker realiseerde hij zich dat hij op zijn rug lag en niet meer op zijn gezonde linkerzijde. Hij ademde rustig in en uit. Voorzichtig haalde hij diep adem. Hij hield zijn armen boven zijn hoofd gevouwen en hij kon zien dat de zaal nog in diepe rust was. Stil begon hij de Heer te loven voor de enorme weldaad van deze droom. Hij haalde voorzichtig zijn rechterarm boven zijn hoofd vandaan en legde die naast zijn zij. Hij was helemaal gaaf met roze nagels en de huid was nog iets gebruind van zijn werk op de oogstvelden. Hij drukte zich met beide handen op tot een zittende houding en stapte uit bed. Hij lachte verbaasd over de realiteit van zijn droom, stompte zachtjes in zijn kussen en klopte tegen de zijkant van zijn bed. Hij zwaaide speels met een arm boven zijn hoofd en daarna met de andere. Hij maakte een paar diepe kniebuigingen met zijn handen in zijn zij.

Uiterst gelukkig knielde hij voor zijn bed neer om te bidden. Zachtjes fluisterde hij een lofzang. „Loof de Here, mijn ziel. Ik zal de Here loven, mijn leven lang, mijn God psalmzingen, zolang ik nog ben. De Here maakt de blinden ziende, de Here richt de gebogenen

op, de Here heeft de rechtvaardigen lief. Loof de Here.”

Toen begon er in het bed naast hem iemand te kreuken. Aan de andere kant van de zaal probeerde iemand met veel moeite een glas water te pakken. Het daglicht kleurde de leikleurige hemel achter het raam.

De echtheid van de droom amuseerde Iwan. Met een slaperige zucht klom hij weer in bed. Hij voelde zich wegdrijven in een heerlijke slaap.

De dagzuster stak automatisch haar hand uit naar de termometer in het laatje van Iwans kastje. Hij deed zijn ogen open en keek haar slaperig aan. De termometer bleef in de lucht zweven, terwijl zij hem angstig aankeek. Meteen was ze weer verdwenen.

Hij werd voor de tweede keer wakker door snelle voetstappen in de zaal. De chirurg stond nu naast de zuster. Een paar andere artsen renden ook de zaal in. Iedereen leek stomverbijsterd.

Iwan ging overeind zitten. Wat was er aan de hand? Opeens steeg er een glorieus gevoel in hem op. Hij was gaan zitten! Hij staarde naar zijn handen voor zich. De draagdoek lag op de deken achteraan zijn bed. Hij begon diep in en uit te ademen, als betoverd. Hij wreef zijn handen langs elkaar en spreidde ze vervolgens verbaasd.

De arts was geschrokken. Hij zocht naar woorden. De zuster deinsde achteruit.

Eindelijk wist de dokter met haperende stem uit te brengen: „Zal ik je temperatuur opnemen, kameraad Moiseyew?” Iwan bloosde van geluk. „Mijn temperatuur hoeft niet meer opgenomen te worden, kameraad dokter.”

De chirurg bleef hem aanstaren. Toen legde hij de ter-

mometer op het kastje. Aarzelend voelden zijn vingers Iwans rechterhand. Hij tilde voorzichtig de mouw van het ziekenhuisjasje op en keek naar de arm, waarbij zijn ogen het stralende gezicht van Iwan bleven zoeken.

„Ik merkte dat u me niet kon genezen.” Iwan zag dat het gezicht van de zuster spierwit werd en dat er een aantal verbaasde personeelsleden naast haar was komen staan. „Toen heb ik me tot mijn hemelse Dokter gewend en Hij heeft me vannacht genezen. Kijk maar!” Met een grijns sloeg Iwan de deken weg. Hij ging naast zijn bed staan. „Gisteravond was ik doodziek. Ik had hoge koorts.”

De zuster begon te trillen toen ze knikte.

„Nu zal ik jullie laten zien wat mijn God kan.” Iwan gaf de termometer aan de dokter, die hem afsloeg en onder Iwans tong legde. Er waren wat patiënten uit de zaal aan het voeteneind van het bed komen staan. Anderen riepen zachtjes naar elkaar, in een poging te horen en door te kunnen geven wat er aan de hand was.

De arts haalde de termometer uit Iwans mond. „De temperatuur is normaal, Moiseyew. Zonder meer. Maar ga toch maar weer terug in bed.”

Dit viel Iwan niet makkelijk. Hij had het liefste rond willen springen, willen schreeuwen, de zaal willen vullen met lofzangen aan God. Toen de kleine groep stafleden eindelijk vertrokken was, leunde hij op zijn elleboog en begon de gebiologeerde zaal te vertellen wat God gedaan had toen hij sliep.

Wat ingenomen wordt met de melk, gaat er alleen weer uit met de ziel.

Kolonel Malsin smeedt het rapportenboek op zijn bureau. Nog nooit was hij zo kwaad geweest over een telefoontje. De generaal-majoor van de geneeskundige dienst in Simferopol was een idioot. Gisteren had hij gezegd dat er een ingrijpende operatie verricht moest worden op Iwan Moiseyew. Nou, prima. Als ze zijn arm niet konden redden, moest hij er maar af. Moiseyew zou pas weer na een hele tijd naar zijn onderdeel terugkeren. Natuurlijk begreep hij dat. Zijn toestand was kritiek. Natuurlijk was die kritiek. Prima geregeld. Malsin gaf eerlijk toe dat het een hele opluchting voor hem betekende dat Moiseyew voorlopig niet naar Kerch terug zou komen. Het had er alle schijn van dat het lot hem geholpen had. Moiseyew zou als invalide misschien wel uit het leger ontslagen worden. In elk geval zou hij niet langer een probleem zijn voor Kerch. En vandaag belt diezelfde generaal-majoor met dat belachelijke verhaal. Geen operatie. Een aantal chirurgen heeft Iwan Moiseyew onderzocht en hij is op wonderbaarlijke wijze genezen. Een wetenschapsman die wat staat te brabbelen over wonderen! Die ernstig zieke patiënt van gisteren is opeens vandaag uit het ziekenhuis ontslagen en al met een bus onderweg naar zijn onderdeel. Een wetenschapsman! Malsin zou ervoor zorgen dat er rapport over hem werd uitgebracht. Kennelijk was de man labiel en onbekwaam. Malsin zou beslist aandringen op een psychiatrisch onderzoek. Zijn stem had onvast geklonken door de telefoon.

Malsin negeerde de oprechte klank van zijn woorden. „Kolonel, voor het eerst in mijn leven heb ik gezien dat er werkelijk een God is. Hij heeft Moiseyew genezen! Zijn toestand is uitstekend. Zoiets had ik nooit voor elkaar gekregen, al had ik maanden aan hem gewerkt!”

Het was walgelijk om op die manier je eigen onbekwaamheid te verdoezelen. Als er een blunder was begaan bij het stellen van een diagnose, dan kon die veel beter eerlijk toegegeven worden, ongeacht de gevolgen. Met grimmige voldoening schreef Malsin het rapport over Moiseyews ontslag uit het ziekenhuis. Elk woord dat de legerarts gezegd had over wonderen en over God zou naar Moskou gestuurd worden. Hij drukte op de bel op zijn bureau en gaf de klerk opdracht het rapport uit te typen.

Malsin haalde diep adem terwijl hij wat wodka inschonk. De Polit-Ruk zou gereed staan als Moiseyew terugkwam.

Het grootste gedeelte van zijn terugreis naar Kerch bracht Iwan biddende en in de geest God lovende door, terwijl hij naar het herfstige novemberlandschap keek dat in een waas van berijpt grijs voorbijschoot. Het kon elk ogenblik gaan sneeuwen. Landbouwers op de velden groetten kameraadschappelijk als de bus voorbijreed. Kleine dorpen, zoals zijn eigen dorpie thuis, leken in de koude aarde te willen kruipen, op zoek naar wat warmte. Kleine kinderen, dik ingepakt in warme kleren, stonden naast bevroren plassen over het raadsel van de bus na te denken terwijl hun babushka's zich geduldig naar hen toe bogen om iets in hun oor te fluisteren. Hij vond het allemaal geweldig: de mensen, de eindeloze hemel, alle velden die hij kon

zien, de arbeiders die de laatste kratten kool op de vrachtwagens bonden. Even vergat hij al zijn moeilijkheden; hij zat rechtop naast het raam en voelde zich trots deel uit te maken van de reusachtige levensstroom die de Sowjet-Unie was.

„Het is me vaak gebeurd,” had hij eens aan zijn ouders geschreven, „dat Satan na een machtige manifestatie van Gods macht tekeer gaat en alles in het werk stelt om mij de verkeerde kant op te drijven.” Nu hij vlakbij Kerch was, probeerde hij zich voor te bereiden op wat hem op de basis te wachten kon staan. Maar het onverwachte en gemene karakter van de aanvallen, die hij er te verduren kreeg toen hij terug was, verbijsterde hem.

Kommissaris Dolotow had vanuit zijn hoofdkwartier op de Krim het bevel gegeven: „Moiseyew moet gebroken worden.” Het hoofd van de Polit-Ruk te Kerch en de bevelhebber van de basis waren verantwoordelijk voor Moiseyew. Moiseyew zat nu al een jaar in dienst en hij beleed nog steeds openlijk zijn geloof. Er mochten geen incidenten meer zijn en geen problemen met de mannen van zijn onderdeel. Als dit geval niet afdoende werd geregeld, dan was het afgelopen met zowel Gidenko als Malsin.

Iwan had zijn spullen nog maar net uitgepakt toen hij achter elkaar bij verschillende Polit-officieren werd geroepen. Hij werd ondervraagd, verhoord, vermaand, bedreigd. Hij werd weggeroepen tijdens de lessen, onder het eten en ook vaak midden in de nacht, als hij lag te slapen.

Het was bekend dat hij in het gewone leven mee had gedaan aan illegale activiteiten in een niet-geregistreerde kerk. Dat hij zich bezighield met ondermijnend werk in het leger was eveneens bekend. Hoeveel

Sowjet-soldaten had hij al meegetrokken in de draaikolk van zijn fantasieën, meegesleurd uit opbouwende activiteiten naar geheime besprekingen en bezigheden? Hij kon ten alle tijde veroordeeld worden tot zeven jaar, of meer, in een verbeterings-werkkamp voor anti-Sowjet activiteiten, en wel volgens artikel 58, paragraaf 10 van het wetboek van strafrecht. Hij scheen nog al eens afwezig te zijn tijdens de lessen en het exerceren. Er waren waslijsten met klachten over hem van zijn officieren. Hij was ongehoorzaam. De KGB stelde vragen over hem. Het zou nodig zijn hem psychiatrisch, medisch en politiek te laten onderzoeken. Als er een God was, hoe kwam het dan dat er niemand in Hem gelooft? Kon hij de verklaringen van Marx, Engels en Lenin over God laten citeren? Was hij soms doof?

Het schreeuwen ging soms uren door. Iwan probeerde niet te luisteren. Dat was ook niet nodig, want de vragen waren meestal retorisch. Als ze een antwoord wilden hebben, dan merkte hij dat aan de heftigheid waarmee de vragen werden gesteld. Vaak kreeg hij een por in zijn rug of een klap tegen zijn hoofd, „om hem wakker te schudden”. Tussen dat soort vragen in gingen er hele tijden voorbij dat Iwan zich kon concentreren op gebed.

„Hoe komt het dat je zo op jezelf bent – doe je niet aan kulturele activiteiten? Waarom komen mannen op de basis je soms iets vragen – mannen die niet in jouw onderdeel zitten? Wie zijn die mannen? Geef je toe dat je anderen tot religie probeert te bekeren? Weet je wel dat dergelijke bezigheden bij de wet verboden zijn? Jouw hardnekkige ongehoorzaamheid wordt gezien als een dwaas verlangen naar zelfmoord. Zelfs je eigen geloof keurt zelfmoord af.... Je hebt last

van een religieus delirium met je gepraat over engelen en genezingen. Is het niet zo dat dergelijke zaken volkomen ingaan tegen de filosofie van Lenins wetenschappelijk kommunisme? Is wat jij zegt over de zinloosheid van een leven zonder God niet alleen maar een desintegratie van het bewustzijn? Wat voor vrienden heb je in Odessa? Wanneer ben je in Odessa geweest? Je antwoorden zijn voortdurend met elkaar in tegenspraak. Hebben jullie niet een gebod om niet te liegen? Hoe staat het met je loyaliteit aan de staat? Heb je je eed van loyaliteit aan het leger niet gebroken? Hoe komt het dat wij, ateïsten, niemand misleiden, maar dat jullie, gelovigen, de staat om de tuin leiden door middel van geheime bijeenkomsten en illegale publikaties? Jullie zijn niet in harmonie met de gemeenschap....

Het zijn alleen maar potentiële vijanden die de filosofie van Marx ontkennen. Jij kunt niet beschouwd worden als een Sowjet-burger. Jij hebt je aangesloten bij korrupte lieden waar de staat tegen moet worstelen en vechten. Wij bouwen in het leger meer aan het kommunisme dan in welk ander deel van het Sowjet-leven ook. Hoe kun je beweren dat je een loyaal soldaat bent, terwijl je door je geloof het wetenschappelijke filosofische systeem van het leger en onze socialistische staten probeert te ondermijnen?”

Er waren ook uren dat Malsin Gidenko kwam helpen bij zijn verhoren. Dan voerde hij het woord, waarbij zijn stem steeds scherper werd van teleurstelling. Moiseyew was ongehoorzaam, hij weigerde onderwezen te worden, sloeg goede raad in de wind, bleef hardnekkig geloven en een geïndividualiseerde, fanatieke mening verkondigen teneinde de stabiliteit en het goed funk-

tioneren van zijn onderdeel en divisie van het Sowjet-leger te ondermijnen.

Op de vreemdste tijden werd Iwan opeens weer weggestuurd. Dan viel hij midden in een les of militaire training of exercitie en dan moest hij van alles inhalen, proeven doen, vragen beantwoorden. Als hij dan niet in staat was te doen wat hij moest doen, werd er een klacht genoteerd; Iwan kon slechts hulpeloos toekijken als een instrukteur voor de zoveelste keer zijn naam op de lijst van lijntrekkers zette.

Die winter ging als een wazige, vertraagde nachtmerrie over in het voorjaar van 1972. Iwan wist dat hij uitgeput raakte door afmatting, koude en onzekerheid. Er waren maar korte periodes van respijt, waarin de dagen normaal doorgebracht konden worden met de legeroutine, voor de gesprekken, verhoren en ondervragingen weer van voren af aan begonnen. Iwan stortte dagelijks zijn hart uit bij God.

Hij had ontdekt dat de deur naar de opslagruimte voor zijn slaapzaal eigenlijk een branduitgang was, die de hele nacht van slot bleef. Een raam in de muur van de smalle ruimte kwam uit op een brandtrap die langs de zijkant van het gebouw naar de straat beneden liep. Met het raam open voor de briesjes van de Zwarte Zee en een stoel waar hij zijn ellebogen op kon steunen als hij neerknielde om te bidden, bracht Iwan daar veel uren van de zachte nachten door. De diepe stilte van de kamer betekende een intense troost. Rekken spookachtige uniforms dempten zijn gefluisterde gebeden, tranen en gezangen, zodat de soldaten op de slaapzaal niet wakker werden.

Soms werd hij van heimwee vervuld als de velden rond de basis hun groene voorjaarswaas kregen. Er waren nachten dat Iwan zich te moedeloos voelde om te bid-

den. Het leek de laatste tijd wel of zijn antwoorden aan de politieke leiders en juristen verward werden. Hij kon aan hun gezichten zien dat ze hem tot een uitspraak gebracht hadden die hen genoeg deed. Zijn gedachten bleven zich met hun vragen bezig houden, om vandaar terug te keren naar Moldawië en het kleine dorpje van zijn ouders met de kollektieve boerderij.

Achter het raam van de voorraadkamer zeilde de maan deze avond achter een hele rits wolken langs de hemel. Diezelfde maan was nu ook opgegaan boven de wijngaarden van Wolontirovka. Iwan zat in de put. Morgen moest hij voor het ontbijt in Malsins kantoor verschijnen. „Here Jezus! Jezus!” De stilte in de kamer werd nog dieper. „Jezus! Ik weet niet hoe lang ik dit nog vol kan houden!” Hij had zijn hoofd op zijn armen op de houten stoel gelegd. Soms doezelde hij weg, in afwachting van de hand des Heren. Een zachte melodie klonk in zijn hoofd en hij liet er zich in de zoele bries uit het open raam door kalmeren. Zijn gevouwen armen drukten tegen zijn oor en hij draaide zijn hoofd een beetje om het lied beter te kunnen horen. Een straal licht viel op de wimpers van zijn gesloten ogen. De muziek klonk nog mooier.

Een bekende schok deed hem opspringen en naar het raam lopen. De donkere, westelijke hemel was helder verlicht door een engelenschaar. Hun doorschijnende kleren leken gemaakt van stralend licht in verschillende kleuren en verlichtten hun gezichten met een onstuimige schoonheid. Ze leken zich te bewegen, maar bleven desondanks op dezelfde plaats in de lucht, terwijl hun lied aanzwol in de nacht.

*De waarheid van het evangelie stroomt,
in golven zuiver en machtig geloof,*

tot in alle uiteinden van deze ongelukkige aarde, overal waar mensen gevonden worden.

Een hele tijd later vervaagde hun licht. De hemel werd minder donker en veranderde langzaam in een paarle-moerachtig grijs. Het was nu bijna ochtend. Iwan knielde met tranen van berouw en geluk neer, vol lof en verwondering. Een diepe stilte heerste in de kamer. Geen vogel zong nog. In zijn hoofd sprak een onmiskenbare Stem: „Dit is tot troost van je ziel. Morgen zul je niet verhoord worden. Je zult hier binnenkort vertrekken.”

Malsin was in alle staten dat Moiseyew voor een boodschap de basis verlaten had in een vrachtwagen. Hij had een bevel getekend hem tegen te houden. Malsin kon de blunder, dat er een bevel kwijtgeraakt was alsof dat het huiswerk was van de een of andere schooljongen, niet tolereren! Het bevel moest gevonden worden en degene die het zoek had gemaakt zou gestraft worden. Het was voor zijn kantoor een hele toestand; klerken haalden hele stapels paperassen uit laden en legertypistes kwamen achter hun typemachines vandaan om in de prullenmanden te kunnen zoeken.

„Heb jij dat ding niet gezien?” — „Is het niet gisteren in de namiddag naar de sergeant van zijn onderdeel gestuurd?” — „Ik heb het niet zoals je ziet. Ik weet van niks!” Een hele doos papieren werd omgekeerd op de vloer. De papieren woeien over de grond als espeblaadjes in een storm. Er werd met van alles gesmeten, er werd geschreeuwd. Een kantoordeur sloeg dicht. Het bevel was nergens te vinden.

Het was fijn zo op de grote weg, dacht Iwan. De velden

strekten zich om hen heen naar alle kanten uit. De vrachtwagen reed met een kalm gangetje over de gasfaltterde weg; de lading brood lag keurig achterin, verzegeld met twee hangsloten. Er groeide langs dit stuk van de rijweg een dikke heg van sleedoorn en Iwan keek daar steeds naar, vol plezier om de kleine vogels die het groen in en uit schoten. Naast Iwan in de kabine zat een beroepssoldaat, een minzame Oekraïner die er, toen ze door een klein dorpje kwamen, in geslaagd was een meloen te kopen bij een goed gedijende moestuin. Hij zat daar met veel lawaai van te eten, waarbij hij het vlees uit de schil sneed met de punt van een zakmes. Af en toe passeerden ze houten karren, die getrokken werden door zwoegende paarden. Opeens hoorde Iwan een innerlijke stem, of meende die te horen. „Vanya, vaart minderen.” Hij wierp een blik op de snelheidsmeter. De wijzer stond op zestig kilometer per uur. De Oekraïner bleef van zijn meloen eten. Het sap liep langs zijn kin en viel tussen zijn knieën.

Het was onmogelijk dat God tegen hem zei dat hij langzamer moest gaan rijden! Ze reden beslist niet te hard. Er groeide geen heg meer langs de weg; koelte verspreidende elzebosjes omzoomden een lang pad dat merkwaardigerwijs naar het midden van een veld liep en daar ophield. „Vaart minderen, Vanya!” Zijn ogen gingen naar de achteruitkijkspiegel. De rechte weg was zowel vóór als achter hem verlaten. Wadim Harmansky gooide zijn meloenschil uit het raampje en veegde zijn mond af met de achterkant van zijn mouw. Hij klapte zijn mes dicht en stak het weer in zijn zak, waarbij hij iets omhoog ging om bij zijn zak te kunnen komen.

Iwan zag iets over de weg stuiteren. Harmansky riep

verbaasd: „Kameraad, dat is een van onze broden!”
Weer zagen ze een bruin voorwerp weggrollen.

God houdt ons tegen. In een flits begreep Iwan het. Hij remde meteen af en zette de wagen stil. Zijn metgezel sprong uit de kabine en rende naar de achterkant van de auto. „Moet je kijken, kameraad – de deuren zitten dicht en de hangsloten zitten er ook nog op!” Hij keek over zijn schouder naar de broden die, zo ver ze zien konden, de weg bespikkelden. Ze maakten de achterkant gehaast open en keken naar binnen. Hun halve lading was verdwenen, uitgestrooid over de weg.

Harmansky wreef verslagen over de achterkant van zijn nek. „Vanya, zeg eens. We hebben toch samen die deuren afgesloten?” Hij schudde zijn hoofd als om een visioen op de vlucht te jagen. „De sloten zitten er op, maar het brood ligt op straat. Ik werk nou al zo'n zes jaar met deze wagen, maar ik heb nog nooit zoiets meegemaakt. Die deuren kunnen onmogelijk vanzelf open. En we hebben ze samen dicht gedaan, dat weet ik zeker.”

Iwan was ook verbijsterd. „Ik ook.” Hij bukte zich om een brood op te rapen. „Onder het rijden zei God tegen me dat ik vaart moest minderen, maar daar zag ik geen reden toe, zodat ik niet gehoorzaamde. Weer sprak Hij tegen mijn geest en weer gehoorzaamde ik niet. Nu heeft Hij ons laten stoppen.”

„Als kind heb ik van mijn babuschka dergelijke fabels uit de bijbel gehoord.” De officier nam zijn pet af en krabde zich op het hoofd, terwijl Iwan de vrachtwagen weer de weg opreed, waarna hij hem keerde om het brood op te gaan halen. Een bus met Zwarte Zeevakantiegangers flitste voorbij. „Mijn vader was een gelovige Jood. Elke vrijdagavond ging hij naar de

synagoge in Kiew en als hij dan weg was, vertelde mijn grootmoeder me verhalen bij het licht van de sabbat-kaarsen. Ze heeft me ook eens een droom uit de bijbel verteld, waarin een enorm gerstebrood een kamp van het Midianitische leger in kwam rollen. Het wierp een hele tent ondersteboven! Ze zei dat het betekende dat de Joodse generaal zou winnen.” Hij glimlachte toen hij uit de vrachtwagen sprong om wat broden van de weg op te rapen. Toen hij de kabinedeer achter zich dichtsloeg en de wagen langzaam verder reed, vervolgde hij: „Maar wat betekent het als God een halve lading brood dwars door de achterdeur van een vrachtwagen laat vallen?” Hij lachte schaaapachtig, maar de ogen, waarmee hij naar Iwan keek, stonden somber.

„God wilde om de een of andere reden dat wij langzamer gingen rijden. Daar ben ik zeker van. Toen ik niet luisterde, liet Hij het brood op de weg terecht komen om ons te laten stoppen. Ik weet niet waarom.” Het kostte hen aardig wat tijd om de broden weer allemaal van de stille weg op te rapen. „Misschien om je te straffen!” riep Harmansky over de weg naar Iwan. Hij grijnsde. „De volgende keer vraag ik een andere chauffeur.”

„Jullie Baptisten zijn me toch een merkwaardig stel,” liet de officier zich weer horen toen ze hun oude route weer opgezocht hadden, nadat ze het stoffige brood weer veilig achter slot en grendel hadden gelegd. „Het schijnt jullie niets te kunnen schelen wat er met jullie gebeurt. Soms geloof ik misschien ook wel eens in God. Dat doen veel mensen denk ik wel eens. Maar wat heeft het voor zin je leven te verpesten door het overal aan de grote klok te hangen?”

Iwan antwoordde langzaam: „We hebben in ons land

gewetensvrijheid. Volgens de grondwet staat het de mensen vrij al dan niet te geloven wat ze willen en al dan geen godsdienst uit te oefenen. Het zou niet nodig moeten zijn om te verzwijgen dat je gelooft, kameraad."

De officier stak ongeduldig een sigaret op. „Jij met je gepraat over de wet! Besef je niet dat de Geheime Dienst (de KGB) zich geen barst van die wetten aantrekt?"

Uit gewoonte dempte hij zijn stem. „Ik zou dit niet tegen iedereen durven zeggen, Vanya, maar iedereen is op jou gesteld. Velen kennen jou en hebben jou over God horen praten. Het is geen geheim meer dat een paar gewone soldaten door jou en door wat ze in jouw leven gezien hebben, hun mening over het atheïsme herzien hebben. Die lui staan nu ook onder verdenking." Hij stak waarschuwend een hand omhoog toen hij zag dat Iwan iets terug wilde zeggen. „Ik voor mij wil, als daar naar geïnformeerd wordt, kunnen zeggen dat jij nooit met mij over je geloof hebt gepraat. Bederf dat alsjeblieft niet."

De officier kon zijn draai niet zo goed vinden en leunde nu met zijn rug tegen het portier. „Maar ik zal je één ding vertellen – de KGB is al bij Malsin en de Polit-Ruk naar je wezen informeren. Je bent een goeie vent. Ik beweer niet dat ik alles kan verklaren wat er met je gebeurd is. Ik probeer gewoon die dingen niet te weten, of niet na te denken over wat ik wel of niet weet. Maar iedereen heeft wel door dat jij een goed mens bent. Kun je niet een manier van leven bedenken waarop je uit de moeilijkheden blijft? Wat schiet iemand ermee op dat jij uren, dagenlang opgesloten zit bij de leiding, dat je uit je bed wordt gesleept en alsmaar verhoord wordt? Op den duur maken ze je

kapot en dan is al het goede wat je leven had kunnen veroorzaken ook weg. Want je zult heus wel rekening houden met de mogelijkheid van een arrestatie. Maar als jij je leven persé weg wilt gooien moet je dat natuurlijk helemaal zelf weten."

Zijn stem stakte geschokt bij het schouwspel op de weg voor hen. De bus, die hen was gepasseerd toen ze het brood aan het oprapen waren, lag helemaal verkreukeld in een sloot langs de weg. Overal lagen lichamen, sommigen onder een omgevallen kraan, waarmee de bus kennelijk in botsing was gekomen. Een aantal personenauto's was ook boven op elkaar gevlogen, kennelijk in een kettingbotsing. Het verminkte lichaam van een oude man hing uit een verbijzelde voorruit. Politieauto's en ambulances kwamen aanrijden. Er werd heen en weer gerend over een dikke laag glasscherven, die glibberig was van het bloed. Afschuwelijk gekreun klonk aan alle kanten.

Iwan en Harmansky zaten doodziek in hun kabine. Harmansky's stem klonk hol. „Als we niet hadden moeten stoppen voor het brood, zaten wij daar nu ook tussen. Misschien wel verongelukt. God heeft je leven gered." De tranen stonden in zijn ogen. Zijn trillende handen zochten steun op het dashboard van de auto.

Iwan zei met enige moeite: „God heeft onze levens gered." Zijn stem trilde van emotie. „Hij houdt niet alleen van mij. Hij houdt van iedereen. Ook van jou, kameraad."

Harmansky sloeg opeens zijn handen voor zijn gezicht en begon te snikken.

Elke krekkel kent zijn eigen haard.

Malsin spuugde het stukje nagel uit dat hij er zojuist had afgebeten en zoog op zijn pijnlijke nagelriem. Zijn handen deden zeer, hij had veel te veel gerookt en voor hem op zijn bureau lag wederom het geopende dossier van Iwan Moiseyew. Er moest weer een verslag gemaakt worden, ditmaal over de verwarring die ontstaan was toen Moiseyew en kameraad officier Harmansky op de basis terug kwamen met de broodwagen. En er waren al veel te veel incidenten gerapporteerd, zonder dat ze verklaard waren of rechtgezet. Er kwam kennelijk geen einde aan die incidenten. Wat moest hij opschrijven? „De gewone gang van zaken op de basis werd de afgelopen week verstoord door een melding van Iwan Moiseyew en Wadim Harmansky, dat God uit hun afgesloten vrachtwagen legerbrood op de weg had gegooid om hen op te houden en zodoende te voorkomen dat ze bij een ernstig verkeersongeval betrokken zouden worden.” Malsin had zelf de groep soldaten die zich rond de wagen met brood verzameld had ondervraagd. Harmansky had staan snikken toen hij het verhaal vertelde. De man had kennelijk last van een zenuwinstorting. Er schoot hem opeens iets te binnen. Hij had Harmansky eigenlijk moeten arresteren voor nalatigheid. Het was toch duidelijk een kwestie van onverantwoordelijk gedrag, dat hij de achterdeuren van die wagen niet behoorlijk op slot had gedaan. Hij haalde zijn schouders op. De man was nu in handen van psychiaters, daar moest hij het

maar bij laten. Maar waarom moest dit nou net gebeuren met Moiseyew erbij? Altijd die Moiseyew.

Het bureau voor Speciale Zaken had het busongeluk nagetrokken en dat vergrootte de spanning op de basis nog. Moiseyew was een genie in het benutten van een situatie om weer een wonder voor zijn God op te eisen.

Ondanks alle pogingen hem te heropvoeden, bleef Moiseyew zijn meningen verkondigen. Malsin had tot zijn tevredenheid ontdekt dat Moiseyew in elk geval een niet-geregistreerde bijeenkomst in Moldawië had bijgewoond. Daar kon vermoedelijk wel een strafzaak van gemaakt worden, maar het was al erg lang geleden gebeurd. Het was die opzettelijke ongehoorzaamheid van hem die dag en nacht aan Malsin vrat. Ze hadden hem herhaalde malen bevolen zijn mond te houden over zijn religieuze overtuigingen. De militaire en Polit-officieren hadden hem op alle legale manieren bewerkt. Ook op andere manieren trouwens.

Door een meibriesje uit het open raam woei er wat sigarette-as op de paperassen op het bureau. Malsin bleef naar de stapel Moiseyew-rapporten zitten staren, zonder de moeite te nemen de as eraf te blazen.

De situatie was zo langzamerhand nauwelijks meer in de hand te houden. Het rapport uit het militaire ziekenhuis in Simferopol, met het officiële zegel erop, lag bovenop. Tweehonderd man van het herfstkonvooi uit de afgelopen herfst beweerden te geloven in de een of andere bovennatuurlijke genezing van Moiseyews verwondingen. Ze waren ongetwijfeld beïnvloed door verhalen die uitgelekt waren uit het kantoor van de generaal-majoor van die geneeskundige dienst. Als Malsin aan de geschokte stem door de telefoon dacht, werd hij weer kriegel. „Voor het eerst in mijn leven

zie ik dat er echt een God is!" Wat voor dokters hadden ze daar in Simferopol? Geen wetenschapsmensen. Malsin zou daar nog geen beest naar toe willen sturen! Hij stak weer een sigaret op. Het was nog een bof dat de mannen uit dat konvooi afkomstig waren uit een groot aantal onderdelen uit verschillende steden. Stel je voor dat het konvooi in haar geheel uit Kerch afkomstig was geweest! Dan waren er tweehonderd man met sterke verhalen over wonderen op de basis komen aanzetten!

Voor alles wat gebeurde bestond een natuurlijke oorzaak. Wat betreft het staan van Moiseyew in de sneeuw: misschien bezat hij de een of andere aangeboren gave om tegen de kou te kunnen. In de oorlog was wel gebleken dat sommige soldaten bovenmenselijke prestaties hadden kunnen leveren. In plaats van moed, bleek een heldendaad echter wel eens te berusten op het niet horen van een bevel of het te stom zijn om een strategie te begrijpen. Soms was iemand tijdelijk in het voordeel door een aangeboren afwijking, zoals kleurenblindheid of een korte lichaamslengte in de eenmangaten. Misschien was Moiseyew ook wel te verklaren via de erfelijkheidsleer. Hij had bij die heropvoedingsuren inderdaad de ongelofelijke kou en druk in de gevangenis te Swerdlowsk doorstaan – dat wil zeggen, als hij de rapporten die hem vanuit Swerdlowsk toegestuurd waren kon geloven. Malsins sigaret brandde op. Ongeduldig drukte hij hem uit in de propvolle asbak.

Het stond nu wel vast dat Moiseyew officieel berecht moest worden. Het was ongelooflijk dat hij het Rode leger nu al achttien maanden lang tartte en dat hij de felste politieke pogingen hem te heropvoeden had weerstaan. Hij bleef maar volhouden dat hij geen

enkele Sowjet-wet had overtreden, maar dat hij vervolgd werd om zijn geloof, en dat was regelrechte belastering van de Sowjet-staat en de maatschappelijke orde. Dat was op zich ook al voldoende reden om hem te arresteren. De grondwet van de USSR garandeerde alle Sowjet-burgers gewetensvrijheid. Geloofsvervolgning bestond niet in de USSR.

Malsin was moe. Hij had niet goed geslapen. Het kwam slecht uit, maar er zou een aanklacht ingediend moeten worden tegen Moiseyew, vanwege zijn illegale praktijken, het openlijk verkondigen van zijn geloof en zijn verzet tegen de Sowjet-realiteit. Dolotow had zeer duidelijk gemaakt dat iemand met dergelijke gezichtspunten nooit uit het Rode leger ontslagen mocht worden. Hij had er Malsin op gewezen dat het een van de taken van de militairen was om de maatschappij te reinigen van impulsieve bewegingen die indruisten tegen de belangen van de werkende klasse. Er zou een tribunaal geregeld moeten worden. Nu Moiseyew nog maar zes maanden diensttijd voor de boeg had, moest hij bijtijds berecht en veroordeeld en weggestuurd zijn, vóór het probleem van zijn ontslag aan de orde kwam. Malsin drukte op het belletje van zijn bureau. Een paar ogenblikken later ging de deur langzaam open en keek de dienstdoende soldaat naar binnen. Malsin schraapte ongeduldig zijn keel. Hij vond het erg vervelend dat de soldaat afkomstig was uit Moiseyews onderdeel. „Haal Iwan Moiseyew. Ik wil hem hier onmiddellijk in mijn kantoor hebben.”

De deur ging snel dicht en meteen weer open. De soldaat keek onzeker. „Het spijt me wel, maar Moiseyew is gisteren naar Moldawië vertrokken voor zijn tweejaars-verlof. Hij komt pas over acht dagen terug, op de twaalfde.”

„Verdomme!” Malsin schreeuwde van woede en vermoedheid. „Hoe is het mogelijk dat speciale gevallen zoals Moiseyew hetzelfde behandeld worden als ieder ander? Hoe is het mogelijk dat ik niet geraadpleegd ben? Het was mijn bedoeling helemaal niet om hem met verlof naar huis te laten gaan!” Malsin keek de soldaat zo woedend aan, terwijl hij bij elke vraag dichterbij hem kwam staan, dat de soldaat van angst verbleekte. „Ik weet het echt niet. Het spijt me dat er een vergissing is gemaakt.”

„Maak dat je weg komt!” Malsins stem klonk verstikt van woede. Hoe kon je je werk ook naar behoren doen als je omringd werd door sukkels. Hij ging naar huis! Hij propte de papieren in zijn aktentas en liep met dreunende stappen zijn kantoor uit. Het besluit korte metten te maken met die kwestie Moiseyew vulde hem met nieuwe energie.

Alle ramen van het kleine, houten huis stonden wagenwijd open om de zachte voorjaarslucht op die zondagochtend binnen te laten. Ze hadden de frisse lucht ook wel nodig, want het zat binnen stampvol gelovigen. De jongelui leunden buiten tegen de vensterbanken; hun zingende stemmen schalden over de groene velden en frisse weiden. Geen gelovige liet die ochtend verstek gaan, want broeder Iwan was met verlof thuis. De jonge Swetlana Petrowna rekte voor het raam haar hals uit om een glimp van Iwan op te vangen. Iwan zat op een ereplaats voorin de kamer bij de voorgangers. Hij had dezelfde kleren aan die hij altijd op de bijeenkomsten droeg, maar hij leek jaren ouder. Swetlana vroeg zich af of zij ook zo veranderd was. Ze zongen de Moldawische gezangen waar iedereen zo van hield, het ene na het andere. Dat was zo hun ma-

nier om Iwans thuiskomst te vieren en hem te bemoeidigen. Swetlana zong uit volle borst mee. Ze had gehoord dat Iwan het niet makkelijk had gehad.

Er zouden een paar voorgangers spreken, maar Swetlana wist dat Iwan ook gevraagd zou worden een paar woorden te zeggen. Ze leunde over de vensterbank en keek naar de Moiseyews, die vlakbij de voorgangers op een rij zaten. Al hun gezichten straalden van opwinding en vreugde. Zelfs een paar ongelovige burenen werden nieuwsgierig en drongen zich tussen de jongelui bij de ramen, om naar binnen te kijken. Een vrouw, waarvan Swetlana wist dat ze voorman was op de zijdefabriek, trok haar weg bij het raam. „Wat is er vandaag voor bijzonders?” wilde ze weten. „Wat is daar aan de hand?”

Een aantal andere dorpsbewoners drongen ook langs de jongelui om door de ramen naar binnen te kunnen kijken. Nina Kopnik, een nicht van Swetlana, zuchtte geërgerd. Alle jongelui hadden hun plaats bij het raam nu afgestaan. „Ongelovigen zullen nu het evangelie horen,” fluisterde Swetlana. „Wees blij.”

Na het zingen werd Iwan door de voorgangers uitgenodigd om als eerste te spreken. Hij begon in een geleende bijbel uit het oude testament te lezen.

„Toen opende de Here de ogen van Bileam; hij zag de engel des Heren met getrokken zwaard in de hand op de weg staan en hij knielde neer en wierp zich op zijn aangezicht.” Iwan keek met een stralende glimlach op uit het bijbeltje. „Evenzo kan God zijn engelen aan zijn volgelingen openbaren en zijn kracht tonen.” De voorman uit de zijdefabriek verplaatste haar gewicht op haar andere been en keek geboeid naar Iwan. Swetlana ving een glimp van zijn gezicht; er lag een uitdrukking op van ernstige liefde. „Ik zou ook graag

Markus 14:35 aan willen halen: „En Hij ging een weinig verder, en Hij wierp Zich ter aarde en bad, dat, indien het mogelijk ware, die ure aan Hem zou voorbijgaan.” Net zo, geliefde broeders en zusters, betekenen de enorme problemen waar wij voor komen te staan dergelijke moeilijke uren – velen van ons kennen die ervaring. De Heer nam in zo'n uur zijn toevlucht tot gebed. Hij wist wat Hem allemaal te wachten stond; wij niet. Ik ga geen preek houden, maar jullie vragen te bidden. Zoals de Here Jezus bad, laten ook wij zo bidden.”

Iets in zijn stem deed in Swetlana's ogen tranen branden. De voorman en een paar anderen liepen schouderophalend weg. Niets bijzonders. Die Baptisten zaten immers altijd te bidden. Swetlana liep weer met de andere jongelui naar haar plaats voor het raam. Iwan ging dus niet preken. Hij wilde dat ze samen zouden bidden.

Na de lange dienst maakten de volwassenen plaats voor de jongeren, zodat ze om Iwan heen konden gaan zitten, waardoor de kamer afgeladen vol werd. De jongelui begroetten Iwan wat schichtig. Niemand wilde pijnlijke vragen stellen, maar ze wilden allemaal wel alle bijzonderheden van zijn moeilijkheden weten. Iemand sloot zachtjes de ramen en de voordeur. Een oude grootmoeder, die naast Iwan zat met haar arm in de zijne, gaf hem opeens een por. „Vanya, Vanya,” kraakte haar oude stem vol liefde en emotie. „Vertel ons eens hoe het geweest is.”

Het was een middag die Swetlana nooit meer zou vergeten. Wat had de Heer wonderlijke dingen gedaan! Het wonder van de genezing! Van het brood! Van het verlof van de sergeant! Iwans verhalen werden vaak onderbroken door lofgezangen. Soms begon een broe-

der of zuster voor Iwans officieren te bidden, voor de nieuwe broeders in het leger waar Iwan over verteld had, voor de andere soldaten die het evangelie gehoord hadden. Soms zweeg iedereen en dan begon Iwan weer over de wonderbaarlijke werken Gods, zijn gezicht stralend van blijdschap over het feit dat hij thuis was. Het werd al donker toen de Moiseyews over het kronkelende landweggetje van het gebedshuis in Slabodzeya naar hun eigen dorp Wolontirowka liepen. De kleine jongens waren slaperig en struikelden voortdurend naast hun moeder, zich niet bewust van de pracht van het zachte licht dat de gebogen lijn van de heuvels en het jonge groen van de boomtoppen verguldde. Iwans zus en twee van de oudere jongens zongen zachtjes liederen, waarbij ze regelmatig lachend over hun schouders naar Iwan keken. Elke boom, elk pad en elke heg waar ze langs kwamen was Iwan schrijnend bekend. In de verte kon hij het huis van zijn getrouwde broer zien, vlak bij het bosje waar hij 's zomers altijd paddestoelen had gezocht.

Zijn vader liep zwijgend naast hem; hij wilde de herinneringen die hij bijna op het gezicht van zijn zoon kon lezen niet verstoren. Een wielewaal verbrak de stilte met zijn roep. „Wat mooi.” Iwans stem klonk zacht, alsof hij bang was de vredige avondschemer op de vlucht te jagen. Wasiliy Trofimowitsj glimlachte. Ver weg in de velden kon hij de zware apparaten van de kollektieve boerderij zien staan, waar ze de volgende ochtend de grond weer mee zouden bewerken. Opeens bleef Iwan staan. Hij greep de armen van zijn vader en zei met vochtige ogen: „Het is moeilijk, papa. Ik wil dat u dat weet. Ik zal Moldawië niet meer terug zien.”

Zaken als bandrecorders en microfoons waren in het

huisje van de Moiseyews net zo min op hun plaats als het geval geweest zou zijn aan het hof in Petersburg ten tijde van de tsaars. Maar broeder Zheluak uit Slabodzeya was, de laatste avond dat Iwan thuis was, met zijn apparaat aan komen zetten, helemaal enthousiast over iets wat hij bedacht had. Jarenlang had Zheluak de christelijke radiouitzendingen, die hij op zijn kortegolf-radio kon ontvangen, opgenomen; hij draaide die dan weer af voor zijn familie en voor de gelovigen na de diensten. Hij kon heel makkelijk een opname maken van Iwan als hij vertelde over zijn ervaringen in het leger. Waarom zouden de paar gelovigen in het Suworowskiy gebied de enigen moeten zijn die van de wonderlijke dingen hoorden die de Heer voor Iwan in zijn diensttijd gedaan had? Als de band klaar was, kon die door de voorgangers in alle gemeenten van Moldawië afgedraaid worden. Wat een glorie voor God en wat een bemoediging voor de broeders!

Toen Iwan de band begon in te spreken, moest Joanna om de een of andere reden huilen. De afgelopen maanden waren moeilijk voor haar geweest, want ze had wel tussen de regels van Iwans brieven naar huis door gelezen. Wasiliy had gehoopt dat ze wat gerustgesteld zou zijn als ze Iwan met eigen ogen gezien had, maar sinds Iwan terug was, had zijn vrouw amper een oog dicht gedaan; ze zat alsmaar naar haar zoon te kijken met een gezicht dat zo bezorgd stond, dat zelfs Iwan had moeten lachen. „Mama, het lijkt wel of u het voor mij tegen het hele Rode leger op wilt nemen,” had hij haar geplaagd, waarna hij vervolgd had: „Het ligt allemaal in handen van God. U moet bidden, ja, maar we mogen niet zelf kiezen wat er voor ons in het verschiet ligt. Wat God wil, zal gebeuren. Onze enige zorg moet zijn dat we Hem waardig zijn.” Joanna had

geprobeerd te glimlachen toen Iwan dat zei, maar er hing iets om hem heen dat haar nachten met angst en haar dagen met vrees vervulde. Er mocht hem niets overkomen. Hij was haar zoon.

In het land der naakten schamen de mensen zich voor kleren.

Malsin liep rusteloos in zijn kleine woning heen en weer. Hij drentelde van het ene raam naar het andere en keek naar de drukke Kerch straat, in afwachting van het snelle figuurtje van zijn vrouw. Zijn tien jaar oude zoon zat al gebogen over zijn huiswerk dat op de tafel in de zitkamer lag. Hij werkte snel en hief alleen af en toe zijn hoofd even op om naar het ongeduldig gedrag van zijn vader te kijken.

„Mama komt zo thuis.” Hij had dezelfde kalmerende manier van doen als zijn moeder. „Ik denk dat ze even wat groente is gaan halen op de markt.”

Malsin knikte en liet zich in een stoel vallen.

Het ging de goede kant op met de zaak Moiseyew. Dat deed hem genoegen. Maar Galina hoorde nu thuis te zijn. Hij wilde haar vertellen dat het achteraf bezien toch erg goed bleek dat Moiseyew met verlof naar huis was gegaan. Het had hem in de gelegenheid gesteld om na te denken, een plan op te stellen, overleg te plegen met de distrikts-Polit-Ruk en de kwestie van alle kanten te bekijken. De jongen keek weer op van zijn boeken. Zijn lichtblauwe ogen straalden. „Daar is mama!”

Galina Iwanowa duwde de voordeur met haar voet dicht, legde met een zwaai het net met groente op de keukentafel en liet er een armvol kleine pakjes naast vallen. Ze keek onderzoekend naar haar man en glimlachte toen warm naar de jongen in de kamer ernaast. „Heb je trek in thee?” Automatisch liep ze met de

ketel naar het aanrecht. Haar blote armen begonnen al bruin te worden van de warme voorjaarszon.

Malsin voelde in zijn zak naar een sigaret. „Ja, daar heb ik wel zin in.” Hij inhaleerde diep. „Het zal je plezier doen te horen dat ik erg tevreden ben over het verloop van de kwestie Moiseyew.”

Galina zette de ketel overdreven voorzichtig op het gas. Ze probeerde kalm te blijven en ging in de stoel tegenover haar man zitten. De groente en de pakjes op tafel vormden een muur tussen hen. „We hadden afgesproken niet meer over die zaak te praten.”

„Maar toen lag het probleem in het feit dat ik niet precies wist hoe ik te werk moest gaan. Het is geen gewone zaak. Het griezelige vermogen van die knul om zich te verzetten tegen discipline, voor de meest vreemde incidenten te zorgen en zijn fanatisme aan de grote klok te hangen, is met geen pen te beschrijven. Toen bedacht ik dat het er alleen maar op aankwam om alle vragen betreffende de aanpak van zijn zaak tot in alle finesses uit te werken. Het blijkt achteraf heel goed geweest te zijn dat hij met verlof naar huis is gestuurd. Zijn afwezigheid heeft mij het nodige respijt gegeven. Ik heb nu tot in alle bijzonderheden een handelwijze uitgestippeld.”

„Een handelwijze.” Galina liep naar de stomende ketel. Mechanisch goot ze het kokende water in de kleine samowar die ze jaren geleden als trouwkado hadden gekregen. Wat waren ze allebei veranderd sindsdien.

Malsin duwde de pakjes opzij om het kopje thee neer te kunnen zetten dat zijn vrouw hem gaf. „Jij hebt er natuurlijk over in gezeten, Galina, en het heeft je nerveus gemaakt. Het hangt ons nu al maanden boven het hoofd. Hoe denk je dat ik weet dat jij niet best

hebt geslapen! Ik heb helemaal niet geslapen! Het is een wonder dat ik nog niet ter verantwoording ben geroepen bij de *Spetz-Otdel* (Spetsialnij-Otdel, of KGB) voor alle onregelmatigheden die zich tot nu toe hebben voorgedaan. Er schijnt geen eind te komen aan de listen van deze Raspoetin met zijn onschuldige gezicht."

Het theekopje van zijn vrouw bleef onzichtbaar achter de boodschappen. „Een wonder,” herhaalde ze. Malsin werd nijdig door de onaangename manier waarop ze naar hem keek en zijn woorden herhaalde.

„Ik dacht dat de Kommunistische Partij niet in wonderen geloofde. Een merkwaardig vokabularium hou jij er op na.”

„Ik zal dat maar schuiven op het feit dat jij ook nog wat gespannen bent door deze kwestie. Ik kwam thuis om je te vertellen dat de moeilijkheden met Moiseyew binnenkort afgelopen zullen zijn. Ik heb de eerste stappen al ondernomen. Vanochtend is hij weer in Kerch terug gekomen. Hij is al gearresteerd. Ik dacht dat het een geruststelling voor je zou zijn te weten dat we met de veiligheidsagenten een procedure hebben vastgesteld en dat hij officieel is gearresteerd.”

„Ik wil niets horen over die procedure. Ik wil niets meer horen over Moiseyew. Ik heb je al herhaalde malen gevraagd hier niet meer over hem te praten.”

Het was moeilijk niet neer te gaan kijken op die ongelofelijke zwakheid van vrouwen. Zelfs nu nog waren er maar heel weinig vrouwen die het socialistische ideaal van objectiviteit bereikt hadden dat nodig was voor volledige bevrijding. Malsin had ooit de hoop gekoesterd dat Galina bij deze zeer weinigen behoorde. „Het probleem was steeds dat Moiseyew bereid is om openlijk naar de gevangenis te gaan. Hij is zo verdwaald

in het doolhof van zijn verbeelding, dat het hem een zorg zal zijn waar hij zich bevindt. De ene plaats is voor hem net zo goed als de andere om zijn anti-Sowjet activiteiten te ontplooiën, zijn Baptisten-praatjes te houden en zijn „wonderen” aan de man te brengen. Dat zou een overwinning zijn! Dat het Rode leger zo'n prediker levert voor de gevangenkampen!” Malsin inhaleerde diep. „Elke man heeft zijn breekpunt. Moiseyew het zijne. En we zijn vastbesloten dat punt te bereiken.”

De stem van Galina Iwanowa klonk hees van woede. „Ik heb je gevraagd er niet meer over te praten. Ik wil het niet horen.” Ze schoot met haar theekopje naar het aanrecht. Daar tilde ze het kopje op, waarna ze het aan scherven smet. Het schoteltje ging met nog meer vaart dezelfde weg.

Woedend gaf Malsin zijn vrouw een klap, zodat ze tegen de keukenmuur vloog. Met dezelfde beweging greep hij zijn aktentas, waarna hij de gang opstormde met een laatste blik op haar rode gezicht en opstandige ogen. Daar greep hij de deurknop en toen knalde hij de deur achter zich in het slot. IJzig kalm liep hij vervolgens naar buiten, het vriendelijke zonlicht tegemoet. Galina kon hem gestolen worden.

Ondanks de zachte tijd van het jaar was het koud in de cel. Hoog in de muur, vlakbij het plafond, vormde het kleine raam een stralend blauwe plek. De hemel strekte zich uit hoog boven de gevangenis, boven Simferopol, als een enorm baldakijn boven de velden en heuvels, waar de vroege zomer tevoorschijn barstte, en de blinkende rivieren en, heel ver weg, ook boven de geurige wijngaarden van Moldawië.

Iwan zat nu al uren naar dat raam te staren. Eindelijk

wist hij zijn ogen van het blauw los te maken; hij probeerde te bidden. Hij had last van een gevoel van gewichtloosheid, van ontbonden te zijn. Het leek of hij eigenlijk niet meer leefde, maar in de cel zweefde, niet meer in staat de gebeurtenissen, die er om hem heen plaats vonden, echt te voelen. Was het een melodrama van zijn verbeelding dat hij wel eens dood kon gaan? Had Malsin het gemeend toen hij zei dat hij niet veroordeeld zou worden tot gevangenisstraf, en ook niet uit dienst ontslagen zou worden als hij weigerde terug te komen op zijn overtuigingen? Hij had het vast verkeerd begrepen. De Russische taal was niet makkelijk. Misschien had hij het niet goed verstaan.

Hij was al die tijd niet bang geweest voor de dood, maar voor de mogelijkheid dat hij Christus zou verloochenen, dat hij zijn visioenen zou loochenen, de genezing van zijn lichaam, de liefde Gods die zijn lichaam zo vaak letterlijk vervuld had met levenschenkende warmte. Hij wist niet wat ze uitspookten met iemand achter de gesloten deuren van speciale cellen om hem alles te laten herroepen, godslasterlijke taal te laten uitslaan, al wat hij verafschuwde te laten aannemen. Hij was bang voor zijn eigen zwakheid.

Een vaag soort schaduw leek tot in zijn cel door te dringen. Het was hem onmogelijk die ene kwellende gedachte, die hem op alle mogelijke manieren achtervolgde, uit zijn hoofd te zetten: dat zijn uiteindelijke dood zinloos zou zijn. Iwan liep met een groeiende, folterende zielsangst heen en weer in zijn cel. Als hij dood zou gaan, als hij vol zou kunnen houden, als het mogelijk was dat hij door Gods kracht in staat zou zijn vol te houden, dan zou hij er niet meer zijn. Niet meer dan dat. Het hart zonk hem in de schoenen. De toekomst had zich eens vóór hem uitgestrekt met de

belofte van goedheid en genade voor al zijn levensdagen. Beelden van zijn familie, zijn thuis, zijn vrienden, zijn land drongen zich aan hem op. Hij begon te denken aan de bruid die hij nooit zou hebben. Gezichtjes van kinderen zweefden in de lucht van zijn cel.

„Ik begin gek te worden!” Ze zeiden wel eens dat religie krankzinnigheid veroorzaakte. Wanhopig probeerde Iwan zijn gedachten op de bijbel te richten. „Verlos mij, o God, want het water is gekomen tot aan de lippen; ik ben verzonken in bodemloos slijk, waar ik niet kan staan; ik ben gekomen in diepe wateren, een vloed overstroomt mij. Ik ben moede door mijn roepen, mijn keel is hees, mijn ogen zijn bezweten van het uitzien naar mijn God. Talrijker dan de haren van mijn hoofd zijn zij die mij haten; machtig zijn zij die mij willen verdelgen.

O God, Gij kent mijn verdwaasdheid, mijn schuldige daden zijn voor U niet verborgen. Laten om mij niet beschaamd worden wie U verwachten, Here der heerscharen; laten om mij niet schaamrood worden wie U zoeken, o God van Israël.”

Het gezicht van de Armeense sergeant, Prokhorow schoot hem te binnen. Hij zag weer diens stralende lach waarmee hij Iwan begroet had bij zijn terugkeer uit de oogstvelden. Steeds weer had hij Iwan omhelsd, hem op beide wangen gekust, hem weer omhelsd, hem „mijn broeder” genoemd. Hij was zijn belofte om te gaan geloven vol vreugde nagekomen. De folterende pijn werd minder nu Iwan aan Prokhorow dacht. Hij ging rustig op het ijzeren bed in zijn cel zitten. Velen waren tot geloof gekomen. Zijn lichaam deinsde terug voor wat hem allemaal te wachten stond, maar zou God niet trouw blijken te zijn? „Standvastig, stand-

vastig!" zei Iwan hardop. „Je gaat voorwaarts op bevel van Christus."

De militaire aanklager in Simferopol had een lijst gemaakt van dezelfde verbijsterende beschuldigingen als die Iwan al zo vaak gehoord had van officiers van de Polit-Ruk in Kerch. Hij werd volgens artikel 142 beschuldigd van het overtreden van de wet door het lidmaatschap van een niet geregistreeerde Baptisten-gemeente te Moldawië. In Kerch zelf had hij niet-geregistreeerde bijeenkomsten bijgewoond in uren die het leger bedoeld had voor zijn rust en ontspanning. Volgens artikel 190, paragraaf 1, van het Wetboek van Strafrecht werd hij verder nog beschuldigd van het verspreiden van literatuur die opzettelijk onjuiste verklaringen bevatte die de Sowjet-staat belasterden. Er werd een brief aan zijn ouders overlegd, waarin melding gemaakt werd van het feit dat hij leed voor Christus. „Elke burger van de USSR is gewetensvrijheid gegarandeerd. Je hebt opzettelijk de Sowjet-Unie en het Rode leger in opspraak gebracht." De officier had een blaadje papier opgepakt en begon dat voor te lezen. „Het Dekreet van Lenin, punt vijf: 'Het vieren van religieuze riten is toegestaan in zoverre zij de publieke orde niet verstoren en geen inbreuk maken op de rechten van burgers in de Sowjet-republiek.'" Hij gaf Iwan een afgemeten blik voor hij verder ging. „Kamerad Moisejew, jij hebt herhaalde malen inbreuk gepleegd op de rechten van de andere soldaten uit je onderdeel en compagnie en uit andere onderdelen waar je mee hebt omgegaan. Dat voortdurende bidden en preken is onverdraaglijk voor de mensen om je heen. Men heeft je herhaaldelijk bevolen op te houden anderen in verlegenheid te brengen; je hebt dat

geweigerd. Je religieuze opmerkingen over staatsbezit druisten regelrecht in tegen de bepalingen over de scheiding tussen kerk en staat. Je bent veroordeeld; niet door dit tribunaal, maar door je eigen handelingen. Toch wordt je vandaag nog een kans geboden de uitspraak van dit hof te aanvaarden, je anti-Sowjet activiteiten te belijden en in het openbaar je mening te herzien. Je krijgt drie dagen de tijd om er over na te denken."

Hij werd uit Simferopol weer naar Kerch gestuurd; daar zat hij de wachtperiode van drie dagen uit, waarna hij naar de militaire gevangenis aldaar werd gebracht. Weer begonnen ze hem te verhoren. Majoor Gidenko en kapitein Yarmak lazen de lijst beschuldigingen voor en schreeuwden dat hij zijn zeven jaar gevangenisstraf in Kerch zou moeten uitzitten. Iwan schoof in de beklaagdenbank heen en weer. Gidenko gaf hem weer drie dagen bedenktijd. Waarom wilde geen enkele rechtbank hem veroordelen? Hij had tot in den treure tegen iedereen gezegd dat hij bereid was de gevangenisstraf op zich te nemen.

Malsin geeuwde. Het was een hele ruk geweest met Gidenko en hij was er van het begin af aan bij geweest. Sinds zijn ruzie met Galina was hij niet meer thuis geweest. Even overwoog hij om nu naar huis te gaan, maar hij zag er van af. De gedragslijn die ze hadden uitgestippeld moest nauwkeurig gevolgd worden, zonder het ongelofelijke geblunder dat deze zaak vanaf het begin steeds had verpest. Hij was er tot dusver zelf bij gebleven en niet van plan nu te gaan rusten.

Met een voldaan gevoel ging Malsin de vorderingen tot op dat moment nog eens na. Moisejew was al bij kommissaris Dolotow in Simferopol geweest en in staat van beschuldiging gesteld. Aangezien hij geen

schuld wilde bekennen, werd hij teruggestuurd naar de Polit-Ruk in Kerch, waar hij verhoord en ondervraagd was door zijn eigen Polit-officiers. Weer werd hem bedenktijd gegeven. Als hij niet mee wilde werken (wat Malsin verwachtte) zou hij voor een onderzoek naar het distrikts-Polit-Ruk gestuurd worden in Odessa, voor hij weer naar Simferopol gezonden werd voor wat Malsin „de laatste fase” noemde. Het was niet zo belangrijk dat alle verhoren en dreigementen tot dusver niets hadden opgeleverd. Malsin haalde daar zijn schouders over op. Het was voor hem evenmin belangrijk in welk stadium Moiseyew zou breken. Dat hij zou breken, stond vast. Binnen afzienbare tijd zou hij beland zijn in de speciale zittingsfase in Simferopol.

Iwan wist zo langzamerhand bijna niet meer welke dag het was. Hij was uit de basis zo vaak van de ene gevangenis naar de andere en van het ene verhoor naar het andere gesleept, dat hij alle idee van tijd kwijt raakte. Voor de zoveelste keer stond hij met trillende knieën in de beklagdenbank van Simferopol. Zijn gezicht was bleek. De bruine kleur, waarmee hij uit Moldawië was teruggekomen, was al veranderd in een grauwe gevangenis kleur. Hij had honger. Hij was mishandeld door de bewakers en had de afgelopen twee weken amper geslapen. De officiers keken hem onbewogen aan, in afwachting van zijn verklaring. Zijn stem klonk schor van uitputting, maar hij probeerde zich toch duidelijk uit te drukken in het hem nog steeds niet vertrouwde Russisch.

„Ik verklaar mezelf niet schuldig aan de telastleggingen en ik vraag nogmaals het tribunaal te mogen toespreken.”

Het trieste gezicht van kommissaris Dolotow knikte

toestemmend.

„Toen ik in dienst ging, heb ik een eed van loyaliteit afgelegd en ik heb getracht mijn belofte om de militairen van de USSR volledig trouw en gehoorzaam te zijn niet te breken. Maar er zijn orders geweest die ik onmogelijk op kon volgen; orders die mijns inziens onjuist waren en in strijd met de in de grondwet gewaarborgde gewetensvrijheid. Ik heb die orders niet opgevolgd; niet omdat ik niet loyaal zou zijn aan het Rode leger, maar omdat ze onjuist waren en bovenal om dat ik in de allereerste plaats trouw gezworen heb aan Jezus Christus. Hij heeft mij bepaalde orders gegeven en die kan ik alleen maar gehoorzamen.”

Dolotow sprak nu met een rustige belangstelling: „Heb jij gespecificeerde orders van Jezus Christus gekregen?”

„Net zoals elke christen — ons is opgedragen te vertellen wat voor geweldige dingen de Heer voor ons heeft gedaan en, waar we ook zijn, te getuigen van zijn glorie. Kameraad kommissaris, ik heb anderen nooit lastig gevallen met het brengen van het evangelie. Als er interesse was, heb ik gesproken over de liefde van God en zijn zorg voor mij en voor allen die van Hem houden. Ik acht het geen misdaad de hongerigen brood te geven. Veel van wat mij en anderen is overkomen zijn wonderen. Op het ogenblik zeggen veel mensen dat er geen God bestaat, maar toch verricht Hij wonderen, want Hij houdt van de mensen en wil dat alle mensen gered worden. Het enige religieuze gebruik wat ik op de basis heb toegepast is gebed en welke wet verbiedt een Sowjet-burger te bidden? U zegt tegen me dat ik niet over mijn geloof mag praten, maar de liefde Gods kan niet verborgen blijven. Als ik zeg — 'Ik zal Hem niet meer gedenken, noch in zijn naam spreken — dan is het in mijn hart of er een brandend

vuur in mijn beenderen steekt; en ik word moe het in mij te houden.' Ik vraag dit tribunaal niet om genade, want genade ontvangen wij slechts van God. Ik ben gereed om blijmoedig naar de gevangenis te gaan. Ik heb gehoord dat het vonnis zeven jaar zal luiden. Laat mij dus gaan. Het is zinloos mij weer een periode te geven om na te denken. Ik kan God, die mij zoveel geluk heeft geschonken, niet loochenen. Ik kan Hem slechts eren."

Zwijgend knikte Dolotow tegen de bewaker. Malsin bedwong de ergernis die aan hem vrat. Hij moest geduldig zijn. Het liep allemaal volgens plan, ook al was Moiseyews kalmte om dol van te worden. Malsin gaf de veiligheidsagenten van de Spetz-Otdel, die aan een tafeltje achterin de zaal hadden toegekeken, een teken; hij trok een stoel naar voren en kwam aan hun tafeltje zitten. Zijn glimlach was wat zuur, maar hij deed zijn best gewoon te praten. „Het is slechts een kwestie van tijd, kameraden. Op dit ogenblik zit hij praktisch in de veiligheidsafdeling van de gevangenis."

De dood maait niet de ouden, maar de rijpen.

Iwan vermoedde met steeds meer zekerheid wat hem te wachten stond. De tribunaals hadden hem al vaak bedreigd met gevangenschap als hij zijn meningen niet herzag, maar gaven hem, als hij weigerde, steeds weer een nieuwe bedenktijd. Iwan had zo duidelijk mogelijk gezegd: „Jezus Christus heeft me opgedragen zijn woord te verkondigen in elke stad waar ik kom, in mijn legeronderdeel, tegen officieren en tegen soldaten. Ik moet zijn bevel opvolgen." Maar nog steeds was er geen uitspraak gedaan.

Aanvankelijk dacht Iwan dat de autoriteiten rekening hielden met de reacties van de mannen uit zijn onderdeel als hij naar de gevangenis gestuurd zou worden. Veel soldaten waren tot geloof gekomen. Nog meer verklaarden dat God bestond en dat ze wonderen hadden zien gebeuren. Zelfs Sergei was in zijn eigen onderdeel in het centrum van de belangstelling komen te staan. Er kwamen soldaten bij hem om hem vragen te stellen, met hem te bidden, bijbelgedeelten te lezen. Iwan zuchtte. Een verlangen om Sergei te zien welde in hem op. Hij had al een paar keer gevraagd of Sergei hem op mocht komen zoeken, maar de bewakers en de cel waar hij zat veranderden zo vaak, dat hij er niet eens zeker van was of zijn verzoek wel de daartoe bestemde plaats bereikte. Iwan wist dat er veel voor hem gebeden werd door Sergei en veel andere soldaten. Maar de autoriteiten zouden heus niet bang zijn voor hun reactie. Veelvoudige arrestaties waren een

gewoon verschijnsel als er een vonnis was geveld. De Here had herhaalde malen tot hem gesproken. „Jezus Christus trekt ten strijde.” Ja, dat wist hij. Sinds hij van verlof terug was, waren de dagen één doorlopende strijd geweest. Het water lag in plassen op de grond van zijn nieuwe cel. De lucht was bedorven. Hij had geen brood gekregen die ochtend. Was dat geen strijd? Moest hij niet ingaan tegen zijn angsten, zijn verlangen naar een normaal leven, zijn vrees voor het onbekende? Moest hij de spanning niet ondergaan van steeds weer nieuwe dreigementen, verhoren, ondervragingen, ultimatus, overplaatsingen vanuit de ene gevangenis naar de andere, uit de ene cel naar de andere? Gaf hij geen getuigenis aan de bewakers, aan zijn ondervragers? Maar iets vertelde hem dat bij zijn strijd geen gevangenisstraf zou horen. Deze cel was nat en er stond geen bed. Het deed hem pijnlijk terugdenken aan de cel in Swerdlowsk waar ze hem een jaar geleden in hadden opgesloten. Hij huiverde toen hij dacht aan de nachtmerrie van alle cellen waar hij al in had gezeten: het hokje waar ijsig koud water van het plafond naar beneden druppelde en daarna de koelcel en toen de foltering van het hogedrukpak. „Jezus Christus trekt ten strijde.” Terwijl die woorden steeds door zijn hoofd spelen, bracht een verpletterend gevoel van tegenwoordigheid hem met een schok tot zichzelf. Langzaam daalde er een blijdschap op hem neer die hem verwarmde, in vlam zette en in het water neer deed knielen. „Voor Mij is het dat je strijdt. Maar houd goede moed. Ik ben met je. Ik heb de wereld overwonnen.” „Jezus Christus trekt ten strijde.” Hij had de wereld overwonnen. Iwan zou ook overwinnen. Zijn vragen verstomden. Er zou geen gevangenisstraf komen, en hij zou evenmin

uit dienst ontslagen worden. De tranen stroomden langs Iwans gezicht. Hij boog zich zo diep als hij maar kon in die benauwde ruimte en huilde en vereerde God.

Een bewaker die zijn ronde deed, keek vol belangstelling naar binnen. Dit was iets wat hij het tribunaal kon rapporteren. Met een stompje potlood schreef hij in zijn boek: „Moiseyew in het water aan het huilen.” De bewaker hoopte dat dit een gunstig teken was. Misschien zou de jonge soldaat nu binnen afzienbare tijd breken.

Het was ellendig dat het zo lang moest duren. Ze hadden er een mooie naam voor, maar toch bleef het martelen.

Tien dagen lang verdroeg Iwan folterende pijnen; op het eind bad hij ijlend om de dood en de verlossing die de Heer hem beloofd had. Tenslotte weigerde het tribunaal nog verder te gaan. Malsin was door hun rapport buiten zichzelf van woede. „Onze mening luidt dat alle overredingspogingen nutteloos zijn. Deze gevangene kan snel veroordeeld en weggestuurd worden. Voortzetting van genoemde pogingen zullen niet te voorspellen resultaten ten gevolge hebben.” Met andere woorden – als ze er mee door wilden gaan, dan moesten de „resultaten” de verantwoordelijkheid zijn van de KGB en niet van het tribunaal in Simferopol. Maar dat was helemaal niet de bedoeling! Malsin barstte van de hoofdpijn. Hij had zijn plannen zeer nauwkeurig uitgestippeld. Het was nooit zijn bedoeling geweest om met een ongebroken Moiseyew op de basis terug te komen.

In de kantine van de gevangenis was het een smerige boel; de paar tafels die er stonden waren vies en er hing een zure lucht van vuile kledjes boven. Malsin

snakte naar wat wodka terwijl hij met een tinnen lepelje in zijn dikke koffie roerde. De KGB overwoog door te gaan met het programma en Moiseyew in hun hoofdkwartier te Kerch onder handen te nemen. Misschien was het uiteindelijk toch niet zo gek om het verder aan hen over te laten. Een militair tribunaal moest zich tot op zekere hoogte aan de wet houden en dat was voor de veiligheidsdienst niet noodzakelijk. Het was de KGB toegestaan eigenmachtig op te treden, zonder zich iets aan te trekken van rechtbanken, en wanneer dat nodig was voor de veiligheid van de werkende mensen een oogje dicht te knijpen. Malsin kwam met enige moeite overeind. Hij werd zo langzamerhand dol van die hoofdpijn.

Het duurde een paar dagen voor Moiseyew voldoende hersteld was om naar Kerch terug te keren; hier kreeg hij een speciale behuizing. Het ging er Malsin om dat alles zo normaal mogelijk moest lijken. Hij wilde geen incidenten meer met de soldaten. Daarom voerde hij zijn plan uiterst behoedzaam uit, volkomen gekonsentreerd, ondanks de hoofdpijn die maar niet over wilde gaan.

Midden in de nacht wist hij opeens wanneer die hoofdpijn begonnen was. De ondervrager in Simferopol had Iwans voet in een vriesapparaat gezet. Volkomen zinloos. Malsin had het niet op dergelijke waarschuwingen. Ze hadden Moiseyew meteen helemaal in die vrieskast moeten stoppen. Alleen de schok al zou net zo effectief geweest zijn als de temperaturen onder nul, vooral daar zijn konditie niet meer zo best was. Maar dat incident met de voet had hem wel bewezen dat zijn speculaties over Moiseyew ongebruikelijke gehardheid tegen kou klopten. Iedere normale vent zou

het uitgegild hebben van de pijn, maar Moiseyew ging gewoon door met zijn dolmakende gebeden en beweerde alleen maar een beetje pijn te voelen. Zijn voet was duidelijk bevroren. Malsin pakte de wodka van zijn nachtkastje en verbeterde zichzelf toen. De voet van elk normaal mens zou bevroren geweest zijn. De ondervrager hield vol dat de voet ook bevroren was en dat de machine helemaal in orde was geweest. Ondanks zijn slechte toestand had Moiseyew ook van dit incident een wonder gemaakt. God had zijn voet natuurlijk geheeld in antwoord op zijn gebed. Maar het was de uitdrukking van angst op het gezicht van de ondervrager geweest, waardoor Malsin deze verdraaide hoofdpijn had gekregen. Hij goot de drank achter elkaar naar binnen om de alcohol zo snel mogelijk zijn werk te laten doen. Het baatte niet.

Nou, hij had Moiseyew nu een laatste ultimatum gesteld. Dat was morgen voorbij. Hij schonk nog een glas vol. Binnenkort was hij weer bij Galina en de jonge Sasha. Dan was al die ellende achter de rug. Galina zou wel blij zijn. Hij zakte weg in een onrustige slaap, maar bleef zich vaag bewust van de doffe, bonzende pijn achter in zijn hoofd.

De morgen van de zestiende juli werd hij opgehouden door een delegatie van partij-officieren uit Joegoslavië. Hij had verwacht dat ze door een van de andere oudere officieren opgevangen zouden worden, maar de instructies uit Odessa hadden nadrukkelijk gezegd dat luitenant kolonel W.I. Malsin de honneurs in Kerch moest waarnemen en de delegatie op de basis rond moest leiden. Het was iets waanzinnigs om militaire trainingsmethoden, het politieke wetenschapsleerplan en verlof-systeem te moeten beschrijven terwijl de

uren verstreken en Moiseyew met zijn armen over elkaar zat.

Vandaag was de grote dag. Vandaag zouden ze er druk achter zetten, tot Moiseyew brak. Het kostte Malsin erg veel moeite zijn gedachten bij de Joegoslaven te houden. Hij kon een gevoel van triomf, als hij Moiseyew in gedachten in het volgepakte auditorium van de basis zag staan, terwijl hij nederig terug kwam op zijn religieuze overtuiging en bekende de Sowjetstaat belasterd te hebben, nauwelijks onderdrukken. De soldaten die in dat geloof getrapt waren, moesten hun leider dan maar eens zien! Misschien moesten ze hem om genade laten smeken, en om een kans de meningen van de lui die hij op een dwaalspoor had gebracht te corrigeren. Dan zou hij een indrukwekkend rapport kunnen opstellen voor Dolotow.

Tegen het middaguur kon hij zich pas aan de afscheidsceremonie van de Joegoslavische delegatie onttrekken met het ekskuus dat hij elders „dringende bezigheden” had. De officiers van de KGB hadden het grootste gedeelte van de ochtend in Malsins kantoor zitten wachten. Hij was verbaasd toen hij zag hoe kalm ze waren. Nu de tijd zo drong, was hij blij dat hij alles zo precies had uitgewerkt. Hij had aan de kleinste details gedacht. De geheimhouding, die mogelijk was geweest in Simferopol, zou ook in Kerch toegepast worden. Er zouden geen geruchten of vermoedens de ronde doen onder de soldaten van Moiseyews onderdeel.

Moiseyew zou zichzelf naar het hoofdkwartier van de KGB in de stad rijden, net of hij een gewone opdracht uitvoerde. Malsin en de civiele veiligheidsofficieren zouden de basis in een Pobeda verlaten. Een gevoel van verrukking steeg op in Malsin. Het was natuurlijk niet plezierig dat er harde maatregelen getroffen

moesten worden. Maar gezien het uiteindelijke doel – het zuiveren van de geesten van de mannen, het bouwen van een zuiver socialisme – was het nou eenmaal wel eens nodig dat er dergelijke maatregelen getroffen werden. De KGB was daar zeer bedreven in. Met een blik op zijn horloge nam Malsin de telefoon op om de auto's voor te laten komen. Over een aantal minuten zouden ze Moiseyew in het speciale, geluiddichte kantoor van de veiligheidspolitie hebben. Vandaag zou hij breken!

Het was eigenlijk nooit bij Malsin opgekomen dat Moiseyew er de voorkeur aan zou geven te sterven. Bij zijn plannen had hij met die mogelijkheid totaal geen rekening gehouden. Zijn dood liet de KGB uiteraard koud. Zij hadden wel met die mogelijkheid rekening gehouden. Maar dit bruuske einde maakte abrupt een einde aan de overwinningsdroom van Malsin.

Hij had die waanzinnige middag heel wat zweetdruppels verloren. Ondanks de julihitte rilde hij nu van de kou. Zijn mond was droog van angst. Zijn hoofd explodeerde zowat. Hij staaarde vol ongeloof naar het roerloze lichaam van Iwan Moiseyew dat op de grond van de geluiddichte kamer lag. Er moesten verklaringen gegeven, rapporten geschreven worden; de ouders van de jongen moesten ingelicht worden, de soldaten van zijn onderdeel tevreden gesteld. De gelovige Sergei kon vastgezet worden. Maar hoe moest Moiseyews dood aan de soldaten verklaard worden?

De mensen van de KGB waren de kamer zwijgend aan het opruimen. Malsin stond rechtop en probeerde het trillen van zijn lichaam te beheersen door zijn armen voor zijn borst te kruisen. Hij wilde gaan zitten, gaan liggen. Had hij maar even tijd om na te gaan wat er

verkeerd was gegaan, nog eens te luisteren naar wat Moiseyew gezegd had voor er een eind kwam aan zijn gekreun en gebeden. „Christus... houdt van alle zondaren.” Was dat wat hij had gezegd?

Er welden nog steeds druppeltjes bloed uit de punktuurgaatjes rond zijn hart. De KGB vertrouwde erop dat hij nog niet dood was en dat ze zijn dood op een ongeluk konden laten lijken. Ze behandelden Malsin als een soort idioot, duwden hem opzij toen ze Moiseyew handig in een deken rolden. Er moest toch een dokter zijn voor zo'n hoofdpijn. Malsin ging zitten met het hoofd in de handen. Als ze dat wilden, moesten ze Moiseyew maar verdrinken. De Zwarte Zee was vlakbij. Malsin voelde dat er iets was wat hij moest onthouden. Als dat gebons in zijn hoofd maar eens op-hield. Het was iets wat Moiseyew had gezegd.

14

Wat recht is kan niet rechter worden.

Meteen toen ze het vreselijke telegram in haar hand had besloot Joanna Konstantinowa niet te gaan huilen. Ze voelde zich of er een kanonskogel door haar heen was gevlogen, die zo weinig van haar had overgelaten dat, als ze haar tranen de vrije loop zou laten, er helemaal niets meer van haar over zou blijven. Met een spierwit gezicht stuurde ze een kind weg om haar man te halen. Een andere zoon, die net zo geschrokken was als zijn broer, rende naar de kollektieve directeur om te gaan zeggen dat zijn moeder niet kwam werken. Joanna probeerde na te denken. Er moest van alles gebeuren en regelingen getroffen worden als ze Iwans lichaam op wilden eisen.

Haar ogen waren droog gebleven op de lange, hete reis naar Kerch. De velden aan weerszijden van de krakende trein lagen zich te koesteren in de verblindend gele gloed van de brandende zon. Ze verbaasde zich erover dat Semyon zolang naar het flikkerende landschap kon staren.

Het was juist dat Semyon, hun oudste, met hen mee was gegaan om te helpen bij alles wat gedaan moest worden, maar toch wou Joanna dat hij maar thuis was gebleven. Het was benauwend niet vrijuit met haar echtgenoot te kunnen praten nu haar hart zo vol pijn was. Semyon geloofde het telegram voor honderd procent; hij dacht aan het verdrinken en stelde steeds weer opnieuw gekwelde vragen terwijl hij naar het voorbijschietende landschap keek. „Hoe kan hij nou

verdrongen zijn als zijn kameraden er ook waren? Waarom hebben ze hem niet weer bij gebracht? Hoe kon er nou zo'n stom ongeluk gebeuren?"

Dan wierp Joanna een blik vol hopeloze woede op haar echtgenoot. Wat voor kans had een dorpsjongen uit Wolontirówka nou ook om te leren zwemmen? Het hele gezin wist dat Iwan niet kon zwemmen. Als hij nooit brieven had geschreven, als hij nooit met verlof thuis was geweest en toen niet verteld had wat er precies aan de hand was, dan nog zou zo'n ongeluk ieder van hen aan het denken hebben gezet.

Joanna was verbaasd over de grootte van Kerch – de straten van de zeehaven zagen zwart van zowel matrozen als soldaten en de geur van vis en het gekrijs van zeemeeuwen vermengde zich met verkeersgeluiden en vulde de lucht boven de stad. Haar magere gezicht was rood; het was in de julimaand erg warm met zo'n zwarte jurk en hoofddoek. Haar man en zoon bewogen zich vrijer door de overvolle straten. Een ijsman had hen een bushalte gewezen, waar ze de bus naar de militaire basis konden nemen.

Ze had niet verwacht kolonel Malsin zelf te ontmoeten. Ze klampte zich stevig vast aan de arm van haar echtgenoot, terwijl ze gekweld naar zijn stem luisterde. De Moiseyews hadden vast wel trek in thee. Er was officieel het een en ander te regelen, maar daar kon hun zoon Semyon wel voor zorgen. Het leger wilde treurende ouders zo weinig mogelijk lastig vallen. Het was een enorme schok geweest.

Het scheen voor de kolonel trouwens ook een hele schok geweest te zijn. Joanna keek naar zijn trillende handen en afgetobde gezicht en verbaasde zich erover. Hij drukte Semyons hand en spande zich zo te zien hevig in om beleefd te zijn. Semyon was lid van de

Komsomol in de Suworowskiy sekte van Moldawië. Prima. Een goede zoon. Hij kon helpen bij de militaire regelingen, zodat zijn ouders wat konden uitrusten van de lange reis. Malsin liep met Semyon naar zijn kantoor. Toen kwam hij weer terug; hij bleef aarzelend voor de ouders staan. Even hing er een vreemde stilte, tot hij naar een stel stoelen voor zijn kantoor knikte. Angstig ging Joanna naast haar man zitten. Malsins stem klonk schor van het roken en van vermoeidheid. Het kostte Joanna enige moeite hem te verstaan en zijn Russisch te begrijpen. Een brandende sigaret hing smeulend tussen zijn vingers. „Kameraden Wasiliy en Joanna Moiseyew, er is iets wat jullie moeten weten.” Hij dempte zijn stem nog wat en ging haperend verder. „Ik was erbij toen jullie zoon stierf. Hij heeft geen makkelijke dood gehad. Hij heeft zich tegen de dood verzet, maar hij stierf als christen.” Het woord bleef in de bedompte lucht hangen. Joanna keek de kolonel stomverbaasd aan. Had ze hem goed verstaan? Onvoorstelbaar dat een officier uit het Rode leger zo iets zei! De kalme stem van haar man verbrak de stilte. „Dank u dat u ons dit vertelt. Maar daar twijfelden we ook niet aan. De Heer is trouw tot in de dood.” Malsin draaide zich om en liep met onzekere stappen naar zijn kantoor. Wat mankeerde hem? Waarom voelde hij zich geroepen om over Moiseyew te praten? Hij was verdrongen. Dat was het enige wat hij niet moest vergeten. Daar moest hij zich op vastbijten. Hij zou alles wel met Galina bespreken als hij naar huis ging. Als hij het haar vertelde, praatte hij het van zich af. Hij sloot de deur van zijn kantoor en keek naar Semyon. Als lid van de kommunistische jeugdbond kon er geen twijfel over bestaan waar zijn loyaliteiten lagen. Hij moest volledig doordrongen worden van

zijn verantwoordelijkheden. Malsin haalde eens diep adem en stak een nieuwe sigaret op.

Een arme nachtbries woei door het treinraam, dat een tijdje openstond. Ze waren op terugreis naar Wolontirovka. Het had Joanna niet verbaad dat Semyon niets tegen hen gezegd had over zijn lange onderhoud met Malsin. De lichten in de coupé maakten spiegels van de treinramen en Joanna staaarde naar het spiegelbeeld van haar zoon. De smalle halve maan aan de donkere zomerhemel boven zijn hoofd leek net een sikkkel. De trein zat vol vermoeide vakantiegangers; sommigen zaten met knikkende hoofden te slapen, anderen aten worstjes of kaas die ze uit hun bagage haalden. Maar Semyon zat kaarsrecht en staaarde naar het donkere scherm dat de nacht voor het raam had laten zakken. Zijn haar viel over zijn als uit steen gehouwen gezicht. Niets aan hem bewoog.

Hij had zijn gezicht die nacht maar één keer van het raam afgewend om zijn ouders onderzoekend aan te kijken. Zijn ogen rustten op zijn vader, die voorovergebogen zat te bidden. Zonder iets te zeggen keek hij even naar zijn moeder, waarna hij weer zwijgend naar buiten ging zitten kijken. Het had iets van het sluiten van een deur, zodat Joanna onwillekeurig haar hoofd omdraaide en naar de coupédeur keek. Was die soms opeens dicht gegaan? Nee, ze verbeeldde het zich alleen maar. Er was iets dicht gegaan in Semyon. En toen ze zich dat realiseerde, begon ze eindelijk te huilen. Op de een of andere, onbegrijpelijke manier was Semyon nu ook weg.

Zoals de gewoonte was, zouden ze zijn lichaam in een open lijkstap door het dorp dragen. Joanna Konstanti-

nowa huilde onafgebroken, terwijl de mannen aan de andere kant van de volle kamer Iwan klaarmaakten voor de begrafenis. Er hing een vreemde lucht van flitslampen in de warme kamer. De voorgangers werkten zwijgend verder, onhandig manipulerend met het dode gewicht van het lichaam wat ze in burgerkleding staken. Wat had het voor zin om foto's te maken van wat het leger hem had aangedaan? Joanna probeerde een slok water te drinken uit het glas dat de zuster naast haar op de bank haar voorhield, maar duwde het toen weg. Iemand veegde haar gezicht af.

Joanna sloot haar brandende ogen. De broeders in de kamer brachten Iwans uniform weg en gaven de zusters een teken om de bloemen voor in de kist te brengen. Onwillekeurig gingen haar ogen weer open toen ze het geschuifel van hun voeten hoorde. Er werd een papier neergelegd. Vaag herinnerde Joanna zich dat Wasiliy een verklaring had opgesteld die men daar kon tekenen. Hij was vastbesloten te bewijzen – met ooggetuigen – dat de overlijdensverklaring „dood ten gevolge van verstikking”, die officier Platonow had afgegeven, niet klopte. De brandwonden, de punktuurgaatjes, alle bonte en blauwe plekken zouden voor de begrafenis aan getuigen getoond worden. Maar wie zou het papier geloven, al was de verklaring door heel Moldawië ondertekend? Wasiliy boog zich over haar heen en riep haar met tedere stem. Ze zette haar naam onder de zijne. Toen volgde ze Wasiliy met matte ogen terwijl hij met het papier rondging. Er was zoveel wat niet uitgelegd hoefde te worden. Hij was zo verstandig om de pen niet alleen te overhandigen aan de aanwezige gelovigen, maar ook aan de andere buren en dorpsbewoners die er waren.

Spontaan begonnen de gelovigen nu te zingen. Joanna

stond wankelend op, geholpen door de zusters die naast haar op de kleine bank zaten. Het lied „Ik ben een pelgrim” schalde door de open ramen tot op de straten en de geurige velden daarachter. Er waren veel dorpsbewoners in het kleine huis. Buiten stonden er nog meer voor de open ramen en tegen de muren van het huisje te luisteren. Er zouden een paar mensen spreken, wist ze. Misschien kon Iwan zelfs in zijn dood nog mensen bij de Heer brengen. De meeste mensen uit het dorp hadden beslist nog nooit een preek gehoord of een christelijke begrafenis bijgewoond. De gelovigen zongen door, tot broeder Chapkiy met geopende bijbel voor de kist ging staan. De laatste tonen van het gezang stierven weg in de stille lucht en toen begon hij te spreken. Rustig begon hij: „Zalig is in de ogen van God de dood van zijn heiligen.” Een paar vrouwen begonnen zachtjes te huilen. Joanna ging zitten, niet in staat te spreken of te denken.

De tijd leek stil te staan. Ze wist dat een paar broeders gepreekt hadden, zeker nu er zoveel ongelovigen aanwezig waren. De jongelui zouden gedichten hebben voorgelezen. Merkwaardigerwijs leek het net of er helemaal niets gebeurd was, maar toch liepen ze buiten, op weg naar de begraafplaats. Het felle zonlicht verblindde haar bijna terwijl ze met haar man achter de kist liep. De wereld mocht zien wat ze met haar zoon gedaan hadden! Ze was blij dat de banieren met bijbelteksten hoog gehouden werden, wapperend aan de stokken in de golven hitte die uit de door sporen gegroefde weg leken op te stijgen. De meeste gelovigen waren weer aan het zingen, maar daar voelde Joanna zich niet toe in staat. De teksten waren gedrukt in het Moldawisch en in het Russisch en Joanna richtte haar blik op de Moldawische woorden. „Want het leven is

mij Christus en het sterven gewin.” „En weest niet bevreemd voor hen, die wél het lichaam doden, maar de ziel niet kunnen doden.” Het hele dorp en het hele land en iedereen die het hoorde mocht er getuige van zijn dat zij niet zo onnozel waren om niet te weten wat ze gedaan hadden! „Ik zag onder het altaar de zielen van hen, die geslacht waren om het woord van God.” Die teksten moesten maar uitschreeuwen wat zijzelf niet konden zeggen!

De processie slingerde zich langzaam door het dorp naar de begraafplaats. Groepen landarbeiders en oude mensen uit de kleine boerenhuisjes kwamen er nieuwsgierig op af. Hun zoon Wolodia liep voor de kist uit met een grote foto van Iwan voor zijn borst, die gemaakt was toen Iwan met verlof was. Het jonge gezicht leek de toeschouwers veelbetekenend aan te kijken, alsof het de een of andere diepzinnige wijsheid wilde meedelen. Veel landarbeiders voegden zich bij de stoet; de overledene was uiteindelijk een jonge soldaat geweest en dit was een ongewone begrafenis. De voorgangers liepen naast elkaar, zingend, en de twee versleten bijbels die ze bij zich hadden werden eerbiedig vastgehouden door Fyodor Gorektoi, de oudste van de voorgangers, en zijn neef Pyotr. Hun witte baarden en hoofden flinsterden in het heldere zonlicht.

Er groeide een bosje berkebomen in de hoek van het kerkhof waar het graf was gedolven. De lange stoet verzamelde zich onder de bomen. De mensen knipperden tegen het zonlicht. De gelovigen zongen en voorganger Chelorskii sloeg zijn bijbel open en preekte nogmaals, zijn ogen gericht op de grote groep arbeiders en oude mensen met kleine kinderen die naar hem stonden te luisteren.

Joanna greep de arm van haar man, toen het deksel met de verbroken legerzegels op de kist werd bevestigd, die daarna in de aarde verdween. De gelovigen zongen „Naar ons hemelse huis.” Joanna keek met een smartelijke blik over de gebogen hoofden van haar snikkende jongere kinderen naar de gezichten van de jonge mensen die Vanya's vrienden geweest waren. Ze hadden allemaal bloemen meegebracht, die ze tijdens de lange plechtigheid in hun armen hadden gehouden. Ze kwamen nu, terwijl de aarde met scheppen vol op het deksel van de doodskist plofte, langzaam naar voren en stapelden hun bloemen rond de rand van het graf. Stefan Alexandrowitsj droeg het vaandel met de tekst „Want het leven is mij Christus, het sterven gewin.” Met een krachtige beweging stootte hij de stok in het gras. De jonge mensen liepen er naar toe en knielden rustig neer onder het vaandel. Het werd stil op de begraafplaats. Zelfs de nieuwsgierigen, die zich hadden uitgerekt om het zakken van de kist te kunnen zien, werden stil. Onder de open hemel, op socialistische grond, begonnen de jonge mensen te bidden.

EPILOOG

Twaalf dagen na de begrafenis begonnen de Moiseyews hun verhaal wereldkundig te maken. In een officieel protest aan Moskou (lees de hierna volgende documenten) vroegen ze om een onmiddellijk onderzoek en een autopsie door een team artsen, waar ook twee plaatselijke christelijke artsen zitting in moesten hebben.

Er werd niet meteen gereageerd. Intussen werd Iwans onderdeel, 61968T in Kerch, opgebroken. De mannen werden verspreid over alle delen van de Sowjet-Unie. Geen twee soldaten bleven bij elkaar.

Het zoontje van kolonel Malsin viel van een wagen en overleed aan de gevolgen daarvan.

Galina Malsin werd in een psychiatrische inrichting opgenomen.

Malsin zelf werd van zijn post ontslagen. Hij gedraagt zich, naar men zegt, als een waanzinnige, bezeten door het idee dat hij door God gestraft wordt.

De Raad van Familieleden van Gevangenen, gaf onmiddellijk publiciteit aan dit martelaarschap via haar ondergrondse bulletins. Kondoleantiebriefven begonnen huize Moiseyew binnen te stromen, vanuit Leningrad tot Siberië toe. Het verhaal bereikte al gauw ook de Westelijke nieuwsbladen; het werd in dertig landen in zowel wereldlijke als religieuze media gepubliceerd en had verbitterde ontkenningen van de Sowjet-Unie ten gevolge.

Gelovigen die het verhaal doorgaven werden in staat

van beschuldiging gesteld en gearresteerd. Twee voorgangers in Swerdlowsk werden voor de rechter gebracht, een van hen alleen omdat hij de foto van Iwans lijk in een kerkdienst had laten zien, hoewel hij er geen commentaar bij had geleverd. Gelovigen melden dat er zelfs in Polen tweeëntwintig arrestaties werden verricht.

Russische huizen en gebedshuizen worden voortdurend onderworpen aan speurtochten naar documenten, brieven en bandjes over Iwan. In bepaalde delen van Moldawië scheurden overijverige agenten de Penta-teuch uit bijbels van gelovigen, aangezien ze in de tekst herhaalde malen de naam Moiseyew ontdekt hadden (het Russische woord voor „Mozes”).

Eindelijk kwam er, half september 1972, een onderzoekskommissie naar Wolontirovka, tweeënvijftig dagen na de begrafenis. Deze begon met de dorpsbewoners, die het papier op de begrafenis hadden ondertekend, aan een kruisverhoor te onderwerpen. Elke niet christen ontkende, doodsbang, ooit het lijk gezien te hebben of er iets over te hebben gezegd.

De dag daarop werd Iwans lichaam opgegraven. Het was alleen zijn ouders en één broer toegestaan daarbij aanwezig te zijn. De kommissie, waar geen christenartsen in zaten zoals gevraagd was, sneden het hart met het omliggende weefsel eruit, waarna ze het lichaam weer begroeven. Een rapport van die kommissie is nooit openbaar gemaakt.

Het laatste nieuws van Sergei, Iwans vriend, was dat ook hij, naarmate de dag van zijn ontslag uit dienst dichterbij kwam, vervolgd werd en ultimatus te horen kreeg om zich te beteren.

Er zit nu weer een gelovige zoon van de Moiseyews in het Rode leger.

DEEL TWEE

DE DOKUMENTEN

UITTREKSELS UIT VANYA'S BRIEVEN AAN ZIJN OUDERS

Datum onbekend.

Vrede, mijn geliefde ouders. Ik heb broeders in Christus uit Zaprozhiye bij me gehad. Ik was daar blij mee, ook al heeft iemand van een Unie-Raad me de vorige week verraden omdat ik over Christus preekte.

Al ben ik dan soldaat, ik werk voor de Heer, ondanks de moeilijkheden en beproevingen. Jezus Christus gaf me opdracht zijn woord in deze stad te verkondigen, op elke bijeenkomst, in mijn militaire afdeling, aan officiers en soldaten. Ik ben op het afdelingshoofdkwartier geweest en in een speciale sectie. Hoewel het niet makkelijk was, heeft de Heer het zo geleid dat alles daar ten goede gekeerd is. Ik zag kans zijn woord aan het hoogste personeel te verkondigen, maar ik werd bespot en verwijderd.

Zij die niet naar de menselijke, maar naar Gods wil leven, zullen behouden worden. Bewaar de geboden van Jezus. Jullie horen te zijner tijd nog wel hoeveel wonderen en openbaringen ik gekregen heb.

In de Heer,
jullie Vanya

15 juni 1972

Christelijke groeten aan mijn dierbare ouders. Ik heb jullie brief gekregen en was daar erg blij mee. Allereerst wil ik zeggen dat ik dankzij de genade van de liefde van onze hemelse Vader gezond ben. Ik heb jullie

geschreven wanneer de Heer me liet zien wat de meest juiste manier van leven is, en hoe alle christenen behoren te leven. In de volgende brief zullen jullie daar meer over horen, want de Heer heeft alles geopenbaard. Lieve ouders, toen ik thuis was, heeft Ilyusha me een psalm geleerd. Ik heb jullie gevraagd die op te schrijven. Ilyusha leert dus al psalmen, ook aan zijn ouders, zodat ze die mee kunnen zingen. Gisteren was ik op de Kerch-bijeenkomst. Ik heb daar broeders van een andere bijeenkomst ontmoet. Er was ook een broeder uit Sochi. Ze kenden mij al. Het bezoek was erg fijn. En iedereen hier en in Sochi zendt alle broeders in Moldawië een groet in de Heer.

Lieve ouders, de Heer heeft me de weg laten zien die ik moet gaan. Ik heb besloten te gehoorzamen. Ik weet alleen niet of ik ooit terugkom, want de strijd is zwaarder dan ooit. Ik zal fellere en grotere gevechten moeten leveren dan tot dusver. Maar ik hoef niet bang te zijn. Hij gaat voor mij uit. Wees niet verdrietig om mij, mijn lieve ouders. Ik hou immers meer van Jezus dan van mezelf. Ik zal Hem gehoorzamen, ook al is mijn lichaam een beetje bang of al wil het dat alles niet doormaken. Ik doe het omdat ik meer waarde hecht aan Hem dan aan mijn eigen leven. En ik zal geen acht slaan op mijn eigen wil, maar de Heer volgen zoals Hij me leidt. Als Hij zegt „Ga”, dan ga ik.

Wees niet bedroefd als dit mijn laatste brief aan jullie mocht zijn. Ik verbaas me er zelf wel eens over, als ik visioenen zie en hoor, als ik engelen zie en hoor spreken, dat Vanya, jullie zoon, met engelen spreekt; ik kan het haast niet geloven. Ik heb ook mijn tekortkomingen gehad en ik was zondig, maar de Heer heeft dat door het lijden weggedaan. Dan leef je niet meer zoals je zelf wilt, maar zoals de Here dat wil.

Nu wil ik nog graag wat zeggen tegen degenen die niet in onze Here Jezus Christus geloven. Jullie noemen je anti-christelijk, omdat jullie weten, ook al geloven jullie het niet, dat er een Heer is. Jij, Semyon, beste broer van me, weet dat de hemelse Vader ook jou leven kan geven. Ik kan jou ook niet meer volgen hoor. Er is veel gebeurd en ik zit een heel eind van je vandaan. Maar, Semyon, laat me je nog één keer vertellen dat God bestaat. Neem van mij aan dat ik met engelen gesproken heb en dat ik zelfs met hen naar een andere planeet gevlogen ben, waar eeuwig leven op ons wacht. Geloof, geloof, als jullie kunnen, jullie allemaal die Hem nog niet kennen. Ik schrijf jullie dit omdat ik het allemaal gezien heb en weet dat het bestaat.

30 juni 1972

We groeten jullie allen met de geweldige liefde van Jezus Christus. De minste van de broeders, Vanya, schrijft jullie.

Ik kan jullie nog steeds schrijven om te vertellen dat er op mijn geweldige ontmoeting met Sergei niet een nieuwe storm, maar een heleboel nieuwe stormen volgden. Ik was daar blij mee; als er geen storm, geen tegenwind zelfs zou zijn, zou het vast saai worden. Ik raak zo langzamerhand gewend aan al die stormen.

Wat is het wonderbaarlijk en geweldig dat er ver van onze aarde zoveel vreugde heerst! Broeders, blij moedig voorwaarts gaan! Wees niet bang als jullie op weg naar het hemelse doel door het vuur moeten gaan.

Als jullie in je hart Christus niet bovenal beminnen, zijn jullie niet waardig Hem te volgen.

Ik zal jullie nu schrijven wat voor wonderlijke lichamen engelen hebben, en wij ook, als we trouw zijn tot

de dood. Ik wilde altijd al graag een engel zien, en ik heb ze nu gezien. Ik zag wat voor kleren ze droegen en heb jullie daar al over verteld. Maar hun lichamen lijken niet op die van ons. Je kunt er gewoon doorheen kijken, net als door glas, en van binnen en van buiten zijn ze zuiver, zo zuiver als kristal of glas. Je kunt alles in hun lichaam zien. Ze zijn absoluut zonder zonde, hebben geen enkel gebrek. Ook wij zullen ooit zo'n geestelijk lichaam krijgen. Met dergelijke lichamen kunnen we Jezus Christus en de engelen zien, en ook de hemelse Vader! Dan zullen we weten wat een ieder denkt. Er heerst daar zo'n enorme vreugde, zuiverheid en liefde! Iedereen is zuiver, volkomen zuiver, en al zou je het mooiste glas oppoetsen, dan zou het nog dof lijken vergeleken bij de lichamen die ons wachten. Ik kijk uit naar jullie antwoord, met de wens dat alle geliefde broeders oprukken naar dat hemelse land.

9 juli 1972

Er zal weldra een einde komen aan de brieven van jullie zoon. Ik ben zwak, maar begroet jullie nog steeds met de liefde van Jezus Christus en met de vrede Gods. Ze hebben me verboden over Jezus te spreken; ik word gefolterd en beproefd, maar ik heb hun gezegd dat ik niet op zal houden over Jezus te spreken. De Heer maakte hen voor het hele onderdeel beschaamd toen ze me aan het kwellen waren. Er stond een soldaat op die op wonderbaarlijke wijze met verlof was geweest en dat tegen iedereen had verteld. Hij vroeg: „Door Wiens macht gebeurde dat?” De autoriteiten gaven het niet op, maar ze werden beschaamd. Ze vroegen me namelijk waarom van twee bomen die vlak naast elkaar stonden de ene groen was en de an-

dere dor. Ik vroeg hen wat het verschil was. Ze zeiden: „Het verschil is duidelijk, want de ene leeft en de andere is dood.” Toen zei ik dat dat ook het verschil is tussen een gelovige en een niet-gelovige. Ze stonden met hun mond vol tanden en wisten niet wat ze daarop moesten zeggen.

11 juli 1972

Ik begroet u allen met de liefde van Jezus Christus. Ik ben blij dat ik jullie nog kan schrijven; misschien zien we elkaar toch nog terug. Misschien hebben jullie al gehoord dat ontslag uit dienst voor mij strikt verboden is. Maar ik werk nu op volle kracht voor Christus – ik wil daar niet prat op gaan, maar wil graag dat jullie dat weten. Ik hoop dat jullie me niet vergeten in jullie gebeden.

Op de tiende van deze maand sprak ik 's avonds over Jezus Christus en na een langdurige discussie kwam een van de soldaten tot geloof. Ik was erg blij en voelde me een stuk sterker. Ik heb Sergei niet meer gezien.* God zij geloofd voor alles. Als ik jullie zie, zal ik jullie alles tot in de finesses vertellen; per brief kan dat niet.

Als hij ziet, hoe de zee tekeer gaat om hen heen, die terugkeren uit de strijd:
„Angstaanjagende golven slaan over ons heen, maar vreugde en moed vullen onze ziel.”

* Kennelijk schrijft Iwan dit naar aanleiding van de „geweldige ontmoeting” met Sergei waar hij het over heeft in de brief van 30 juni.

Voor hen die uit de geduchte, aanrollende golven terugkeerden naar de kust met de overwinning:
„Wij gaan voorwaarts naar de kust, waar de eeuwige overwinning rust.”

„Voor jou geen dagen meer met een dageraad, als soldaat, maar de pijn van scheiding die komen gaat, geen makkelijke maanden, maar diepten van verdriet, waarin je, schijnt het, de moeite van je broeders ziet.”

Maar nee! Macht in overvloed zendt immers de Heer!
Door hun voorbeeld stroomt hoop in hem neer al neemt zijn lot een afschrikwekkende keer.

Hij volgt 's hemels orders, al zijn die niet zacht, deelt met een ander zijn allerlaatste kracht terwijl hij vaak vecht in de donkerste nacht.

Wat hij doet werd hem opgedragen.
Ook al vindt hij het moeilijk, zonder te vragen, hij gehoorzaamt Christus' heilig bevel!

Ik voel dat jullie me niet terug zien... en als jullie het plan hadden om naar me toe te komen – het is zinloos. Ik zal in mijn gebeden aan jullie denken. Ik hoop van ganser harte dat ik Sergei nog eens zie. Misschien is mijn laatste werk hier al gedaan. Ontvang mijn innige christelijke groeten, van de minste der broeders. Ik verwacht geen antwoord van jullie en verzoek jullie niet te schrijven.

Tot weerziens en God zij met jullie, lieve vrienden. Ik word wat verdrietig als ik aan jullie denk, maar hou dan één ding voor ogen: ik voer Christus' opdracht uit...
groeten van Vanya

14 juli 1972

Het werk is zwaar en ik doe wat Jezus bevolen heeft. De beproevingen zijn zwaar en het lijden valt me niet licht. Ik heb jullie veel te vertellen, wat niet in een brief kan. Ik wacht op het bezoek van Sergei, zoals de Heer me beloofde. Als we ons nu maar niet schamen over de Heer te spreken. Allen hebben de wonderen gezien en zeggen dat God werkelijk bestaat. Ik zal mijn zaad planten en verdergaan, zoals de Heer me door de Heilige Geest en de engelen leert.

Wees niet boos, maar ik ga op in dit werk. Weet bovendien dat het heel wat betekent voor het lichaam. Ik ga nu naar bijeenkomsten, ook al is mij dat door hen verboden. De broeders laten allen groeten. Ook ik groet allen: Slabodzeya en Yernakley (ECB-dorpskerkjes).

Ik wou dat Semya en Galya de macht van de Heer konden zien en daarin geloven, zodat ze zien zouden dat Hij bestaat, net als allen hier: officiers en soldaten zeggen dat er een God is en vrezen Hem, want ze zien wonderen en ze zien zijn macht. Ik wou ook dat grootmoeder ging geloven en dat ze erachter kwam dat het pad dat zij volgt naar de hel leidt. Jezus Christus roept nog steeds en Hij wil eeuwig leven geven, ik kan dat niet. Geloof in het evangelie. Als jullie horen dat ik niet meer vrij ben, onthoud dan dat ik in Kerch een zakboekje heb achtergelaten, waar ik alle wonderen in heb opgeschreven – misschien kunnen jullie het ophalen of kunnen ze het jullie brengen, dat weet de Heer. Wees waarachtige christenen. Hij zal jullie versterken en jullie zijn kracht zenden.

Vraag, want Hij is overvloedig in alles, en al wat jullie nodig hebben geeft Hij in overvloed. Ik denk aan jullie in mijn gebed.

In de Here, Vanya

15 juli 1972 (aan zijn broer Wladimir)

Beste broer,

Ik heb je brief gekregen en schrijf nu pas terug omdat er een zware storm opstak. Toen Sergei kwam, kreeg hij er ook van langs, en zijn literatuur en zelfs zijn briefkaarten werden hem afgenomen.

Zeg dit niet allemaal tegen onze ouders. Zeg alleen maar: „Vanya schreef me een brief en zegt daarin dat Jezus Christus ten strijde trekt. Dit is een geloofsstrijd en hij weet niet of hij daar ooit uit terugkomt.”

Ik wil graag dat jullie allemaal, beste vrienden, jong en oud, deze ene tekst onthouden: Openbaring 2:10 – „Wees getrouw tot de dood, en Ik zal u geven de kroon des levens.”

Ontvang deze laatste brief hier op aarde van de minste der broeders.

Vanya

Архив

19-20 VII-72

Мы нижеподписавшиеся являемся свидетелями в том, как привезенный группой Майсеева Ивана Васильевича 1952 г. раненного с военной службы в г. Керчь в/р 61968 "Т" на подъявительском свидетельстве о смерти № 286064 1-А.Т. диагнозом "Механическая асфиксия с/т удушья", но удостоверили, что смерть наступила в результате удара умышленного характера.

Свидетелями и фотосъемкой: Сердце проколото икрыми раз, нога и голова сильно побиты, на груди от

Свидетели села Волонтировка подписались:

1. Майсеев В. П.
2. Майсеев У. К.
3. Майсеев В. В.
4. Майсеев С. В.
5. Майсеев Н. П.
6. Зенкин С. П.
7. Албу С. У.
8. Фроленович Н. П.
9. Роману Д. С.
10. Сиссаренко А. С.
11. Трубетку В. Т.
12. Паскар Т. М.
13. Албу Д. Ф.
14. Ефремова А. У.
15. Мокшанов Е. С.
16. Бернштейн Я. Ч.
17. Ефремова А. С.
18. Ковальчук А. Ф.
19. Шорова И. И.
20. Тимощенко А. М.
21. Колесников И. И.

Майсеев
Майсеев
Майсеев
Майсеев
Майсеев
Зенкин
Албу
Фроленович
Роману
Сиссаренко
Трубетку
Паскар
Албу
Ефремова
Мокшанов
Ефремова
Ковальчук
Шорова
Тимощенко
Колесников

22. Астахов П. А.
23. Железняк С.

Астахов
Железняк

DOKUMENTEN BETREKKING HEBBENDE OP DE BEGRAFENIS

VERKLARING

19-20 juli 1972

Wij ondergetekenden. waren getuigen van het feit dat het lijk van Moiseyew, Iwan Wasiliewitsj, geboren in 1952, thuisgebracht uit militaire dienst in Kerch, militair onderdeel 61968T, niet overeenstemde met de overlijdensakte no. 2860641-AT met als diagnose: verstikking ten gevolge van verdrinking; wij verklaren dat de dood het gevolg was van opzettelijk geweld. We bevestigen dit met foto's en feiten: het hart werd zesmaal doorboord, de benen en het hoofd waren ernstig gekneusd en er bevonden zich brandwonden op de borst.

Getuigen — inwoners van het dorp Wolontirowka

1. Moiseyew, W.T.	handtekening
2. Moiseyewa, J.C.	"
3. Moiseyew, W.W.	"
4. Moiseyew, S.W.	"
5. Moiseyewa, I.W.	"
6. Tsjapkiy, S.P.	"
7. Albu, S.I.	"
8. Prokopowitsj, M.M.	"
9. Romonu, D.Ye.	"
10. Slyusarenko, A.S.	"
11. Buresku, V.G.	"
12. Paskar, T.M.	"
13. Albu, M.F.	"
14. Yefremowa, A.I.	"
15. Mankosh, Ye.Ye.	"
16. Yefremow, Ya.W.	"
17. Yefremowa, A.S.	"
18. Kotelnik, A.F.	"
19. Blomitskaya, A.M.	"
20. Shorowa, I.I.	"
21. Kolisniczenko, Ye.I.	"
22. Toma, T.A.	"
23. Toma, Ye.S.	"

OPEN BRIEF VAN VANYA'S KERK

„Anderen hebben zich laten folteren en van geen bevrijding willen weten, opdat zij aan een betere opstanding deel mochten hebben” (Hebreeën 11:35).

„Mijn getuige, mijn getrouwe, die gedood werd...” (Openbaring 2:13).

OPEN BRIEF:

aan alle kinderen Gods die samen de gemeente van onze Here Jezus Christus vormen.

Geliefde broeders en zusters in de Here! Wij melden u een droevige gebeurtenis. Wij delen allen in deze smart, want wij vormen tezamen één Kerk, het Lichaam van Christus.

Op 17 juli 1972 ontvingen broeder Wasiliy Trofimovitsj Moiseyew, en zijn vrouw Joanna Constantinowa een telegram van het militaire onderdeel 61968T uit Kerch: „Uw zoon Iwan Wasiliewitsj Moiseyew is op tragische wijze om het leven gekomen.” Toen het lichaam aan de familie werd gegeven, ging het vergezeld van een overlijdensverklaring, waarin onder „doods-oorzaak” verklaard werd: „Verstikking ten gevolge van verdrinking.” De deskundige, die een autopsie verrichtte, vermeldde in zijn verklaring: „Dood werd veroorzaakt door geweld.”

Voor de teraardebestelling werd de kist geopend en het lijk geïnspekt, waarop alle aanwezigen van afgrijzen vervuld werden. In de buurt van het hart waren zes diepe gaatjes te zien, de linker- en rechterzijde van het hoofd vertoonden wonden en ontvellingen, de voeten en de rug waren bont en blauw geslagen en op de borst waren grote brandwonden te zien.

Om zijn mond zaten zwarte en blauwe vlekken. Daar we weten dat Vanya een getrouwe getuige was van Christus, verklaren wij:

hij werd gefolterd en gemarteld voor Jezus. Op zestien juli van dit jaar verstreek het laatste ultimatum wat Iwan gesteld was om nog eens na te denken over de gevolgen van zijn geloof. „Personages in burgerkleden” (aldus luidt een gedokumenteerd getuigenis) gaven, daarbij geholpen door militaire bevelhebbers, Iwan Moiseyew herhaalde malen „een ultimatum om na te denken” met de eis zijn christelijke overtuigingen af te zweren. Hij heeft geleden en is gemarteld, maar is God trouw gebleven; zijn kwelgeesten hebben hem met niet één woord zijn geloof horen loochenen. Terwijl hij nog in leven was, werd hij in zee verdrongen, op een diepte van één meter zesenvijftig, om alle sporen uit te wissen. Vanya was 1.85 meter lang.*

Wij voelden een intens verdriet toen we zijn ouders snikkend bij de kist zagen staan, terwijl ze grote moeite hadden met het herkennen van het gezicht van hun zoon. We hebben hen echter getroost; onszelf ook, want wij hebben allen een hemelse Vader, een Trooster, Die een rechtvaardig Rechter is.

Er stonden veel mensen bij de kist van de gemartelde broer: broeders, zusters, mensen uit het dorp en mensen van elders die een erediens voor de Heer bij kwamen wonen. De begrafenis was op 20 juli 1972, in de middag. Er werden liederen gezonden en spandoeken met teksten in het Russisch en Moldawisch megedragen: „Want het leven is mij Christus, het sterven

* Wat ze hier bedoelen is dat Iwan met zijn lichaamslengte nooit bij die diepte verdrongen kan zijn, tenzij hij onder water werd geduwd, of bewusteloos is geweest.

gewin," „Weest niet bevreesd voor hen, die wèl het lichaam doden, maar de ziel niet kunnen doden," en „ ...zag ik onder het altaar de zielen van hen die geslacht waren om het woord van God."

Zo is het gedrag der goddelozen. De mate van hun wetteloosheid wordt steeds groter, waarvan het martelaarseinde van onze geliefde broeder Iwan Wasiliewitsj Moiseyew wel het bewijs is.

Nadat we het stoffelijk overschot van de gemartelde broeder Vanya aan de aardè hadden toevertrouwd, keerden we weer eerbiedig naar onze plaats terug, vol verlangen de Heer nog vuriger te dienen en Hem, net als broeder Vanya, trouw te blijven tot de dood.

Ja, zelfs in deze tijd gebeuren er ongehoorde dingen; sla acht op wat wij adviseren en zeggen. Zeg dit tegen alle mensen die de Heer liefhebben, vertel het iedereen, klein en groot, zodat allen, die de Heer vrezen en zijn terugkomst verwachten, in één geest en eenparig de Heer aanroepen, opkomend voor en staand achter de waarheid.

Wees onwrikbaar in je trouw.
Versaag niet onderweg.
De Heer zal je geest versterken,
het duister doen opklaren.
De zon zal je verwarmen
met haar trouwe stralen.
Boven het duistere pad
zal Gods licht opgaan.

En als zwarte stormwolken
het diepe blauw van de hemel bedekken,
zodat de zon niet meer
op je pad kan schijnen,

vergeet dan niet
dat de Almachtige bij je is.
Versaag niet,
maar zie de dag vol vreugd tegemoet.

I.M. Moiseyew

Uw broeders en zusters uit de kerken van Slobodzeyska, Yermokleyska, Zamiska, Benderowka en Tiraspoljska, die de begrafenis in Wolontirowka op 20 juli 1972 bijwoonden. (Hierna volgen 68 namen.)

HET OFFICIELE PROTEST VAN DE MOISEYEW AAN DE WERELD

Aan: *A.A. Gretsjko, minister van de gewapende strijdkrachten van de USSR*

L.I. Bresjnew, sekretaris-generaal van het Centrale Komitee van de CPSU

K. Waldheim, sekretaris-generaal van de V. N. Het Internationale Komitee voor de Rechten van de Mens in de V. N.

Professor M.W. Keldysj, president van de USSR Akademie van Wetenschappen

Voorzitter van de Schrijversbond in de USSR

Uitgevers van de kranten: Sowjetskaya Rossiya, Prawda, Izwestiya

Raad van Kerken van Evangelische Christenen en Baptisten in de USSR (ECB)

*Raad van familieleden van Evangelische Christenen en Baptisten gevangenen in de USSR**

Alle christenen

Van: *De ouders van Iwan Wasiliewitsj Moiseyew, dood gemarteld omwille van zijn geloof in God tijdens zijn dienstdienst in het Russische leger; inwoner van Wolontirovka, Suworowskiy streek, Moldawië, USSR.*

„En ieder die dit zag zeide: Zo iets is nooit ge-

* Deze Raad werd in 1961 gevormd door leden van de ECB ter verdediging van mannen en vrouwen die vanwege hun christelijke overtuigingen in de gevangenis terecht kwamen.

beurd... tot op deze dag" (Richteren 19:30).

BUITENGEWOON VERSLAG

Op 16 juli 1972 is onze zoon en broer Iwan Wasiliewitsj Moiseyew, geboren in 1952, gestorven omwille van zijn geloof in God, door vreselijke martelingen in Kerch tijdens zijn dienstdienst in het Sowjet-leger (militaire onderdeel 61968T).

In het bijzijn van luitenant kolonel W.I. Malsin, werd hij, bedekt met wonden, uitgeput door martelingen, maar nog in leven, in de Zwarte Zee met geweld verdronken, op een diepte van één meter zesenvijftig, terwijl hij zelf één meter vijfentachtig lang was.

De overlijdensverklaring luidde: „Verstikking ten gevolge van verdrinking.” De autopsie wees uit: „Dood ten gevolge van geweld.”

Op 17 juli 1972, om acht uur 's morgens, ontvingen we een telegram: „Uw zoon is op tragische wijze om het leven gekomen. Stel ons s.v.p. op de hoogte van uw aankomst.” Toen we in Kerch waren, besloten we hem in zijn geboortedorp ter aarde te bestellen. Men liet ons het gezicht van onze zoon in zijn kist zien, waarna de kist dicht werd gesoldeerd. Onze zoon Semyon, een lid van de Komsomol, was bij ons. De kommandant van het militaire onderdeel liet hem alleen in zijn kantoor komen en praatte een hele tijd met hem over iets, waar Semyon met geen woord tegen ons over heeft gerept.

Kapitein W.W. Platonow, een sergeant die bij had getekend, en een soldaat werden op 20 juli met de kist naar het dorp gestuurd, om de begrafenisplechtigheid bij te wonen. Toen we de kist met het lijk van onze zoon in ontvangst genomen hadden, besloten we het

lichaam te inspekteren en het te fotograferen. We begonnen daarom het deksel van de kist open te breken. W.W. Platonow en de sergeant zaten vlakbij ons en raakten gealarmeerd toen ze dat zagen; ze kondigden onmiddellijk aan: „We moeten gaan, we hebben haast,” waarna ze snel in hun auto stapten en verdwenen. Na het openen van de kist, verwijderden we de kleren teneinde het lichaam te inspekteren, maar Semyon stond ons niet toe het lichaam te inspekteren en te fotograferen, waarbij hij lichamelijk geweld gebruikte. Hij zei tegen de familie: „Fotografeer hem met zijn kleren aan.” De aanwezigen merkten het volgende op aan het lichaam – in de hartstreek zes diepe prikken met een rond voorwerp, aan de linker- en rechterzijde van het hoofd schaafwonden, kneuzingen aan benen en rug, grote brandwonden op de borstkas, zodat het tikken van een vinger op de huid duidelijk hoorbaar was, en blauwe plekken rond de mond. Dit alles werd bevestigd door drieëntwintig getuigen, inwoners van Wolontirowka, in een verklaring van 20 juli 1972, die wij hierbij voegen.

Uit een gesprek van de kommandant van het onderdeel. W.I. Malsin, met ons, Vanya's ouders, moet het volgende nog aangetekend worden: „Op de ochtend van de zestiende was ik bezet; ik leidde een groep overheids gasten rond in het onderdeel. 's Middags reed ik met Moiseyew in een GAZ-69 truck naar les.” Volgens zeggen van soldaten die ooggetuigen waren, reed Malsin met een aantal onbekende burgers in een Pobeda auto, en volgde Moiseyew hen in z'n eentje in de GAZ-69 truck, met onbekende bestemming.

Op 19 juli 1972 verklaarde Malsin bij het vrijgeven van Moiseyews lichaam: „Moiseyews dood is niet gemakkelijk geweest; hij heeft zich tot het uiterste tegen

zijn dood verzet, maar hij stierf als christen. Dit is mijn zevende pakje sigaretten van vandaag.” Op 1 augustus van dit jaar zei hij: „Mijn vrouw is negen pond in een week afgevallen ten gevolge van Moiseyews dood,” waarbij hij ook zei dat „ze niet meer wilde rijden in de auto die Moiseyew had bestuurd.”

(Dan volgt een uittreksel uit Iwans bandopname en brieven als bewijsstukken van de vervolging waar hij aan bloot stond toen hij in dienst was.)

Weer willen we de woorden van luitenant kolonel Malsin aanhalen: „Moiseyews dood is niet gemakkelijk geweest; hij verzette zich tot het uiterste tegen zijn dood, maar hij stierf als christen.”

Wij, zijn ouders, verzoeken:

1. Meteen een kommissie van medische deskundigen te sturen om een autopsie te verrichten en de doodsoorzaak vast te stellen van het gemartelde lichaam van onze zoon.
2. Een onderzoek in te stellen om de misdadigers die hem martelden op te sporen en te veroordelen.
Verder stellen wij:
3. Dat wij, als christelijke ouders, nog vier andere zoons hebben die jonger zijn dan Iwan en nog in dienst moeten, maar dat wij, tot de moordenaars gevonden en veroordeeld zijn en een noodzakelijke veiligheids-garantie voor onze gelovige kinderen in het leger wordt verstrekt, die vier zoons niet zomaar dienst zullen laten nemen.
4. Dat wij geloven, in aanmerking genomen dat gelovigen in ons land het mikpunt zijn geweest van onver-

diende beledigingen en laster en dat veel van wat de slachtoffers is aangedaan opzettelijk verdraaid is, dat de kommissie van deskundigen onbekwaam is als er geen christen-dokter zitting in neemt. We zullen daarom alleen toestemming geven tot een autopsie op het lijk van onze zoon Iwan, als onze familieleden eveneens aanwezig zijn, alsmede twee christen-artsen, die wij zullen aanwijzen op de dag dat deze kommissie arriveert. We verzoeken u ons vier dagen van tevoren op de hoogte te stellen van haar aankomst.

We voegen het volgende bij dit rapport:

1. Verklaring van ooggetuigen.

2. Afschrift van overlidensverklaring.

Foto's van het lijk zullen we aan de kommissie van deskundigen overhandigen, wanneer de autopsie wordt verricht.

Hoogachtend: (Handtekeningen) Moiseyew, W.T.
Moiseyewa, J.C.
Moiseyew, W.W.
Moiseyew, R.W.
Moiseyewa, M.W.

Adres:
Moldawische SSR
Suworowskiy Gebied
Wolontirovka

1 augustus 1972

HET SCHRIJVEN VAN DE MOISEYEWS AAN HUN NATIONALE KERKELIJKE LEIDING IN MOSKOU

Aan: *de Raad van Kerken van Evangelische Christenen en Baptisten in de USSR*

de Raad van familieleden van Evangelische Christenen en Baptisten-gevangenen in de USSR

Van: *Wasiliy Trofimowitsj Moiseyew, Joanna Constantinowa Moiseyew, wonende in Wolontirovka, Suworowskiy Gebied, Moldawische SSR*

„En onder het altaar zag ik de zielen van hen, die geslacht waren om het woord van God en om het getuigenis, dat zij hadden.... En aan elk hunner werd een wit gewaad gegeven, en hun werd gezegd, dat zij nog een korte tijd moesten rusten, totdat ook het getal vol zou zijn van hun mededienstknechten en hun broeders, die gedood zouden worden evenals zij” (Openbaring 6:9-11).

BERICHT

Geliefde broeders en zusters,

Wij moeten uw aanhoudende smart omwille van Jezus Christus nog verzwaren door het volgende te melden. Onze zoon, Iwan Wasiliewitsj Moiseyew, geboren in 1952, lid van de Raad van Kerken van Evangelische Christenen en Baptisten, is tijdens zijn militaire diensttijd in Kerch op 16 juli 1972 de martelaarsdood gestorven, als getuige van Jezus Christus. Geslagen, gewond, met een gloeiend ijzer verbrand, maar nog in leven, werd hij in de Zwarte Zee verdrinken op een diepte van 1.56 meter, hoewel zijn eigen lengte 1.85 meter was.

„Dood ten gevolge van geweld.” Aldus het rapport van de deskundige na een autopsie.

Onze zoon heeft het aantal van hen die geslacht zijn om het woord van God doen toenemen. Ondanks ons verdriet, verheugen wij ons toch in zijn lijden. Hij heeft in zijn leven Jezus bovenal lief gehad en dat ook bewezen.

In zijn laatste brieven wees hij ons er vaak op: „Als je iets of iemand in deze wereld meer liefhebt dan Jezus, kun je Hem niet volgen...” Hij hield zijn oog gericht op onze gezegende Leraar, en geloofde standvastig, en leed.

Laat deze levende bloem, die de kracht van zijn jeugd aan het kruis heeft gegeven, alle christelijke jongemensen ten voorbeeld dienen om Christus evenzeer lief te hebben als onze zoon Vanya Hem heeft liefgehad.

... We vragen u door middel van het bulletin bekend te maken dat wij beproevingen te doorstaan hebben; maar God is getrouw, Hij zal ons helpen die te doorstaan.

Vanya's familieleden: vader, moeder, broers en zuster.
1 augustus 1972

ONDERGRONDS NIEUWSBULLETIN AAN DE ALGEHELE PROTESTANTSE KERK

Bulletin

van de Raad van familieleden van Evangelische Christenen en Baptisten-gevangenen in de USSR

„Denkt aan de gevangenen, alsof gij met hen gevangen waart; aan hen die mishandeld worden, als (mensen), die ook zelf een lichaam hebt” (Hebreeën 13:3).

Moskou, 1972

Geliefde broeders en zuster!

„Kostbaar is in de ogen van de Heer de dood van een der zijnen” en nog kostbaarder is de marteldood van getrouwe getuigen van Christus.

Veel materiaal, in de vorm van documenten, foto's, brieven, bandopnamen en een ondertekende verklaring van getuigen, over de martelaarsdood van een jonge christen, onze geliefde broeder Iwan Moiseyew, heeft de Raad van familieleden van Evangelische Christenen en Baptisten-gevangenen bereikt.

Met diep leedwezen berichten wij u deze schandelijke zaak van wetteloosheid en willekeurig optreden, die zich heeft afgespeeld, niet in de Barnaul Gevangenis zoals in 1964 met broeder Nikolai Khmara, maar in het Sowjet-leger. De handen van de beulen zijn, zoals de documenten bewijzen, in beide gevallen dezelfde. Deze informatie is niet bedoeld om wraakgevoelens op te roepen of verontwaardiging jegens de vervolgers van Christus' gemeente in ons land en hun ateïstische ondergeschikten, maar in de eerste plaats om hen op te roepen zich te bekeren (Psalm 2:10-12) en hen er-

op te wijzen dat zij, als zij zich niet bekeren, er niet aan zullen ontkomen eens voor de rechtvaardige Rechter te staan, die van hen zal vragen al het rechtvaardige bloed dat in ons land vergoten is, en hen loon naar werken zal geven, zoals staat in Matteüs 23:32-35. Voorts hoopt en bidt de Raad, met de ouders van broeder Vanya Moiseyew, dat de Heer door middel van deze martelaarsdood veel kinderen van God en alle jonge christenen zal opwekken en inspireren tot een nóg onbaatzuchtiger getuigenis aan een verloren wereld over de redding in Christus.

Jezus Christus, wederom gekruisigd, zelfs door deze glorierijke dood, heeft de wereld overwonnen en heeft onze vervolgers overwonnen! Zij kunnen hun schande slechts met tranen van diep berouw en met Christus' bloed afwassen.

Mogen de geestesogen van veel christenen geopend worden, zodat ze deze zege zien, en mogen velen vervuld worden van zijn Heilige Geest, zodat zij arbeiden voor de zaak van de evangelieprediking.

Laat liefde van de Heer
in onze harten stralen,
als een vuurtoren, hoog boven het land,
zodat vriend zowel als vijand,
niet langer hoeft te dwalen,
maar die Liefde vindt, steeds meer.

I.M. (uit zijn zakboekje)

Raad van familieleden van Evangelische Christenen en
Baptisten in de USSR.

„VERKLARINGEN” VAN IWANS DOOD IN DE PERS

5 januari 1973

Bericht – opgenomen in veel Russische kranten

Op een warme julidag in 1972 verdronk een soldaat, Iwan Moiseyew, zo'n honderd meter uit de kust bij Kaap Borzowka, vlakbij Kerch. Er waren veel zwemmers in het water, zodat hij snel naar de kust werd gehaald. Alles werd in het werk gesteld om hem in leven te houden. Eerst werd kunstmatige ademhaling toegepast. Daarna, na indirecte hartmassage, gaf dr. E. Nowikowo een adrenaline-injectie in het hart en een ofedrine-injectie in een ader. Het mocht echter niet baten en de daarop volgende lijkschouwing wees uit dat hij verdronken was, waarbij hartverlamming was opgetreden.

Zijn dienstkameraden waren diep getroffen door de dood van de jongeman, maar geen van hen had rekening gehouden met de mogelijkheid dat deze tragische gebeurtenis gebruikt zou worden door lieden van de basis die Iwan hun „broeder” noemden. Een aantal van zijn bloedverwanten bleken Evangelische Christenen en Baptisten te zijn. De leiders van de Raad van Evangelische Christenen en Baptisten Kerken besloten het sterven van hun „broeder” te benutten voor een provokatie. Ze vertelden degenen die in Wolontirówka (Moldawië) bij elkaar gekomen waren voor Moiseyews begrafenis, dat Iwan „gemarteld” was. De plekken op

zijn lichaam waren afkomstig van pogingen zijn leven te redden en van de autopsie, maar zij legden deze ten onrechte uit als bewijzen van afschuwelijke martelingen. Tijdens de begrafenis wisten deze provokateurs een verzameling handtekeningen onder een belastend „dokument” te verkrijgen.

Iwans lichaam op 20 juli 1972.

Juni 1973 ALTAJKA PRAWDA

Verslag, zogenaamd geschreven door Semyon Moiseyew, Iwans broer.

Я ЗНАЮ ПРАВДУ

Волно-обстоятельства я видел, как на самом деле погиб Иван Моисеев, знаю всю правду о его смерти.

Повторяйте мне, как и всем знавшим об этой трагической истории, трудно вспомнить о ней. Во цвете лет, неожиданно-неожиданно погиб молодой человек, которому бы еще жить и жить. У кого не сожмется сердце от горя! Но необходимость дать отпор клеветникам, рассказать обманутым ими людям всю правду заставляет меня вновь вернуться к событиям июля прошлого года.

Мы решили погостить несколько дней у моей двоюродной сестры Ларисы. Утром Владимир — ее муж, офицер Советской Армии, хотел показать нам достопримечательности Крыма. Наша машина сломалась, и пока ее ремонтировали, Владимир договорился, чтобы нам дали автомобиль. На нем мы поехали в Керчь. За рулем его сидел молодой солдат. Потом я узнала, что это был Иван Моисеев.

Стало очень жарко, и мы решили искупаться, поехали к мысу Борзовка. Владимир сказал детям и шоферу:

— Только не спешите сразу в воду. Остынете, тогда уж купайтесь.

Потом добавил для Ивана: — А ты только окупись и сразу и машине. Скоро дальше поедем.

Пошли они купаться, а я осталась. Сажу, с людьми разговариваю. Едучи божит Лариса, кричит:

— Шофер наш пропал!
— Как пропал?

— Смотри!

Видно Владимир плавает, мигает, а с берега кричат ему, показывают, где Иван в воду погрузился. Потом те, кто стоял на берегу, рассказывали, что Моисеев вынырнул, что-то крикнул и снова ушел под воду.

Минут десять прошло. Владимир все искал Моисеева. Но тут волна вынесла его тело. Люди сразу подхватили его, давай откачивать. Меня послали вызвать «скорую помощь». Неподделку не то интернат, не то дом отдыха был. Вызвала я «скорую», а пока со мной на берег поехал тамошний врач.

Врач стал делать искусственное дыхание. Потом он говорит: «Спирт нужен». А где его взять? Кинулись к палаткам на берегу, там туристы жили. У них нашелся спирт.

Кто-то кричит врачу: «Говорите, что еще нужно, все найдем. Лишь бы парень жив остался!»

Но и растирание спиртом не помогло. Врач говорит:

— Горчичники нужны.

Нашли в палатках и горчицу.

Тут и «скорая помощь» приехала. Сделали Моисееву инъекцию. Через некоторое время еще одна машина «скорой помощи» примчалась. Опять укол сделали, опять искусственное дыхание...

Три часа бился за жизнь Ивана, но все оказалось бесполезным. Человек пятьдесят

собралось около его тела. И все они, горько переживая смерть солдата, плакали...

И вдруг теперь я узнаю, что нашлись клеветники, которые даже такое тяжелое горе хотят использовать в своих провокационных целях. Что следы, оставшиеся от попыток спасти Моисеева, от медицинской экспертизы, они объявляют свидетельствами «пытки». Каким же бессовестным, циничным надо быть, чтобы осмелиться на такое!

Я знаю, откуда тянется эта клевета. Я была в части, когда родственники Ивана приехали, чтобы забрать его тело. Один из них, едва взглянув на покойного, даже не отдав положенной дани скорби, стал твердить: «Я знаю, его убили, вы его замучили». Мне даже показалось, что он приехал уже с готовой версией и только искал все, что может хоть как-то ее «подтвердить».

О какой же святости, любви к ближнему могут твердить вожаки евангелистских христиан-бaptистов, если у них нет и простой человеческой совести! К служению каким же высоким идеалам верны могут они звать своих единоверцев!

Нас было человек пятьдесят, видевших смерть Ивана Моисеева. И если люди, объявившие его своим «братом», спекулируют на его гибели, если они продали свою совесть за «тридцать импортных серебряников», то мы не позволим им греть руки на несчастье других, за грязной клеветой прятать свои черные души.

Л. А. МАРТИНЕНКО,
жительница г. Старополя.

IK KAN MIJN MOND NIET HOUDEN

Mijn broer is dood. Ik kan het amper geloven. Hij was pas twintig toen de zinloze dood zijn leven afsneed. Hij is me altijd heel dierbaar geweest, en dat is hij nog. We groeiden op onder hetzelfde dak; we werden allebei gestreeld door de zachte handen van onze moeder. We gingen naar dezelfde school in het dorp Wolontirowka, in het Suworowskiy distrikt. Ik betreur maar één ding: ik verbrak de boeien waarmee de Baptisten onze handen en voeten boeiden, maar Iwan deed dat niet.

Hij is niet meer. De zogenaamde broeders in Christus jammerden dat het in bijna de hele wereld te horen was en beweerden dat Iwan moest lijden vanwege zijn geloof en dat hij met geweld werd verdronken. Ik kan niet blijven zwijgen als dergelijke onzin de ronde doet, die onze Sowjet-leiders bedreigt en lastert. Jullie vertellen leugens, jullie belasteren de gedachtenis aan mijn broer, jullie belasteren mijn moeder en vader. Hij en ik hadden ieder onze eigen mening over de wereld. Hij bleef geloven, ik niet. Toch maakte dit verschil van mening ons geen vijanden. Soms spraken wij erover. Volgens mij had het niet lang meer geduurd of mijn broer had gebroken met de Baptisten. Ik was kapot toen ik hoorde dat Iwan een ongeluk had gehad. Mijn ouders en ik gingen naar Kerch om zijn lichaam te halen en hem thuis te begraven.

Tien, vijftien dagen later stelde de zogenaamde Raad van Kerken van Evangelische Christenen en Baptisten een vals dokument samen over de dood van mijn broer. Ik heb het gelezen. De inhoud daarvan is klinkklare nonsens. Hier: „Bewezen is dat Iwan vervolgd werd om zijn geloof; hij werd gestraft, hij kreeg geen

vrije tijd om de stad in te gaan, hij werd gemarteld, enzovoort." Allemaal laster.

Ik voelde me vereerd daar te zijn, waar mijn broer in dienst had gezeten. Ik heb met zijn superieuren en met de soldaten gesproken. Ze hadden niets tegen hem. Hij voerde zijn plichten nauwgezet uit, hij was chauffeur van de kommandant van zijn militaire onderdeel. In één jaar militaire dienst had hij zeven goede aantekeningen gekregen van zijn kommandant. Tweemaal is hij met kort verlof thuis geweest. De Baptisten blijven volhouden dat Iwan in het leger onder druk gezet werd. Dat is niet waar. Ik heb zelf in militaire dienst gezeten en ik weet dat de soldaten niet onder druk worden gezet, ook niet degenen die een religieus geloof belijden. Iwan was in de gelegenheid religieuze ceremonieën bij te wonen. Hij ontving namelijk, net als de andere soldaten, een pasje. Als hij vrij had, kon hij weg en dan ging hij naar gebedsbijeenkomsten.

De Baptisten willen beweren dat mijn broer gemarteld, en naderhand verdrongen, werd. Dat is een regelrechte leugen! Ik heb lui gesproken die het ongeluk hebben zien gebeuren. Hij is verdrongen, maar dat is een ongeluk dat iedereen kan overkomen. Inderdaad zaten er plekken op zijn lichaam, maar niet van martelingen of gloeiende ijzers, zoals de Baptisten volhouden. Die plekken waren het gevolg van de massages en shocks toen men op alle mogelijk manieren Iwans leven trachtte te redden.

We brachten het lijk van mijn broer in een zinken kist naar huis. Daar aangekomen, begreep ik dat de leiders der Baptisten iets in de zin hadden. Ze besloten foto's te maken. Ze duwden me weg bij de kist – er waren een heleboel van hen in huis. Op de begrafenis zelf

duwden de Baptisten de eenvoudige boerenmensen een papier onder de neus, waar ze hun naam op moesten zetten. Ze deden het nog ook. Ze stemden toe, zonder te vermoeden dat de leiders der Baptisten later boven hun namen een „akte" zouden opstellen, waarin ze beweerden dat Iwans dood vooropgezette moord was. Wat een gemene oplichterij!

Wie het op touw heeft gezet? De zogenaamde Baptisten, met op de eerste plaats natuurlijk hun leiders. Iwan kende die illegale broeders wel, hij had ze leren kennen, maar hij was ook niet eerlijk tegen hen. Tijdens zijn tweede verlof heeft hij ons allemaal, oom Verebttsjany inclusief, verteld dat hij tevreden was met de militaire dienst. Hij had al een tijd geleden de militaire eed afgelegd. (En de Baptisten weigerden die eed toch zeer vaak af te leggen!) Een dag later, toen hij die eed al had afgelegd, sprak hij de illegale dienstknechten van God in Tiraspol; hij heeft hun niet verteld dat hij die eed had afgelegd. Hij heeft hen misleid. De leiders van de Evangelische Christenen en Baptisten kerk hebben uit naam van mijn ouders de brief samengesteld die oprechte mensen beschuldigt. Waarom hebben jullie dat gedaan? Ja, mijn ouders zijn christenen, maar zij zullen zich nooit inlaten met smerige zaakjes, zij zullen onze landgenoten of ons regeringsstelsel nooit belasteren. Ze weten dat het Sowjet-regime een deur naar een gelukkiger leven heeft geopend, voor hen en voor hun kinderen. En als er dan in ons gezin een ongeluk gebeurt, probeer daar dan geen misbruik van te maken! Dat zal jullie niet lukken! We hebben jullie laster aan de kaak gesteld! Blijf met jullie vuile handen af van de gedachtenis aan een zoon, aan mijn broer Iwan!

Jullie bulletin is bedrog. Het was zeker nodig voor de

leiders van de Baptisten die jullie daar vanuit het buitenland opdracht toe gaven. Ik weet bijvoorbeeld dat de lasterlijke inlichtingen over de dood van Iwan Moiseyew in een heleboel talen werden vertaald, en in vijftien landen werden verspreid.

We weten wel waarom jullie er zo snel bij waren. Maar onthoud goed dat jullie Sowjet-burgers niet voor de gek kunnen houden.

Moldawische SSR

Semyon Moiseyew,
vrachtwagenchauffeur

IK KEN DE WAARHEID

Door een samenloop van omstandigheden was ik er met eigen ogen getuige van hoe Iwan Moiseyew omkwam. Ik weet precies hoe hij stierf.

Het is, geloof me, voor ons die het tragische verhaal kennen, niet makkelijk om erover te praten. Onverwachts stierf een jongeman in de kracht van zijn leven – hij had zijn leven eigenlijk nog vóór zich. Wie zou zich zoiets niet aantrekken? Maar de noodzakelijkheid om lasteraars de mond te snoeren en de volledige waarheid te vertellen tegen degenen die misleid werden door de lasteraars, dwingt mij om terug te komen op de gebeurtenis die plaats vond in juli vorig jaar.

We hadden besloten een paar dagen bij mijn nicht Larisa te gaan logeren. Haar man Wladimir, een officier in het Sowjet-leger, wilde ons 's ochtends vroeg wat van de Krim laten zien. Onze auto kreeg pech en terwijl dit verholpen werd, wist Wladimir een militaire auto voor ons op de kop te tikken. We reden naar Kerch. De chauffeur was een jonge soldaat en pas later ontdekte ik dat dit Iwan Moiseyew was.

Het werd ontzettend warm en we besloten te gaan zwemmen, waarna we naar Kaap Borzowka reden. Wladimir zei tegen de kinderen en tegen de chauffeur: „Niet te gauw het water in. Zorg dat jullie eerst wat afkoelen en ga dan pas zwemmen.” Hij zei er nog bij tegen Iwan: „En als jullie er in zijn geweest, kom dan meteen weer naar de auto. We blijven hier niet zo lang.”

Ze gingen zwemmen en ik bleef achter. Terwijl ik met een paar mensen praatte, kwam Larisa opeens schreeuwend aanhollen. „Onze chauffeur is verdronken!” „Waar dan?” vroeg ik. „Daar!” zei ze. Ik keek en zag

НЕ МОГУ МОЛЧАТЬ

Моего брата нет в живых. Не хочется верить в такое. Ведь ему исполнилось только двадцать, когда нелепая смерть оборвала его жизнь. Для меня он всегда был и остается родным. Мы выросли под одним кровом, нас ласкали руки одной матери. И учились в одной школе в селе Волонтировка Суворовского района. Жалею об одном. Я разорвал пути, которыми нас с детства связали по рукам и ногам баптисты, а Ване этого сделать не удалось...

Его не стало. Так называемые «братья во Христе» подняли вой чуть ли не на весь мир, утверждая, что Ваня пострадал за веру, что его насилию утопили. Не могу молчать, когда кое-кто плетет всякую чепуху, замахиивается на наши советские порядки, бросает тень на советских людей. Вы лжете, вы порочите память моего родного брата, моих отца и мать. У нас с ним были разные взгляды на мир. Он оставался верующим, а я уже нет. Но различия во взглядах не сделали нас врагами. Мы иногда спорили. Я видел, что еще баптистами. Мне было больно, когда узнал, что с Ваней несчастье. Вместе с родными я выехал в Керчь, чтобы забрать его тело и предать земле на родине...

Спустя 10—15 дней так называемый «советский» церковный «совет» баптистов сочинил фальшивку на смерть брата. Я читал этот их бюллетень. В нем сплошные бредни. Вы только послушайте. Утверждается, что Ваню преследовали за веру, наказывали, лишали увольнения в город, подвергали пыткам и т. д. Клевета это!

Будучи в части, где служил брат, я разговаривал с его командирами, солдатами. Ни-

кто не сказал плохого слова о Ване. Он был исполнительным солдатом, являлся шофером командира части. За год службы имел семь благодарностей командования. Два раза ему предоставляли краткосрочный отпуск домой. Баптисты уверяют, что Ваню притесняли. Не правда! Я сам служил в Советской Армии и знаю, что там нет гонений на солдат, которые исповедуют ту или иную религию. Ваня тоже имел возможность отправлять обряды. Ведь ему, как и другим, давались увольнительные. В это время он мог посетить и пощещать молитвенный дом.

Баптисты пытаются утверждать, что мой брат был замучен и утоплен. Ложь! Разговаривал я с теми, кто присутствовал при этом несчастном случае. Утонул он случайно. От этого никто не гарантирован. На его теле действительно были пятна. Но не от пыток и раскаленного железа, как уверяют баптисты. Это следы массажа, уколов, когда люди делали все возможное, чтобы спасти Ваню.

Мы привезли труп брата домой в цинковом гробу. И вот тут-то я понял, что вожаки баптистов что-то замышляют. Они решили фотографировать труп. Я, конечно, противился. Меня силой оттолкнули от гроба: ведь их в доме было много. Во время похорон одуреченным односельчанам баптисты подсовывали подписаться... на чистом листе бумаги. Люди шли на это. Они не думали, что потом выше их подписей главари баптистов состряпают «акт», в котором утверждают, что смерть Вани наступила в результате умышленного насилия... Какая бессовестная подделка!

Чьях рук это дело? Так называемых баптистов — раскольников и их руководителей прежде всего. Об этих нелегальных

«братьях» Ваня знал, встречался с ними, но правды им не говорил. Что это так, приведу такой пример. Во время своего второго отпуска Ваня всем нам, в том числе дяде Вербечану, говорил, что службой доволен. Военную присягу давно принял (замечу, что баптисты-раскольники зачастую отказываются от ее принятия). Днем же позже, встречаясь с этими нелегальными «слугами господними» в Тирасполе, он не сказал им, что принял присягу. Вводил их в заблуждение.

Вожак евангельских христиан-баптистов от имени моих родителей сочинил письмо, содержащее клевету на честных людей. Зачем вы это сделали? Да, мои родители верующие. Но они никогда не вступят на грязный путь, чтобы клеветать на советских людей, на наши порядки. Они знают, что Советская власть открыла им и их детям путь к счастливой жизни. И если в нашей семье случилась горе, то не пытайтесь на нем погреть руки. Не выйдут! Мы отметаем вашу грязными руками светлую для нашей семьи память сына и брата Вани.

Ваш бюллетень — фальшивка. Он нужен в интересах тех, кто вами, вожаки христиан-баптистов, поведает из-за рубежа. Мне, например, известно, что клеветническая информация о гибели Ивана Моисеева была переведена на многие языки, размножена и распространяется по 15 странам. Так вот, оказывается, почему вы стали такими прыткими. Не помяните, советских людей не обманете.

Семен МОИСЕЕВ, рулевой моторист Бендерского эксплуатационного участка управления речного транспорта. Молдавская ССР.

Wladimir rond zwemmen, op zoek naar Iwan. Op de kust stonden mensen te schreeuwen en aan te wijzen waar Iwan onder water verdwenen was. Naderhand werd me verteld dat Moiseyew weer boven was gekomen, iets geschreeuwd had en toen weer verdwenen was.

Er verstreken tien minuten. Wladimir was nog steeds op zoek naar Moiseyew. Opeens bracht een golf zijn lichaam naar boven. Het werd meteen door de mensen aan land gebracht, waarna ze kunstmatige ademhaling toepasten. Ze stuurden mij weg voor een ambulance. Daar in de buurt was een kostschool, of een vakantiehuis. Ik belde een ambulance. Intussen was een dokter uit dat huis naar de kust gelopen.

Hij begon ook kunstmatige ademhaling toe te passen. Toen zei hij: „Haal eens wat alcohol.“ Waar moesten we die vandaan halen? We liepen langs de tenten die daar stonden. Een stel toeristen had wat alcohol.

Iemand schreeuwde tegen de dokter: „Zeg maar wat u nodig hebt, dan halen we het wel. Als die jongeman het maar haalt.“ Maar de massage met alcohol hielp niet. De arts zei: „We hebben een mosterdpleister nodig.“ In de tenten kregen we ook mosterd.

Toen kwam de ambulance aanrijden. De broeders gaven Moiseyew een injectie. Pal daarop arriveerde een tweede ambulance. Ze gaven nog een injectie en dienden weer kunstmatige ademhaling toe.

Drie uren waren ze met Iwan bezig in een poging hem weer tot leven te wekken. Helaas bleken al hun inspanningen tevergeefs. Er stonden zo'n vijftig mensen om Iwans lichaam heen en ze huilden allemaal bitter om de dood van de jonge soldaat.

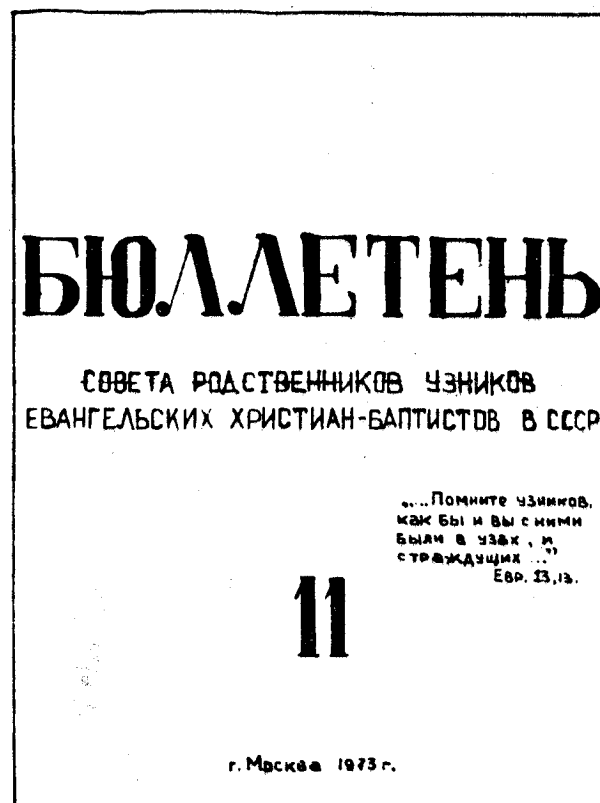
Nu heb ik echter gehoord dat er een paar lasteraars zijn die een dergelijk intens verdriet misbruiken voor

provocerende doeleinden. De plekken, die ontstonden door de pogingen Moiseyews leven te redden, werden bestempeld als een bewijs van martelingen. Je moet wel nietsontziend cynisch zijn om zoiets te doen! Ik weet uit welke hoek die laster komt. Ik was erbij toen de familie Iwans lichaam kwam halen. Een van hen wierp een blik op de overledene en begon toen met stelligheid te verzekeren, zonder ook maar één spier te vertrekken: „Ik weet dat ze hem vermoord hebben, ze hebben hem doodgemarteld.” Volgens mij kwam hij daar met een pasklare lezing en zocht hij zo veel mogelijk manieren om die lezing kracht bij te zetten. Hoe kunnen de leiders van de Raad van Kerken van Evangelische Christenen en Baptisten over heiligheid en naastenliefde praten, als het henzelf ontbreekt aan een doodeenvoudig menselijk geweten? Tot wat voor hoge geloofsidealen kunnen ze hun geloofsgenoten dan nog oproepen?

Er waren vijftig mensen getuige van de dood van Iwan Moiseyew. En als lieden, die Iwan hun broeder noemen, misbruik maken van zijn dood, als ze hun geweten voor dertig geïmporteerde zilverstukken willen verkopen, dan zullen wij toch niet toestaan dat zij hun voordeel doen met het ongeluk van anderen; wij staan niet toe dat ze hun zwarte zielen achter vuile laster verschuilen.

L.A. Martinenko,
inwoner van Stavropol.

KONDOLEANTIES AAN DE MOISEYEWS UIT
ALLE DELEN VAN DE USSR (herdrukt in bulletin
nr. 11 van de Raad van familieleden van Evangelische
Christenen en Baptisten-gevangenen)

De omslag van het met de handgeschreven bulletin,
dat 60 pagina's telt.

BRIEVEN VAN SOLDATEN

VAN: vier soldaten in het Rode leger: Leysha, Alexis, Walerik en Meesha, uit Bobruisk.

Wij houden een gebedswacht, beginnend met een minuut stilte ter ere van de martelaarsdood van onze geliefde vriend en soldaat Vanya. Hoewel wij hem niet persoonlijk kennen, zijn wij schoongewassen en tot broeders gemaakt door het bloed van Christus, waarvoor wij Hem eeuwig onze dank betuigen.

Afgelopen augustus hoorden we over de marteldood van onze broeder Vanya; wij leven heel erg met jullie mee, want wij verkeren in dezelfde omstandigheden. Wij dragen hetzelfde uniform, wij leven tussen hetzelfde soort mensen, en ook wij verwachten terug te keren naar onze geliefde vaders en moeders, wat hem niet beschoren was. Ons hart wordt zwaarmoedig als we naar de gepakte koffers kijken die we over een paar dagen op zullen kunnen nemen, waarna we „hallo mama” kunnen zeggen – iets wat hij niet meer heeft kunnen doen. Maar toch is hij beter af, want hij ging naar zijn Heer.

We zouden jullie zo graag willen troosten en naast jullie staan en jullie verdriet over willen nemen. We weten dat jullie verlies haast niet te dragen is. Velen hebben al getracht jullie te troosten. Maar wij geloven dat de engel van Vanya jullie tot op heden niet verlaten heeft. Hij is dag en nacht bij jullie om jullie te troosten. Hij zal jullie tranen afwissen. Ja, Hij zal elke traan naar de hemel brengen en als jullie onze God voor zijn troon zullen ontmoeten, waar jullie zijn Zoon, de twaalf apostelen, de Kerk en de engelen zullen begroeten, dan zal God jullie aan zijn hart drukken

en jullie tranen voor eeuwig afwissen. Dat zal zeer spoedig gebeuren.

De vijand probeerde de ziel van Vanya kapot te maken, in de hoop dat hij zijn geloof los zou laten. Maar God kwam zijn ziel te hulp, toen de vijand zich in genadeloze toorn op zijn lichaam stortte en zijn adem van hem nam. De vijand meende Vanya's mond gesloten te hebben, maar hij wist niet dat hij door dit te doen duizenden monden zal openen. Ja, de mond van één moedige soldaat werd gesloten. Maar onze monden zijn niet gesloten. Wij gaan door het nieuws van de verlossing te brengen aan allen die nog verloren zijn. Wij vertellen iedereen hoe God zijn macht door wonderen openbaarde. Hoe ongenadig Vanya afgeranseld is – dat kunnen we niet voor ons houden. Wij hebben dezelfde geloofsgeest als waarover geschreven staat: „Ik heb geloofd en dienovereenkomstig gesproken.” Wij geloven ook, en spreken dienovereenkomstig. Velen luisteren aandachtig naar ons en als we hen het bulletin laten lezen, zijn ze nog meer geïnteresseerd. Ze nemen het mee naar huis en laten het, met kommentaar, aan hun vrienden zien. Wij geloven dat er vele monden geopend zullen worden. We zeggen niets tegen de officiers, maar de soldaten die het verslag lezen en de foto zien, vertellen weer andere soldaten over de macht van God en de trouw van zijn kinderen. Als de vijand ons de mond snoert, zullen anderen hun mond open doen. Laat ze ons maar straffen, beroven van alles op deze aarde. Het zal ze nooit lukken de vrijheid van Christus uit onze harten te halen.

Bijna elke avond gaan we naar buiten om te bidden; we ontvangen dan veel van de Heer en merken dat Hij ons leidt. Toen we hoorden van de moedige arbeid en

de dood van onze vriend en broeder Vanya, zijn marteldood, bogen we onze knieën eens temeer. De gebedswacht, die Vanya's verantwoordelijkheid was, is niet opgehouden; God heeft het vuur in onze harten ontstoken en met hulp van God zullen we de gebedswacht in het leger ijverig in stand houden. Laat de vijand het maar weten; het werk van God staat op een hecht en eeuwig fundament. Hij zal onze vastbeslotenheid nooit kunnen breken. Wij houden een gebedswacht in stand. Wij, de soldaten, gaan 's avonds naar de gebedsplaats en eren met een minuut stilte de herinnering aan de marteldood van onze geliefde vriend en soldaat Vanya, die zijn leven voor Christus gegeven heeft. Wij lijden met jullie mee. Het doet pijn dat de vijand macht heeft het leven van Gods trouwe kinderen te nemen.

We mogen natuurlijk niet bidden, bij elkaar komen. Ons nieuwe testament is ons afgenomen in een poging ons te her-opvoeden, maar hierdoor wakkeren ze het in ons gelegde vuur alleen nog maar aan. We staan niet alleen. We hebben veel brood.

Geliefde familie Moiseyew, houdt moed! God heeft een groot werk verricht wat betreft het redden van zielen door middel van jullie geliefde zoon en onze broeder en vriend, onze mede-christen Vanya. Hij ging voorwaarts, zonder te beraadslagen met vlees en bloed. Jezus gaf hem het bevel en een banier die hij door vuur en storm moest dragen. Vanya gehoorzaamde, voerde dit bevel uit, en nu wacht hem eeuwige glorie en een eeuwige beloning van onze liefhebbende Vader. God zal ongetwijfeld ook jullie een beloning geven, geliefde ouders. Jullie brachten je zoon groot in de Geest en in waarheid. Jullie deden in hem het verlangen ontstaan naar gemeenschap met God.

Spoedig zal de eeuwigheid, waar jullie naar verlangen, komen in de plaats van jullie smart op 's levenspad. En met oneindige liefde voor jullie die zoveel leden, zullen engelen de mooiste kroon van die dag aanreiken.

VAN: een afgezwaaide soldaat, Kolia, uit Kirowsk.

Voor ik in dienst kwam, wist ik niet zoveel over Christus. In het leger hoorde ik niets over Hem. Nu ik niet meer in dienst zit, heb ik veel over Christus gehoord, maar ik wilde niet geloven en wilde Hem ook niet aannemen. Christus Zelf heeft mij toen geroepen en ik ben mijn Heiland Christus zeer dankbaar dat hij me niet in een verloren toestand heeft gelaten.

Na mijn diensttijd, was ik een actief *Komsomol'tzem* (een lid van de Kommunistische Jeugdbond). Ik was actief op sportgebied en in mijn werk een Komsomol-organisator. Ik had plannen me in te laten schrijven op een instituut, maar toen de Heer me riep om in zijn dienst te treden, zei ik mijn Komsomol-lidmaatschap op en weigerde ik verder mee te doen aan sport. Toen was de deur van het instituut voor mij gesloten, maar ik ben mijn Heiland Jezus Christus dankbaar voor zijn liefde, want nu ben ik gered door het bloed van Jezus Christus. Ik heb het eeuwige leven. Eer en prijs zij onze Heiland.

Ja, onze geliefde broeder in Christus, Vanya Moiseyew, heeft een voorbeeld achtergelaten voor ons, hoe we moeten leven en vechten, strijden en sterven. Onze geliefde broeder Iwan zal voor eeuwig in onze harten gegrift blijven. Hij heeft veel martelingen moeten doorstaan, maar hij is Christus tot het eind toe trouw gebleven. Hij heeft ons een voorbeeld gegeven hoe we

moeten streven naar de kroon van Christus. Ik ben drieëntwintig en tot dit jaar leefde ik in de wereld. Mijn moeder is gelovig. Ik heb geen vader. Ze heeft me vaak over Christus verteld, maar ik heb daar niets van aan willen nemen, omdat ik de wereld en haar werken liefhad, daar meer in was geïnteresseerd dan in Christus. Mijn moeder kon me niet overhalen de wereld te verlaten en Christus te dienen. Ze bad tot Christus voor mij en Hij verhoorde haar. Op een nacht kreeg ik een openbaring; ik zag Christus, Die mij bij Zich riep, mij in zijn dienst riep. Korte tijd later verscheen de Heer me weer in een droom. Nu ben ik een dienstknecht van Christus en ik dank Hem voor alles, voor het feit dat Hij me niet in deze zondige wereld heeft gelaten. Geloofd zij Christus voor zijn liefde jegens ons allen.

VAN: twee soldaten, Victor en Alexis, uit Kirowobad.

Een groet van twee onbekende soldaten. Neemt u ons alstublieft niet kwalijk dat we uw leven binnendringen, maar toevallig hoorden we het verhaal van de laatste levensdagen van uw zoon. Dit verhaal ontroerde ons en verontrustte ons en toen besloten we u te schrijven voor nadere details. Als het mogelijk is natuurlijk, zou u dan voor ons in korte trekken zijn leven willen beschrijven?

BRIEVEN VAN GELOVIGEN

VAN: een jong meisje, Luba, uit het Rowno-gebied.

Ik ben twee jaar jonger dan Vanya. Ik behoor ook tot de Gemeente van Christus. Ik geloof dat het moedige optreden van Vanya allen die over hem horen, zowel jong als oud, zal inspireren en bemoedigen. Door Vanya zullen velen God gaan vereren. Ik heb geen vader. Dat wil zeggen, hij woont niet bij ons. Ik heb alleen maar mijn geliefde moeder. Maar ik ben de Heer dankbaar dat zij gelooft. Toen ik klein was, bad zij voor mij en zo heeft zij die heilige plicht in mijn hart kunnen leggen. De Heer heeft me opgeroepen Hem te volgen. Ik dank Hem en ik ben blij dat Hij mij dierbaarder is dan alles en iedereen. Als ik naar de foto kijk en over Vanya lees, zal ik steeds opnieuw tot trouw geïnspireerd worden en dan zal ik alles voor Christus willen doen. Ons leven wordt bemoeilijkt door verloren mensen, de weg is moeilijk en er is nog veel werk te doen hier. We zijn daar allemaal voor nodig, zonder uitzondering. Haastig voorwaarts, broeders, allen tezamen.

VAN: een schoolmeisje, Maria, uit het Altai Nowo' Blagoweshtsjenski gebied.

Ik ben zestien, lid van een kerk. Ik werd een jaar na Vanya Moiseyew met water gedoopt. Sinds we gehoord hebben dat hij op zo'n geheimzinnige wijze gestorven is, zijn we zeer bedroefd. We gedenken jullie in onze gebeden. Alles gebeurt volgens Gods wil.

VAN: een man, Iwan, uit Nieswezh, BSSR.

Iwan Wasiliewitsj werd gekonfronteerd met grote beproevingen. Met de hulp Gods is hij er doorheen gekomen. Ere zij God daarvoor. Hij werd als Stefanus, Johannes Hus, Sadrach, Mezach en Abednego, Daniël, Jeremia en vele anderen. Hij heeft de goede strijd gestreden en hem wacht nu de krans der rechtvaardigheid – 2 Timoteüs 4:6-8.

VAN: een jongeman, Milail, uit het dorp Kokoryavka, Braynsk gebied.

Ik las in het bulletin over de marteldood van Vanya. Wat had hij een gemeenschap met Christus! De reden dat ik deze brief schrijf is dat ik wil worden als Iwan Moiseyew.

VAN: een schoolmeisje, Galya, uit het Lwow gebied.

Onze stad bezit een kleine, niet-geregistreerde groep gelovigen, die uit zo'n twintig leden bestaat. Een van onze broeders is tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld, maar wij blijven strijden. We hebben een goede verdediger – Christus. Op school liggen we er uit. Ik ben de oudste van drie meisjes. In 1971 droeg mijn vriendin Lucia nog een rode das*, maar ze komt uit een gelovig gezin en draagt die nu niet meer. Ik ben met haar naar een (Christelijke) jeugdvereniging gegaan en onze leraren kwamen daarachter en begon-

nen me onder druk te zetten. Ze hebben me vaak op het matje geroepen. Nu zeggen ze tegen me: „Je be geeft je op duistere paden. Je gaat nooit naar een film of naar een toneelstuk en je sleept je vriendin dezelfde kant op.” Op een dag werd ik in het bijzijn van alle studenten uit de klas gedurende een heel lesuur onder vraagd. Ik vond het niet zo erg, integendeel, ik voelde me nogal opgewekt en ik bad, want ik versloeg de vijand samen met Christus. Broeders en zusters, meen niet dat ik opschep – ik wil jullie alleen laten delen in de bescheiden, onopgemerkte strijd die ik met de vijand voer.

Volk van Christus, moedig voorwaarts.
Breek het bolwerk van het ongeloof af!
Schud de mensen wakker,
roep hen op tot de verlossing.
Maak de overwinning van Jezus bekend!

VAN: een man, Pawel, uit de stad Pinsk.

Onlangs waren mijn vrouw en ik in Riga. Daar hoorden we de naam van Gods held uit de twintigste eeuw, de moedige christen Vanya Moiseyew. De groep in Riga bewonderde zijn vastberadenheid onder tranen. Prijst de Heer voor zo'n moedig christen. Er zijn in onze stad veel gelovigen, vooral jonge mensen.

VAN: een vrouw, Valentina, uit Leningrad.

De grote God, Schepper van hemel en aarde, heeft jullie tot fakkeldragers van jullie dorp en de hele aar-

* Zie voetnoot pagina 27.

de gemaakt. We loven Hem, omdat zijn kracht volbracht wordt in zwakte – door middel van hen die niets betekenen in het oog der wereld, de meest onopvallende mensen in de wereld, opdat de machtigen der aarde beschaamd worden.

Het geloof stijgt als een ladder voor me omhoog; stijg op, beschroomde ziel van mij, stijg op. Schenk geloof! Op U vestig ik mijn dankbaar oog, tot U, mijn Heiland, bid ik.

In geloof, omstraald door een prachtig licht, richt ik mijn oog op U, o levend Hoofd, verlang ik naar snelle gebedsverhoring; meer geloof in mijn hart, zoals beloofd.

Verander stenen in broden voor verharde mensen, laat mij bergen verzetten en U blijven loven.

VAN: een vrouw, Vera, uit de stad Káisk, Siberië.

We wonen helemaal in Siberië. Wat geweldig dat er nog steeds mensen zijn die volharden. Zoals de schrift zegt: „Gij hebt nog niet ten bloede toe weerstand geboden” (Hebreeën 12:4).

VAN: een schoolmeisje, Maria, uit de Altiy streek.

Ik ben in 1956 geboren; in augustus word ik zeventien. Ik behoor al bij een kerk. Ik heb in 1971 berouw gekregen over mijn zonden, op 3 januari 's ochtends om kwart voor elf. Ik werd op 18 juli 1971 gedoopt.

Moeder, ik ben bang, geen God bid ik aan; vertel me toch welke eeuwige weg ik moet gaan. Je leerde me hoe ik dagelijks leven moet, Maar nu ik ga sterven, ontbreekt jou ook alle moed.

In ons land eren we moeders, dat is bekend – het woord *moeder* is steeds in ere gebleven. Maar alleen een moeder die God echt kent, kan haar kind leren hoe het moet scheiden uit dit leven.

VAN: een vrouw, Natasja, uit de stad Slavianogorsk.

Honderden vervolgd
zullen veel vrucht dragen,
onmetelijke krachten toevoegen,
nieuwe voortrekkers op de been brengen.
Er zijn veel wegen waarlangs we moeten reizen met tegenwind. We zullen vermoeid raken, de ons nog resterende kilometers tellen. Veel dagelijkse zorg zullen we hebben in deze wereld. Misschien moeten we afstand doen van onze kinderen, van ons werk en ons huis – onschuldig, maar schuldig verklaard en belasterd door een broeder. Misschien moeten we in volslagen duister wandelen en leven in een sfeer van goddeloosheid en godslastering. Toch loont het om te geloven. We zullen eens voor de rechterstoel van God staan!

VAN: een vrouw, Masja, uit het landelijke Kirow.

Ik woon ergens op het platteland en daarom heb ik nog maar net gehoord van de heldendaden van broe-

der Vanya. Ik hoop en geloof dat zijn martelaarschap honderdvoudig vrucht zal dragen en zal dienen om slapende christenen nieuw leven in te blazen, zodat veel, veel jonge mensen vol berouw tot Christus zullen gaan en de rijen jonge christenen aan zullen vullen. Ik geloof in de Almachtige God. Hij heeft de macht om dergelijke dingen te doen, ook hier in ons kleine stadje waar maar twee oudere zusters en ik geloven.

VAN: een grootvader uit Kiew.

Ik ben vierenzeventig. Toen ik samen met mijn gezin uw brief las, leefde ik intens mee met uw aardse verdriet. Maar ik verheug me erover dat we op deze manier contact met u hebben. Ik ben uw broeder in Christus en deel ook in de ellende en het verdriet van martelingen en beproevingen. Ik werd elf jaar van mijn gezin verbannen, naar Kolima. Nu ben ik vierenzeventig. Van kind af aan heb ik mijn leven aan de Heer gewijd. Ik heb drie zoons en ze dienen de Heer allemaal. Wij loven Hem voor zijn roepstem. Ik ben invalide. Ik kwam met één arm, maar levend, uit ballingschap terug. Mijn hartelijke groeten.

VAN: een vrouw, Polina, uit de Tulastreek.

Ik leef intensief mee met uw verdriet en tranen.

In de hemel worden onze tranen zuiver goud; de dood van een martelaar betekent winst. Wat zijn de mensen arm, wiens leven nooit bevat heeft aardse zorgen, pijn en nood.

Zij worden niet aangetrokken door Gods hemelse licht, ze kunnen niet verlangen naar Gods vreugde en rust.

Voor me ligt een foto van onze geliefde vriend Vanya, met zijn handtekening erop. Getrouwe dienstknecht des Heren – inderdaad, hij is een geloofsheld. Hij hield van Christus, in de volle betekenis van dit woord, en hij gaf zijn hele hart aan Christus.

VAN: een jonge vrouw, Nadia, uit Kiew.

Toen ik in het bulletin de korte levensbeschrijving van Vanya las, de wonderen die hij gezien heeft, en zijn voortijdige dood, was ik diep geschokt. Ik bewonder zijn vastberadenheid, de macht van zijn liefde voor Christus, zijn zelfopoffering, de bereidheid zijn leven te geven, zodat hij kon laten zien dat God bestaat en dat Hij almachtig en alvermogend is. Vanya wenste de mensen om hem heen alleen maar het beste toe. Hij gebruikte alles wat in hem was om hen tot bekering te brengen. Hij sprak over Christus, de gekruisigde. Hij is uitsluitend liefde en zuiverheid en Vanya wilde dat anderen net zo tegenover zijn Heer zouden komen staan als hijzelf. Helaas, ze hebben het niet aanvaard, hebben hem niet begrepen. Dwaze, wrede moordenaars. Ze hebben Vanya gekruisigd, net als zijn dierbare Jezus Christus gekruisigd is. *Innig geliefde Vanya, wat heb je zwaar geleden, maar wat ben je tegelijkertijd gelukkig geweest!*

Nu leeft hij ergens in het hemelse koninkrijk, ver van deze zondige wereld. Daarboven regent het slechts vrede en liefde. Ik wil zijn als Vanya, ik wil zo nodig ook sterven als hij, trouw aan Jezus tot het einde toe.

Op dit moment vraag ik de Heer mij te leren bidden en mij te leren Hem te dienen als Vanya – Vanya, mijn broeder in Christus.

VAN: een jong meisje, Luba, uit de stad Ferganafrom.

Een zaadje werd gezaaid,
nu besprenkeld met bloed;
Gods kinderen weten,
dat het veel vrucht zal dragen.

We zijn thuis met z'n tiene. Vanya is voor ons, jonge mensen, het symbool geworden van geloof, hoop en liefde. We hebben begrepen dat we de kracht van ons leven, onze jeugd, geheel moeten wijden aan de dienst van de Heer, zelfs als de Heer ons leven helemaal tot Zich neemt. We moeten, zonder aarzelen, willen doen wat Vanya gedaan heeft. We hebben ons eigen bulletin over Vanya, met zijn foto erin, en dat hebben we een ereplaats gegeven. Als we moeilijkheden op onze weg vinden, dan troost het ons altijd als we naar de foto van Vanya kijken. Hij kijkt ons met zo'n doordringende blik aan, alsof hij ons vraagt: „Vriend, ben je gereed om door dit aardse leven te wandelen zoals ik?” Dan vallen we op onze knieën, en antwoorden: „O Heer, geef mij dit soort geloof, dat ik hem kan navolgen, zoals hij U navolgde.”

VAN: een vrouw, Maria, uit het dorp Pokrowka, Kirgis, SSR.

Ik ben diep doordrongen van de oprechtheid van het

verslag. Ik was zo geschokt door zijn dood en door de wreedheid van Sowjet-burgers ten opzichte van Gods kinderen, dat ik het voortdurend voor me zie. 's Nachts kan ik niet slapen door alles wat er gebeurd is. Ik was diep getroffen door zijn trouw aan God. Het bulletin gaat van hand tot hand. Eén bulletin is tot onze grote spijt door de politie in beslag genomen.

VAN: een moeder, Ewdokia, uit de stad Bobrinez.

Bij het bericht over het lijden van uw geliefde zoon, zijn veel gemeenten van Christus hier opgeschrikt. Mijn kinderen en ik konden niet slapen door het verdriet dat aan onze harten knaagt. Het is als was hij onze eigen zoon. Onze vader heeft twee keer gevangen gezeten en moest mij alleen achterlaten – de eerste keer voor een jaar, de tweede keer voor vijf jaar, toen werd hij verbannen. Het is afschuwelijk om te horen dat onze regering, in onze tijd, zoiets vreselijks heeft gedaan. Het idee alleen al, dat die wrede beulen er niet voor terugdeinsden het leven en de bloesem van die jonge twijg te nemen.

VAN: een vrouw, Ewrozina, in het Donetz gebied.

Mijn christelijke liefde voor u en voor uw zoon die zo voor Jezus Christus heeft geleden dwingt me u te schrijven. Toen we het bericht lazen, zagen we ook een foto van Vanya. We wonen in een groot dorp, maar er zijn hier maar weinig gelovigen – slechts vijf. We gaan naar de bijeenkomsten in een stad die achttien kilometer verderop ligt. Kom eens hierheen.

VAN: *een oudere vrouw, Tatyana, in de stad Achinsk, Krosnotar gebied.*

Ik deel uw verdriet over Vanya. Ik heb het bulletin gelezen en herlezen; ik heb gehuild en gebeden en tegelijkertijd was ik blij om zijn trouw en het mooie geschenk van zijn jeugd aan de Heer. Ik gaf de Heer de herfst van mijn leven en de stroom van zijn genade reikt slechts tot aan mijn enkels. Ik ben pas twee jaar geleden gedoopt.

VAN: *een vrouw, Galina, uit het Lwow gebied.*

Ik ging zitten om over Vanya te lezen en werd overweldigd door een gevoel van vreugde voor Vanya, dat hij niet heeft gebogen voor de vijand en dat de vijand hem niet gebroken heeft gezien, maar er getuige van was dat hij tot het eind trouw bleef aan God. Ik huilde toen niet langer. Nee, ik zong. Ik zong het gezang van de jeugd. Veel groeten aan jullie, Christus' bloeiende familie, en groeten aan iedereen in ons heerlijke land. Ik was blij, en ik ben blij dat we zulke goede voorbeelden hebben in broeders en zusters die een gouden kroon te wachten staat.

VAN: *een schoolmeisje, Galina, uit de stad Brody.*

Hier gaat alles goed. De Heer is met ons en Hij leidt ons. Het weer hier is heel merkwaardig. 's Ochtends vriest het. Om twaalf uur schijnt de zon en om zes uur regent het. Maar we kunnen de Heer in alle weersomstandigheden dienen.

Ik ben in een dik schrijfboek begonnen. Op de eerste bladzijde heb ik een bloem geplakt. Ik schrijf er spreuken en gedichten in. Op de tweede en derde bladzijde staan gedichten van Vanya Moiseyew die ik overgeschreven heb uit het bulletin. Ik heb ze versierd met bloemen. Ik ben ontzettend op dit schrijfboek gesteld. Ontvang alstublieft bij wijze van christelijke groet dit gedicht:

Wees van kind af aan soldaat van Christus,
wees van kind af aan een strijder voor het recht.
Sla, als de strijder die je bent, rondom je met je zwaard
en overwin! En overwin!

VAN: *een man, Pawel, uit de stad Kislowosk.*

God verricht wonderen in deze tijd, met dezelfde macht als in het verleden. Goede vrienden, dit voorval is door het hele land bekend geworden en het zet ons aan tot daden en tot gebed. De tijd komt dat we Vanya zijn God zullen zien loven. Zult u er ook zijn? Hij is er al!

VAN: *een vrouw, Luba, in de stad Azh'Abad.*

„Zalig zijt gij, wanneer men u smaadt en vervolgt en liegende allerlei kwaad van u spreekt om Mijnentwil” (Matteüs 5:11). En Matteüs 5:4 – „Zalig die treuren, want zij zullen vertroost worden.” De Heer zij met u; vreest niet.

Voorwaarts, voorwaarts in de naam van God,
Voorwaarts, voorwaarts, terwille van verloren zielen.
Geen acht werd door hen geslagen op zijn weg,
Allen zijn wij daarom nodig,
stuk voor stuk.

Voorwaarts, haastig voorwaarts, broeders, allen teza-
men.

VAN: broeders in de Verenigde Staten.

Geliefden, wij hebben jullie lief. Wij huilen mee met
jullie, maar we zijn zo blij dat jullie zoon trouw is ge-
bleven. Jullie zult hem in de hemel terugzien. We zul-
len voor jullie blijven bidden.

BRIEVEN VAN NIET-GELOVIGEN

VAN: een man, Romaniukel, uit de stad Bratsk.

Ik wil graag weten of Wasiliy Trofimowitsj Moiseyew
op dit adres woont. Hebt u een zoon gehad, die Iwan
heette? Geloof u werkelijk in God? Bij welke kerke-
lijke groepering hoort u?

VAN: een jonge vrouw, Rita, uit de stad Altai.

Met veel emoties heb ik in het bulletin over uw zoon
gelezen. Ik moest u toen schrijven. Op het ogenblik
geloof ik nog niet, maar ik wil heel graag leven zoals
Vanya. Ik kan niet aan zijn vreselijke dood denken
zonder in tranen uit te barsten. Ik wil heel erg graag
worden zoals hij. Hij hield heel veel van Jezus Chris-
tus. Ja, hij had Hem meer lief dan wie ook. Hoe be-
reik ik zoiets? Het is vreemd, hij is een held voor mij
en hij zal mijn voorbeeld zijn. Neem me niet kwalijk
als ik me niet juist heb uitgedrukt, maar ik moest u
gewoon schrijven, ik kon niet anders.

*VAN: een jonge man, Leonid Alexandrowitsj, uit de
stad Brest.*

Ik hoorde van jullie grote verdriet en was erg in de
war over wat jullie zoon Iwan overkomen is. Tot op
dit ogenblik had ik het niet voor mogelijk gehouden
dat in dit land zoiets kon gebeuren. Mijn bloed kookt
als ik denk aan het gedrag van jullie zoon Semyon,
een broer van Vanya. Ik heb een zuster die gelooft,

maar als haar iets dergelijks zou overkomen als jullie Vanya, dan zou ik me niet zo gedragen hebben als Semyon. Zeg hem dat maar uit mijn naam. Ekskuseer me voor dit korte briefje. Vaarwel.

VAN: een man, W.I. Sergeitsjuk in de Rowno streek.

Aan de geachte familie Moiseyew – hallo. Ekskuseer deze vreemdeling die jullie zomaar lastig valt. Ik heb mensen gesproken, die me heel veel over jullie zoon Vanya hebben verteld. Ik besloot jullie, in mijn eigen belang, te schrijven en te informeren waar jullie zoon Vanya nu zit en hoe het met hem gaat. In afwachting van jullie antwoord. Vaarwel.

VAN: een jong meisje, Maria, uit het dorp Galina in Wolia.

Neem me niet kwalijk dat ik jullie nu lastig val met mijn brief. Ik woon in het dorp Galina in Wolia en doe eenvoudig boerenwerk. In ons dorp zijn een heleboel gelovigen en zo heb ik in het bulletin over het martelaarschap van uw zoon gelezen. Ik geloof niet natuurlijk, maar als ik dit allemaal zo lees, kan ik niet blijven zwijgen. Moge de Heer met u zijn.

EEN ANTWOORD

VAN: Vanya's ouders aan een groep ateïsten in de stad Ryazan.

Tussen de enorme massa kondoleantiebrieven, die we ontvangen hebben na het martelaarschap van onze zoon Iwan die in God geloofde, lezen we ook die van u.

We danken u voor uw meeleven. Onze zoon stierf ten gevolge van martelingen door fanatieke ateïsten die met autoriteit bekleed zijn. We hebben bericht nr. 9 van de Raad van familieleden van Evangelische Christenen en Baptisten-gevangenen in de USSR gelezen. We bevestigen dat alles wat daarin over onze zoon geschreven is waar is. We hebben hier zijn laatste brieven, waarvan een kopie is opgenomen in genoemd bericht. We bewaren ook de bandopname met Vanya's verslag over de verschrikkingen die hij mee moest maken, al voor zijn dood als martelaar. Als u een duidelijker inzicht wilt hebben in de levensomstandigheden der gelovigen in ons land, adviseren we u alle voorgaande berichten van de Raad van familieleden van Gevangenen te lezen. Als u vragen heeft over bewijzen van zijn martelaarschap, kunt u zich wenden tot de gerechtelijke-medische experts, tot de eerste prokurator van de gewapende strijdkrachten, en tot dr. Potapow in Kerch, die de autopsie op Vanya's lijk heeft verricht.

We smeken u in de naam van Jezus, tegen Wie u gestreden heeft, en wellicht nog strijdt – verzoen u met God.

december 1972

De Moiseyews

ALS U MEER OVER MENSEN ALS VANYA WILT WETEN

Vanya....

Een naam waarachter een hartverscheurend verhaal schuil gaat. Het is een van de – helaas! – véle verhalen die men over de lijdende kerk kan vertellen. Alleen God zelf kent ze allemáál!

Een lange lijst van martelaren markeert de geschiedenis van de kerk in de landen die officieel voor het evangelie zijn „gesloten”. Gevangenen, mishandelden, „geestesziek” verklaarden en... overledenen.

Over het lijdende deel van het Lichaam van Christus geeft het blad „Kruistochten” geregeld informatie. Het is een uitgave van de gelijknamige, door Anne van der Bijl gestichte en geleide organisatie, die zich bezig houdt met hulpverlening aan de verdrukte christenen. In Oost-Europa, China en – in principe – alle andere gebieden die om politieke of andere redenen als voor het evangelie „gesloten” worden beschouwd.

De in 1955 als éénmansmissie begonnen zending is in de loop der jaren sterk uitgebreid. Internationaal werd het werk van Anne van der Bijl bekend onder de naam „Open Doors”. De organisatie brengt bijbels, christelijke lektuur en andere voor kerk en evangelisatie noodzakelijke hulpmiddelen naar de vervolgte gelovigen. En nog belangrijker misschien is het geestelijke contact met die onder zulke moeilijke omstandigheden levende broeders en zusters!

In het „vrije” westen wil „Kruistochten” zoveel mogelijk de stem van de lijdende kerk zijn. Onder meer

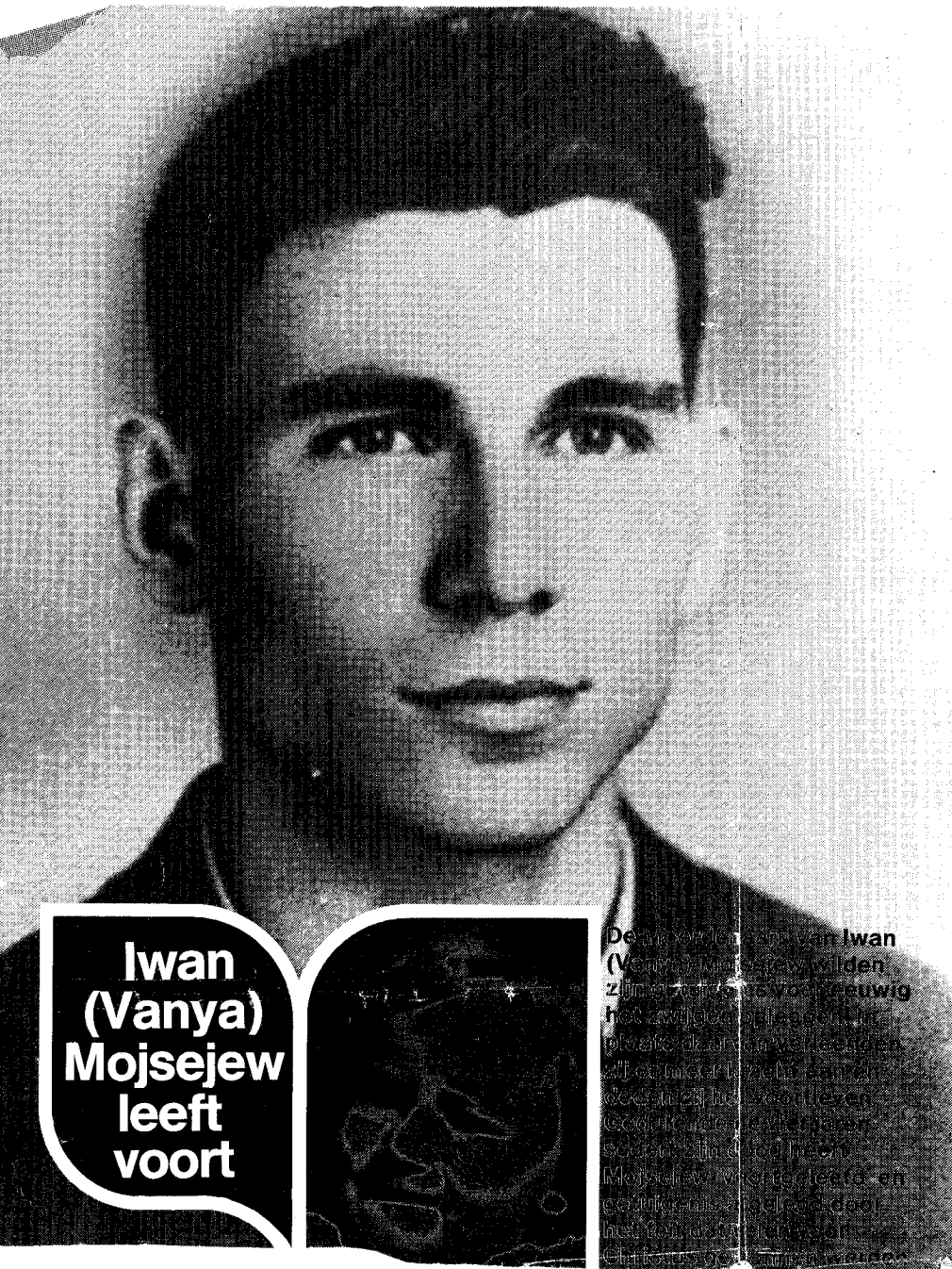
via het eigen magazine, door het verstrekken van informatie aan nieuwsmedia, het houden van voorlichtings-meetings en via alle andere bruikbare methoden.

„Kruistochten” roept christenen op voor hun vervolgde broeders en zusters te bidden, zich met hen te identificeren volgens het in Hebréeën 13:3 aangegeven principe: „Denkt aan de gevangenen, alsof gij met hen gevangen waart; aan hen, die mishandeld worden, als (mensn), die ook zelf een lichaam hebt.”

Wie om méér te weten en beter te kunnen bidden het blad – gratis – wil ontvangen, kan schrijven naar:

KRUISTOCHTEN
POSTBUS 47
ERMELO

**Iwan
(Vanya)
Mojsejew
leeft
voort**

De naam van Iwan
(Vanya) Mojsejew
zou voortdurend
het zwart-wit
boek van de
Sowjet-soldaten
die diep onder de
indruk waren van
Iwans leven en
dood. 'Hoewel we
hem nooit ontmoet
hebben,' schreven
zij, 'zijn we allen
tezamen gereinigd
en verenigd door
het bloed van
Jezus Christus. Ja,
de lippen van deze
glorieuze soldaat
zijn verzegeld, maar
de onze niet. Wij
gaan dóór de
verlossing te
verkondigen aan
hen die ten onder
gaan.'

deze jonge Russische soldaat zich bevond, toen hij zijn land en zijn Heer diende in het Russische leger.

Onderworpen aan martelingen, op duivelse wijze uitgedacht om hem te dwingen zijn geloof te verloochenen, bleef Iwan Mojsejew onwankelbaar.

Het was in 1968 dat Iwan, na zijn acht schooljaren, Christus als zijn Heiland aannam. Vanaf dat moment had hij maar één allesverslindende hartstocht: te leven voor Jezus Christus en bij elke voorkomende gelegenheid van Hem te getuigen, tot elke prijs.

In 1970 opgeroepen voor militaire dienst, besloot Iwan open en eerlijk voor zijn standpunt inzake Christus uit te komen, hoewel hij heel goed wist wat de consequenties daarvan zouden zijn. De geschiedenis van die ongelooflijk moeilijke periode en het uiteindelijke wrede martelaarschap, dat hem in de nabijheid bracht van zijn geliefde Heer, is samengesteld uit de brieven aan zijn ouders, uit een laatste bandopname uit het getuigenis van sommigen van zijn vervolgers, en uit informatie verstrekt door zijn familieleden. (Het bandje waarop Iwan datgene uitsprak wat waarschijnlijk zijn laatste getuigenis was, heeft het Westen bereikt. Het is aangrijpend naar de stem van dit door God uitverkoren werktuig te luisteren).

Door zijn dood leven nu anderen

Geen enkele andere geschiedenis van hedendaags christelijk heldendom heeft dieper de harten der mensen beroerd en uitgedaagd. Jonge mensen, mensen van middelbare leeftijd, ouderen, militairen, ongelovigen . . . allen moeten toegeven dat het getuigenis van deze jonge Russische soldaat hun leven heeft beïnvloed. Eén van de meest ontroerende brieven aan de ouders van Iwan kwam van vier jeugdige Sowjet-soldaten die diep onder de indruk waren van Iwans leven en dood. 'Hoewel we hem nooit ontmoet hebben,' schreven zij, 'zijn we allen tezamen gereinigd en verenigd door het bloed van Jezus Christus. Ja, de lippen van deze glorieuze soldaat zijn verzegeld, maar de onze niet. Wij gaan dóór de verlossing te verkondigen aan hen die ten onder gaan.'

Zij vertellen ook over anderen, wier levens beïnvloed werden door het martelaarschap van Mojsejew. 'Wij zijn het niet meer alleen die met de officieren spreken, ook de arbeiders die over Iwan hebben gelezen en de foto's hebben gezien, richten zich tot hen. We spreken er ook over met de soldaten.'

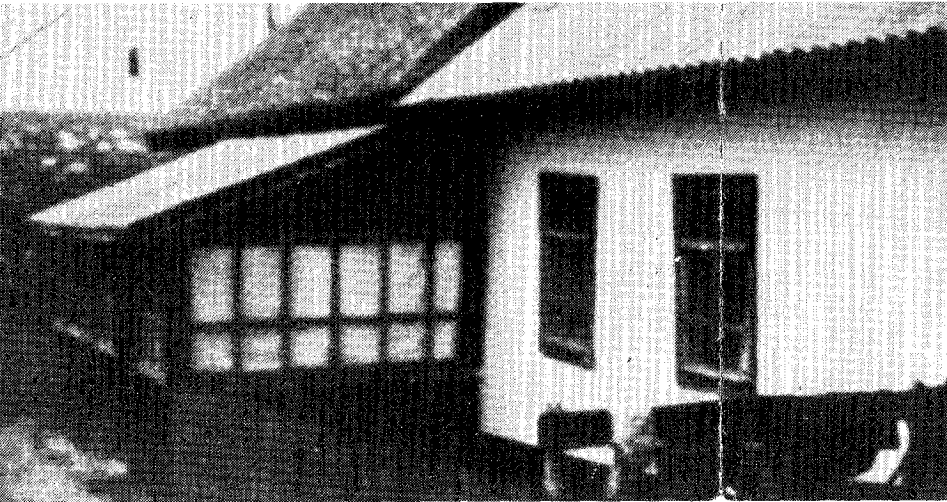
Deze en duizenden andere Russische christelijke

Wat deze jonge Rus allemaal beleefd heeft houdt u niet voor mogelijk. Lees zijn hele levensverhaal, beschreven in het boek VANYA (231 pag.). Na girering van f 6,90 wordt het u graag toegezonden. Verhielden: VANYA.

John Moisejew, de vader van de jonge Russische martelaar, leest in een bijbel, hem geschonken door een bezoeker uit het Westen.

Het huis waarin de Moisejews wonen en waar Iwan Moisejew werd onderwezen in Christus' leer en waar hij Hem leede kennen als zijn Redder.

waar het dat ene lid van het gezin betreft, en de verstrekkende invloed van zijn getuigenis, zijn inmiddels wereldwijd voelbaar. Voorwaar een voorbeeld van Gods hedendaagse wonder-werkende macht! Maar hiermee eindigt het wonder nog niet . . . zelfs niet met de dood en het voortlevend getuigenis van Iwan Mojsejew.

Een 'wonder' in het gezin Mojsejew

Nadat hun geliefde zoon Iwan op wrede wijze van hen was weggenomen om zijn geloof in Jezus Christus, ontving het gezin Mojsejew een overvloed van Gods genade, en het ene wonder na het andere, in antwoord op hun gebeden. Na de leeftijd waarop men normaal gesproken kinderen kan verwachten, vierden de Mojsejews echter onlangs de geboorte van een zoon. Ter nagedachtenis aan hun geliefde zoon die als martelaar gestorven was, noemden ze hem Iwan Junior (de Tweede).

Voor de Mojsejews is dit een heerlijk antwoord op hun gebed, 'een troost en bewijs van Gods overvloedige liefde', zeggen ze, 'om ons een zoon te geven in de plaats van de zoon die ons werd ontnomen.'

Toen hun werd gevraagd of ze ondanks het onzegbare verdriet tengevolge van de dood van Iwan, van plan waren hem ook als een christen groot te brengen, was hun antwoord kort en duidelijk: 'Iwan Junior zal in het voetspoor treden van zijn oudere broer, die als martelaar stierf.' Ja, er leeft weer een Iwan Mojsejew! Door Gods genade en de liefdevolle zorg en leiding van zijn ouders zal Iwan Mojsejew Junior in de voetstappen treden van zijn oudere broer die hij nooit heeft gezien. Met Gods hulp zal hij een naam in leven houden, die bekend en geëerd is

als de namen van slechts weinig andere twintigste-eeuwse christenen in Rusland en andere delen van de wereld.

Een naam . . . geliefd en gehaat

Hoewel de naam van de martelaar Iwan Mojsejew overal in Rusland bekend is door zijn moedig standhouden en martelaarschap, wordt diezelfde naam door de communistische autoriteiten fel gehaat. Zij zien hem als een symbool van christelijke moed en toewijding. Van alle vier hoeken van Rusland, over 6.000 mijl verspreid, betekent de naam Iwan Mojsejew geloof in Christus, nimmer aflatende toewijding en de bereidheid om het hoogste offer te brengen voor de zaak van Jezus.

Deze blik in het godsdienstige leven van een gezin in de Sowjet-Unie, dat voor Christus werd gewonnen door een bijbel die over de grens werd gebracht en dat moedig stand houdt in hun trouw aan Hem, in weerwil van de meest wrede vervolging en ontbering, is een lichtend voorbeeld van Gods macht. Het dringt door tot in alle delen van de communistische wereld. 't Is inderdaad een nieuw en levend bewijs voor het feit dat geen IJzeren Gordijn, geen dodelijke bedreigingen of Berlijnse muur, geen haat . . . zelfs niet de sluwste listen van Satan, de macht van God kunnen weerstaan noch een halt kunnen toeroepen aan Gods kerk tijdens haar onstuitbare opmars in zelfs de meest vijandige, God-hatende landen. Vele eeuwen geleden beloofde onze Heer ons met Zijn eigen woorden: 'Ik zal mijn gemeente bouwen en de poorten van de hel zullen haar niet overweldigen.' Die belofte is nog nooit ingetrokken!